

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI TİCARET ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI TİCARET VE AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKİYE’NİN DIŞ TİCARET REJİMLERİ VE
YAŞANILAN SORUNLAR

Yüksek Lisans Tezi

Buse Nur YILMAZ

100043339

İstanbul, 2022

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI TİCARET ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI TİCARET VE AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKİYE’NİN DIŞ TİCARET REJİMLERİ VE
YAŞANILAN SORUNLAR

Yüksek Lisans Tezi

Buse Nur YILMAZ

100043339

Danışman: Doç., Dr. Öğr. Üyesi Muhittin ADIGÜZEL

İstanbul, 2022

ÖZET

Gümrük rejimi, Türkiye Gümrük Bölgesine eşya giriş-çıkışının kanunla belirlenen usul ve esaslar ile gerçekleştirilmesidir. Çalışmamızda Türkiye için büyük önem taşıyan dış ticaret sistemi kapsamında yer alan gümrük rejimleri ve ilgili rejimlerin uygulamadaki sorunları araştırılmıştır.

Gümrük rejimleri, ekonomik etkili ve ekonomik etkili olmayan gümrük rejimleri olarak sınıflandırılmaktadır. Ekonomik etkili gümrük rejimleri; Gümrük Antrepo, Dâhilde İşleme, Gümrük Kontrolü Altında İşleme, Geçici İthalat, Hariçte İşleme; Ekonomik etkili olmayan gümrük rejimleri ise Serbest Dolaşıma Giriş, Transit ve İhracat rejimidir.

Araştırmamızda gümrük rejimleri irdelenmiş, gümrük rejimlerinin uygulanmasında ve işleyişinde karşılaşılan problemler ve bunlara ilişkin çözüm önerileri dış ticaret sektöründeki kişi ve kurumlarla yapılan anket çalışması ile belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: dış ticaret, gümrük, gümrük rejimleri

ABSTRACT

Customs regime is the realization of the entry and exit of goods into the Customs Territory of Turkey with the procedures and principles determined by law. In our study, the customs regimes within the scope of the foreign trade system, which is of great importance for Turkey, and the problems in practice of the relevant regimes were investigated.

Customs regimes are classified as economically effective and non-economically effective customs regimes. Economically effective customs regimes; Customs Warehouse, Inward Processing, Processing Under Customs Control, Temporary Import, Outward Processing; The customs regimes that are not economically effective are the Free Circulation, Transit and Export regimes.

In our research, the customs regimes were examined and the problems encountered in the implementation and operation of the customs regimes and the solutions for them were determined by a survey conducted with individuals and institutions in the foreign trade sector. ***Keywords: Foreign Trade, Customs, Customs Regime***

ÖNSÖZ

Çalışma sürecim boyunca, beni yürekten cesaretlendiren, desteğini ve bilgisini hiç esirgemeyen, her anlamda bana çok şey katan kıymetli hocam Muhittin ADIGÜZEL'e

Tüm zorlu süreçlerimde yanımda olduğu gibi bu süreçte de beni yalnız bırakmayan, her daim motivasyonumu yükselten canım dostlarım Esra KELEŞ ve Rabia KELEŞ'e,

Hayatımın her aşamasında hep en büyük destekçim olan, tezime katkıları ve yardımlarından dolayı biricik ablam Av. Yasemin YILMAZ ELEREN'e

Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen ve her zaman yanımda olduklarını bildiğim değerli aileme teşekkürlerimi borç bilirim.

Buse Nur YILMAZ

Gelişiyle dünyamı şenlendiren değerli yeğenim Ali Efe Eleren'e...

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLO LİSTESİ.....	ix
ŞEKİL LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR.....	xi
GİRİŞ.....	1
1. DIŞ TİCARET.....	2
1.1. Dış Ticaret Kavramı.....	2
1.2. Dış Ticaretle İlgili Temel Kavramlar.....	3
1.3. Türkiye'nin Dış Ticareti.....	4
1.4. Uluslararası Anlaşmalar.....	7
1.4.1. Dünya Ticaret Örgütü Üyeliği.....	7
1.4.2. Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği Anlaşması.....	8
1.4.3. Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşmaları.....	11
1.5. Türk Dış Ticaret Sistemi.....	13
2. GÜMRÜK İŞLEMLERİ.....	14
2.1. Gümrükçe Onaylanmış İşlem ve Kullanımlar.....	14
2.1.1. Eşyanın Serbest Bölgeye Girmesi.....	14
2.1.2. Eşyanın Yeniden İhracı.....	15
2.1.3. Eşyanın İmhası veya Gümrüğe Terki.....	15
2.1.4. Eşyanın Bir Gümrük Rejimine Tabi Tutulması.....	16
2.2. Gümrükte Kullanılan Temel Kavramlar.....	16
2.3. Gümrük Beyanları.....	19
2.3.1. Sözlü Beyan.....	20
2.3.2. Eşya Sahibinin Kendi Tasarrufu ile Beyan.....	21

2.3.3.	Bilgisayarlı Veri İşleme Tekniği ile Beyan.....	22
2.3.4.	Yazılı Beyan	22
2.3.4.1.	Normal Usul.....	22
2.3.4.2.	Basitleştirilmiş Usul.....	23
3.	GÜMRÜK REJİMLERİ.....	24
3.1.	Ekonomik Etkili Gümrük Rejimleri	24
3.1.1.	Gümrük Antrepo rejimi	25
3.1.2.	Dahilde İşleme Rejimi	32
3.1.3.	Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimi.....	35
3.1.4.	Geçici İthalat Rejimi	38
3.1.5.	Hariçte İşleme Rejimi	48
3.2.	Ekonomik Etkili Olmayan Gümrük Rejimleri.....	52
3.2.1.	Serbest Dolaşıma Giriş Rejimi	52
3.2.2.	Transit Rejimi	64
3.2.3.	İhracat Rejimi	69
4.	TÜRK DIŞ TİCARET REJİMLERİNDE YAŞANILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ...	87
4.1.	Anket Çalışması	87
4.1.1.	Gümrük Antrepo Rejimi	87
4.1.2.	Dahilde İşleme Rejimi	92
4.1.3.	Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimi.....	96
4.1.4.	Geçici İthalat Rejimi	97
4.1.5.	Hariçte İşleme Rejimi	101
4.1.6.	Serbest Dolaşıma Giriş Rejimi	103
4.1.7.	Transit Rejimi	106
4.1.8.	İhracat Rejimi	108
4.1.9.	Türkiye'nin Dış Ticaret Sistemi.....	110
4.2.	Literatür Taraması	112
SONUÇ	115
EKLER	120
KAYNAKÇA.....		125

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1. Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşmaları	12
Tablo 2. İthalı Yasak Olan veya İthaline İzin Verilmeyen Eşya ve İlgili Mevzuat	53
Tablo 3. İthalatı Belli Kurum ve Kuruluşlara Bırakılan Mallar	56
Tablo 4. İthalatı Belli Kurumların İzniyle Yapılan Mallar	58
Tablo 5. İhracı Yasak Mallar Listesi	74
Tablo 6. İhracı Ön İzne Bağlı Mallar Listesi	76

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1. Türkiye'nin İhracat Rakamları.....	5
Şekil 2. Türkiye'nin İthalat Rakamları	6
Şekil 3. 2009-2019 Yılları Türkiye'nin Dış Ticaret Hacmi.....	6
Şekil 4. İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%).....	7
Şekil 5. Antrepo Çeşitleri	27
Şekil 6. Problem Yoğunluğu Grafiği.....	117
Şekil 7. Sorunların Sınıflarına Göre Yüzde Dağılımı.....	118

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

a.g.e.: Adı Geçen Eser

AKT: Avrupa Kömür ve elik Topluluğu

CIF: Cost, Insurance and freight

CF: Cost and Freight

Dİİ: Dahilde İşleme İzni

DİİB: Dahilde İşleme İzin Belgesi

DİR: Dahilde İşleme Rejimi

DTÖ: Dünya Ticaret Örgütü

EKB: Ekonomi Bakanlığı

GATT: Genel Gümrük ve Tarife Anlaşması

GKAİR: Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimi

GTİP: Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu

HİR: Hariçte İşleme Rejimi

ITO: International Trade Organization

KDV: Katma Değer Vergisi

KKDF: Kaynak Kullanım Destekleme Fonu

NCTS: New Computerised Transit System (Yeni Bilgisayarlı Sistemi)

ÖTV: Özel Tüketim Vergisi

SPK: Sermaye Piyasası Kurulu

STA: Serbest Ticaret Anlaşması

TGB: Türkiye Gümrük Bölgesi

TSE: Türk Standartları Enstitüsü

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

Küreselleşmenin tüm dünyada, sosyal yaşamdan politikaya, ekonomiden kültüre her alanı yeniden şekillendirdiğini ve köklü bir değişim ve dönüşüme sebep olduğunu görüyoruz. Bu kapsamda yoğun bir bütünleşmenin görüldüğü günümüz dünyasında ülkeler, küresel dünyanın getirilerine ayak uydurmaya çalışmaktadır. Günümüz küresel ekonomisinde ülkelerin kalkınma ve refah düzeyleri dış dinamiklerce etkilenmekte ve belirlenmektedir. Bu sebeple başta Türkiye olmakla beraber tüm gelişmekte olan ülkeler, gelişmiş olan ülkelerin teknoloji, yönetim, üretim, yatırım ve finans devi çok uluslu şirketlerinin hâkimiyetinde olan küresel ekonomi ve rekabet ortamında başarılı olmaları kalkınmaları açısından büyük önem taşımaktadır.¹

Bir ülkede refah oluşturulmasında en önemli araç üretimdir. Refah ortamının oluşturulmasında üretim yeteneği ile üretilen malların gerek yurt içi gerekse yurt dışı talebi olması ve pazarlanıp satışının gerçekleşmesi gerekmektedir. Günümüzde ülkelerin milli hasıla ve istihdamı iç piyasa faaliyetlerine dayalı olsa da refah düzeyinin belirlenmesinde en önemli faktörler ihracat yeteneği ve küresel piyasalardaki rekabet gücüdür.

Ülkelerin kendi aralarında gerçekleştirdiği mal ve hizmet ticareti “dış ticaret” olarak tanımlanmaktadır. Dış ticaret, ithalat ve ihracat olmak üzere 2 şekilde gerçekleşir. Ülkelerin refah seviyelerinin belirlenmesinde önemli kriterlerden biri olan Dış ticaretin merkezinde gümrükler yer almaktadır. Dış ticaret faaliyetlerinin uluslararası ve iç hukuka uygun şekilde yürütülmesinde gümrükler önemli bir konuma sahiptir.

4458 sayılı Gümrük Kanunu’nda belirtilen 8 tane rejim bulunmaktadır. Çalışmamızda bu rejimler detaylandırılmış ve gümrük rejimleri ile Türkiye Dış Ticaret Sisteminde uygulamada yaşanan problemler ele alınmıştır.

¹ Muhittin Adıgüzel, **Küresel Rekabet Gücü**, 1.b., Ankara: Nobel Yayınevi, 2011, s. 11

1. DIŞ TİCARET

KüreselleŐen dñnyada var olan tüm ÷lkeler toplumların ihtiyaçlarını bir Şekilde karŐılamak zorundadır. Bu ihtiyaçların karşılanması mal ve hizmete bağlıdır. Fakat her ÷lkenin mal ve hizmet üretimi için yeterli kaynakları bulunmamakla birlikte başka coğrafyalardan tedarik için desteğe ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyaçlar dış ticaret ile karŐılanmaktadır.

Dış ticaret, uluslararası mal ve hizmet ticaretini kapsamaktadır. Ülkelerin diğer bir ÷lkeye mal satması ihracat, mal alımı ise ithalat olarak tanımlanır. Ülkelerin ekonomisi için çok önemli olan bu iki kavram için ÷lkeler bazı hedefler belirlemede ve kararlar uygulamaktadır. Bunlar dış ticaret politikasını oluŐturur.

Ekonomik olarak kalkınmanın en önemli aracının dış ticaret olduğu tüm dñnyanın kabulündedir. Ülkelerin dış ticaret ile tarih boyunca zenginleŐmiŐtir. İhracat ile ÷lkeye döviz girmekte olup hazine gelir elde etmektedir. İhracatın sağladığı gelir ÷lkenin ithalat gücünün artmasını sağlar. Bu sayede ÷lkenin refah seviyesi yükselir.

1.1. Dış Ticaret Kavramı

Dış ticaret kavramını tanımlamak için önce ticaret kavramını incelemeliyiz. Ticaret, Türk Dil Kurumunca “kazanç amacıyla yürütölen alım satım etkinliği” Şeklinde tanımlanmıştır. Genel anlamda belirli bir bedel karşılığında mal veya hizmetin el deėiŐtirmesidir. Tarihsel olarak çok eskilere dayanan ticaret, takas yöntemiyle baŐlamıŐ ve zaman içerisinde geliŐerek bugünkü halini almıştır.

Dış ticaret ise üretilen mal ve hizmetin uluslararası boyuta taşınmasıdır. İthalat ve ihracat işlemlerinin bütünü oluşturan dış ticaret, ÷lkelerin kalkınması için önemli bir yere sahiptir. Dış ticaret belirli ÷lkelerle sınırlı kalmayıp küreselleŐen dñnyanın da getirisiyle neredeyse tüm dñnya ÷lkeleri ile ticareti kapsamaktadır. Dış ticaretin merkezinde ise gümrükler yer alır. Dış ticaretin uluslararası hukuka ve ÷lkelerin iç hukuklarına uygun

şekilde yürütülebilmesinde en önemli kurum gümrüklerdir. Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde gümrük kavramı ve gümrük işlemleri detaylandırılacaktır.

1.2. Dış Ticaretle İlgili Temel Kavramlar

- a- Döviz:** Genel anlamda, mal ticaretinde havaleler ve uluslararası alışverişlerde kullanılan yabancı ülke paralarına döviz denilmektedir. Döviz daha çok banka üzerinden gelen yabancı paralara, hisse senedi, hazine bonosu, tahvil, seyahat çekleri gibi kaydi paralara denmektedir. Nakit şeklinde olanlar “*efektif*” olarak adlandırılır.²
- b- Kambiyo:** İngilizcede değişim/takas anlamına gelen exchange kelimesiyle ifade edilmektedir. Kambiyo, dövizle yapılan işlemleri kapsamaktadır. Malın, ulusal paranın başka bir konvertibl para ile değişmesini ifade eder. Kağıt para, senet ve her türlü belge kambiyo kapsamındadır.³
- c- Gümrük:** Bir ülkenin giriş ve çıkışlarında ticari faaliyetlerin denetim ve gözetiminin yapıldığı yer olarak tanımlanabilir.
- d- Serbest Bölge:** Buldukları ülkenin siyasi sınırları içerisinde bulunan fakat eşyanın vergilere ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmadığı bölgelerdir. Sınai ve ticari faaliyetler için özel teşvikler tanımlanmış ve fiziki olarak ülkenin diğer kısımlarından ayrı sayılmaktadırlar.⁴

² Mehmet Melemen, **Uygulamalı Uluslararası Ticaret İşlemleri**, 3.b., İstanbul: Türkmen Yayınevi, 2016, s.19

³ a.g.e., s. 244

⁴ Ferudun Kaya, **MYO için Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi**, 6.b., İstanbul: Beta Yayınevi, 2017, s.178

- e- Sigorta:** Ticarete konu olan malların teslim edilene kadar geçen sürede gerçekleşme ihtimali olan risklere, malların uğrayabileceği hasarlara karşı malları güvence altına almak amacıyla sigorta yaptırılır.⁵
- f- Marka:** Bir veya bir grup üretici ve satıcının mal ve hizmetlerini tanıtmaya yarayan ve rakiplerinininkinden farklılaştırmaya yarayan isim, terim, sözcük, tasarım veya işaret vb. bileşenlerdir.
- g- İthalat:** Dış alımda denmektedir. Bir ülkede üretilen malların başka bir ülkedeki alıcılar tarafından satın alınması işlemidir. İthalat rejimi gümrük rejimleri başlığı altında detaylı incelenecektir.
- h- İhracat:** Bir malın yabancı ülkelere döviz karşılığında satışının yapılmasıdır. İhracat rejimi, gümrük rejimleri başlığı altında detaylıca incelenecektir.

1.3. Türkiye'nin Dış Ticareti

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşu ile hızlı bir kalkınma çabalarına girişmiştir. Kalkınmanın temel yolunun sanayileşme olduğu görüşü benimsenmiştir. Sanayileşmenin gerçekleştirilmesinde en önemli araç ise dış ticarettir.

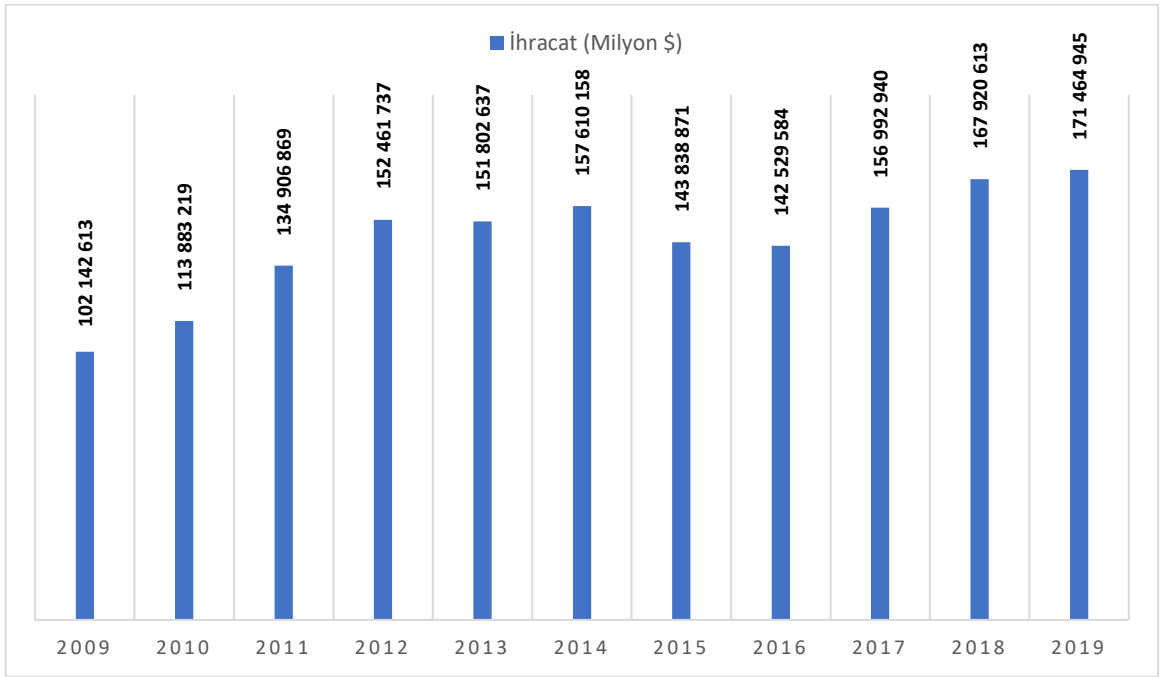
Türkiye, 1974 yılından itibaren ekonomide ciddi olumsuzluklar yaşamaya başlamıştır. Bu sebeple 1980 yılı başında 24 Ocak Kararları adı altında ekonomik istikrar sağlanmaya yönelik adım atılmıştır. 24 Ocak Kararları ile Türkiye ekonomisinde ciddi bir yapısal değişim amaçlanmıştır.⁶

⁵ <https://www.iienstitu.com/blog/dis-ticaret-nedir>

⁶ Zeki Tüyen, **Türkiye'de Dış Ticaret Politika ve Uygulamaları**, 1.b., İstanbul: 'Globus' Dünya Basınevi, 2016, s. 201

1980 yılı itibariyle Türkiye korumacı ve ithal ikame politikaları ile kendini dünya ekonomisinden soyutlamış bulunuyordu. Bu çerçevede uygulanmaya başlayan dışa açık ekonomi politikaları ve ihracatı özendirici sanayileşme stratejisiyle dünya ekonomisi ile bütünleşme yoluna girmiştir.⁷

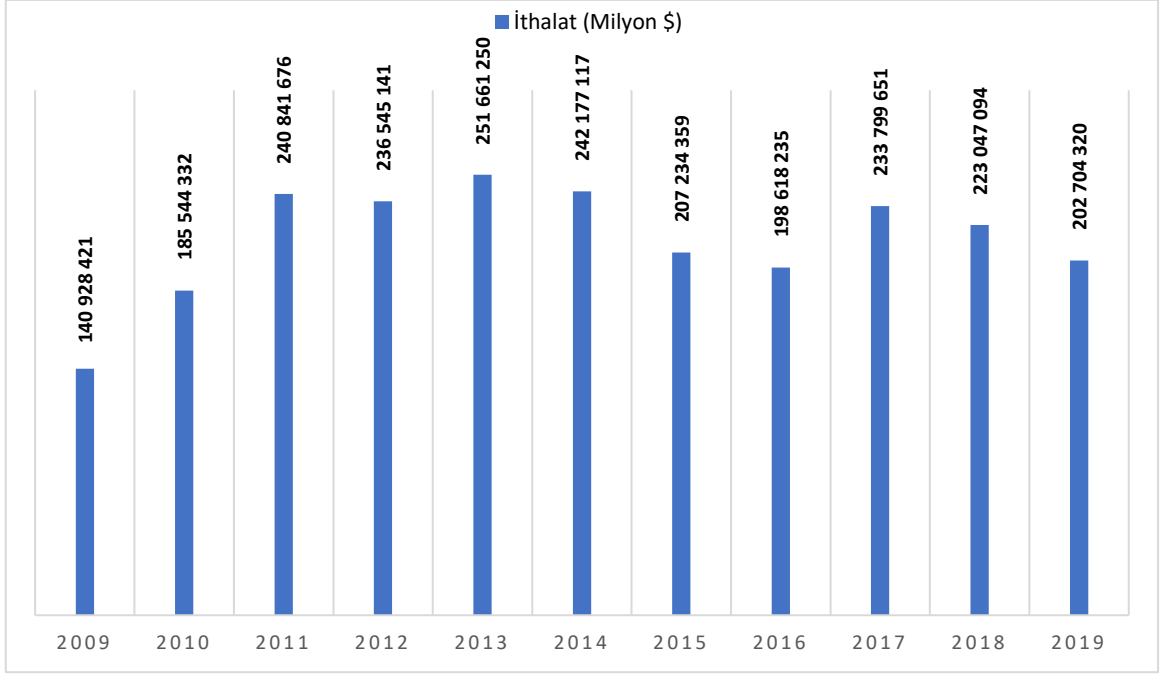
Şekil 1. Türkiye'nin İhracat Rakamları

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

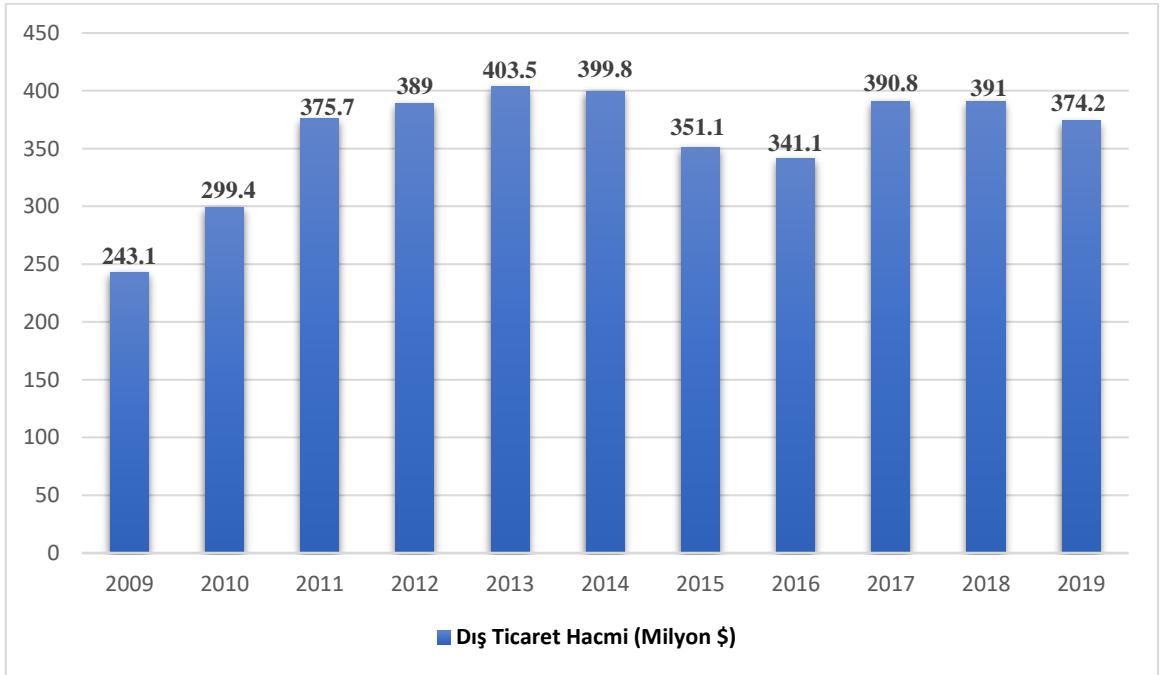
⁷ Halil Seyidoğlu, *Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama*, 21.b., İstanbul: Derya Yayınevi, 2017, s.16

Şekil 2. Türkiye'nin İthalat Rakamları

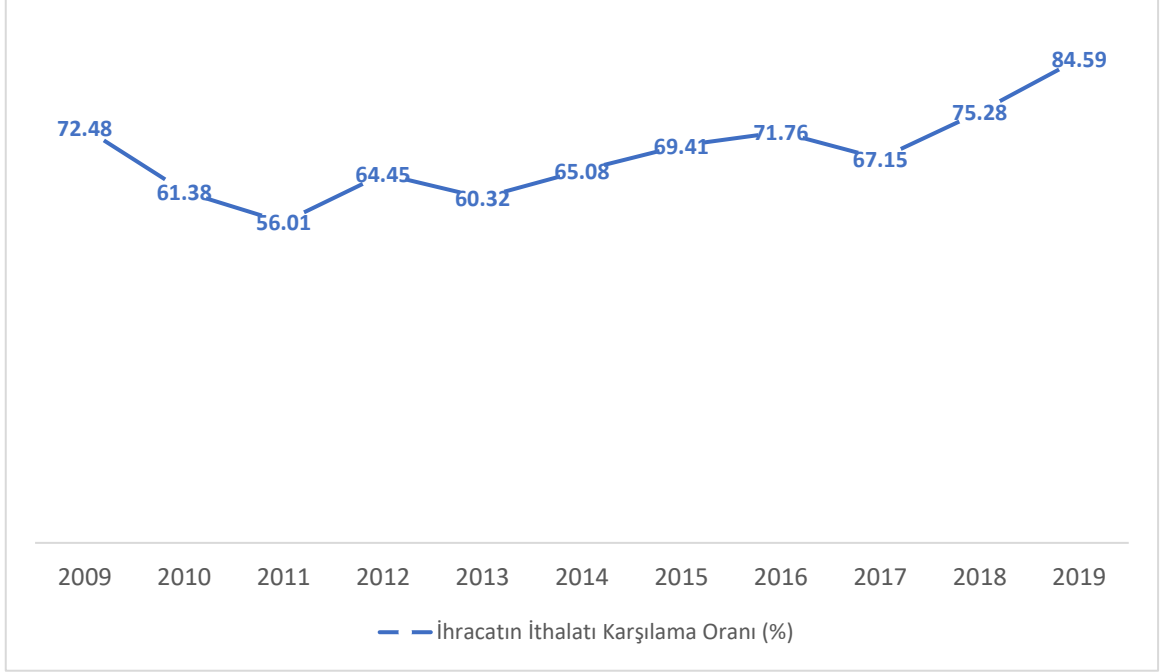
Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 3. 2009-2019 Yılları Türkiye'nin Dış Ticaret Hacmi

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 4. İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

1.4. Uluslararası Anlaşmalar

1.4.1. Dünya Ticaret Örgütü Üyeliği

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, uluslararası ticaretin serbestleştirilmesi ve artırılmasına yönelik iş birliğine ihtiyaç duyulması sonucunda 50 kadar ülkenin temsilcisi tarafından “Uluslararası Ticaret Örgütü” adı altında bir örgüt kurulması amaçlanmıştır. ITO’nun müzakereleri devam ederken 23 ülke tarafından 1947’de “geçici” olarak Gümrük Tarifeleri ve Genel Ticaret Anlaşması (GATT) imzalanmıştır. Geçici olarak anılan anlaşma 1948-1994 yılları arasında uygulanmış ve dünya ticaretinde genel kabul gören bir yapı oluşturmuştur.⁸

⁸ GATT Bilgilendirme Rehberi. Gelir İdaresi Başkanlığı, Ankara, (2009)

1951 yılında İngiltere-Torquay'da yapılan toplantılarda birçok ülke ile Türkiye'nin de GATT'a katılması görüşülmüş, 1953 yılında ise Türkiye anlaşmayı imzalamıştır.

Dünya Ticaret Örgütü, Uruguay Round görüşmeleri sonunda, Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması'nın (GATT) yerini alan 1994'te Marakeş'te imzalanan Dünya Ticaret Örgütü Anlaşması ile kurulmuştur.⁹

Dünya Ticaret Örgütünün faaliyetlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- a- Çok taraflı ve çoklu ticaret anlaşmalarının uygulanması, yönetimi ve işleyişini sağlamak,
- b- Yapılacak olan yeni çok taraflı ticaret anlaşmalarının görüşülmesi için forum oluşturmak,
- c- Uyuşmazlık ve anlaşmazlıkların çözümünü sağlamak,
- d- Üye ülkelerin dış ticaret politikalarını incelemek,
- e- Diğer uluslararası kuruluşlarla iş birliği sağlamak,
- f- Uluslararası ticaret sisteminden faydalandırmak amacıyla gelişmekte olan ülkelere yardımcı olmak.

Türkiye, Uruguay Round sonunda Marakeş'te DTÖ'yü kuran anlaşmayı imzalamıştır. Bu çerçevede çıkarılan Bakanlar Kurulu Kararı ile DTÖ'ye kurucu olarak üye olmuştur.

1.4.2. Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği Anlaşması

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ortaklık süreci Ankara Anlaşması 3. maddesi hazırlık dönemi, geçiş dönemi ve son dönem olmak üzere üç aşamadan oluşacağı ve bu

⁹ <https://www.ilimvedenedeniyet.com/dunya-ticaret-orgutu-dto.html>

dönemlerde Türkiye'nin üstüne düşen yükümlülüklerin yerine getirmesi gerektiğini belirtir.

Hazırlık döneminde, tarafların arasında ekonomik farklılıkların azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılacağı belirlenmiş ve Türkiye herhangi bir yükümlülük üstlenmemiştir.

1973 yılında yürürlüğe giren Katma Protokol ile "geçiş dönemi"ne girilmiştir. Bu dönemde taraflar arasında sanayi ve tarım ürünleri vergilerinin kaldırılması öngörülmüştür. 1971 yılı itibariyle Katma Protokol kapsamında bazı petrol ve tekstil ürünleri dışında Türkiye'den Topluluğa ithal edilen tüm sanayi mallarına uygulanan gümrük vergileri sıfırlanmıştır. Türkiye'nin de AB kaynaklı sanayi ürünlerinde gümrük vergilerini peyderpey sıfırlaması öngörülmüş ve Gümrük Birliği'nin yürürlüğe girmesi için 22 yıllık bir geçiş dönemi kararlaştırılmıştır.¹⁰

Türkiye'nin, 1970'li yılların başından 1980'lere kadar siyasi ve ekonomik istikrarsızlığı ve 1980 askeri darbesi sonrasında AB ilişkileri askıya alınmıştır. 1983 yılında sivil idarenin tekrar kurulması ve 1984 sonrası Türkiye'nin ithal ikameci politikaları yerine dışa açık politika izlemeye başlaması, Türkiye-AB ilişkilerini yeniden canlandırmıştır.

Türkiye-AB arasında Gümrük Birliği kurulması, Ankara Anlaşmasına uygun olarak 1995 yılında Brüksel'de yapılan Türkiye-AB Ortaklık Konseyi toplantısında görüşülmüş bununla birlikte gümrük birliğinin kurulmasına yönelik kararlar alınmıştır. Türkiye-AB Gümrük Birliği 1996'da resmen uygulamaya girmiştir.¹¹

AB, tekstil ve bazı petrol ürünleri dışında, Türkiye'den ithal edilen sanayi malları gümrük vergileri ve kısıtlamaları geçiş döneminde kaldırmış bulunuyordu. Tekstilde ihracat

¹⁰ Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, Türkiye – AB ilişkileri. https://www.ab.gov.tr/files/rehber/03_rehber.pdf

¹¹ Seyidoğlu, a.g.e., s.295

kotaları, petrol ürünlerinde ise tarife kontenjanları uygulanıyordu. Gümrük Birliği'nin yürürlüğe girişi ile Türkiye'den ithal tekstil ve petrol ürünlerindeki bahsi geçen kısıtlamalar ile işlenmiş tarım ürünleri üzerindeki gümrük vergileri ve engelleri kaldırılmıştır.

Gümrük Birliği ile Türkiye ekonomisi 96 ve 97 yıllarında ortalama %8'lik bir büyüme sağlamıştır. Türkiye sanayide dış rekabete açık hale gelmiş, çeşitli sektörlerde verimlilik ve kalitenin artmasını sağlamıştır. Bu sebeple uluslararası düzeyde rekabet gücü elde etmiştir.¹²

1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile Ankara Anlaşmasında tanımlanmış klasik gümrük birliğinin ötesinde bazı yükümlülükler getirilmiştir. Ankara Anlaşması madde 10 hükmüne göre gümrük birliği: *'Topluluk üyesi devletlerle Türkiye arasında, ithalatta olduğu gibi ihracatta gümrük vergileri ve eşit etkili resimlerin ve miktar kısıtlamalarını, milli üretime, Anlaşmanın hedeflerine aykırı bir koruma sağlamayı gözetilen eşit etkili başka her türlü tedbirin yasaklanmasını, Türkiye'nin üçüncü memleketlerle ilişkilerinde Topluluğun Ortak Gümrük Tarifesinin kabulünü ve Toplulukça dış ticaret konusunda uygulanan sair mevzuata yaklaşmasını kapsar.'* şeklinde tanımlanmıştır.

1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nda ise Gümrük Birliği sadece gümrük vergileri ve eş etkili vergilerin kaldırılması ile üçüncü ülkelere karşı ortak gümrük tarifesine uyum sağlamak değil, aynı zamanda tarafların haksız rekabet avantajı sağlamasına sebep olabilecek tüm bozucu mekanizmaların kaldırılması anlamına da gelmektedir.

1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nda şu başlıklar yer almaktadır;

- Malların Serbest Dolaşımı ve Ticaret Politikası
- Tarım Ürünleri

¹² Yavuz Özdemir ve Güner Koç Aytekin, **Avrupa Birliği Gümrük Birliği'nin Türkiye Ekonomisine Etkileri**, *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Y.5, S.9, (Ocak 2016), s.51

- Gümrük Hükümleri
- Yasaların Yakınlaştırılması
- Kurumsal Hükümler
- Genel ve Son Hükümler

1.4.3. Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşmaları

Türkiye bugüne kadar 38 Serbest Ticaret Anlaşması imzalamıştır. Fakat bunlardan merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleriyle olan 11 STA, bu ülkelerin Avrupa Birliği üyelikleri nedeniyle feshedilmiştir. Halihazırda 22 STA'mız yürürlükte.¹³

Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşmaları imzalamasında en önemli sebeplerden biri Avrupa Birliği ile ortak ticaret politikası kapsamında mevzuat uyumlaştırma yükümlülüğünün yerine getirilmesidir. Bunlar dışında; anlaşma yapılan ülke ile karşılıklı ticareti arttırmak, anlaşma yapılan ülkenin pazarlarına erişmek, üreticiler için gerekli olan hammadde ve yarı mamullerin daha uygun koşullarda temin etmek gibi bazı iktisadi beklentileri de bulunmaktadır.¹⁴

22 STA'mız bulunmakla birlikte Lübnan, Sudan ve Katar STA'ları iç onay süreçlerinin tamamlanması ile yürürlüğe girecektir. Mevcut Serbest Ticaret Anlaşmalarının güncellenmesi ve kapsamının artırılması çerçevesinde Sırbistan STA'sının güncellenmesine yönelik imzalanan protokoller 1 Haziran 2019, Türkiye Bosna Herkes ile revize STA 1 Ağustos 2021, Türkiye EFTA revizesi 1 Ekim 2021 tarihlerinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye-Karadağ arasındaki STA'yı yenileyen protokollerin onay süreçleri devam etmektedir. Bununla birlikte Gürcistan ve Malezya ile müzakerelerin

¹³ <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/serbest-ticaret-anlasmalari/yururlukte-bulunan-stalar>

¹⁴ Ahmet Doğan ve Ahmet Uzun, **Serbest Ticaret Anlaşmalarının Türkiye'nin Dış Ticaretine Etkileri**, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C.15, S.1 (Nisan 2014), s. 326

yakın zamanda sonuçlanması, Moldova ve Kuzey Makedonya ile kısa zamanda müzakerelere başlanması düşünülmektedir.¹⁵

Tablo 1. Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşmaları

NO	Ülke	Anlaşmanın Yürürlüğe Giriş Tarihi
1.	ARNAVUTLUK	01.05.2008
2.	BİRLEŞİK KRALLIK	20.04.2021
3.	BOSNA HERSEK	01.08.2003 Revize: 01.08.2021
4.	EFTA	01.04.1992 Revize: 01.10.2021
5.	FAROE ADALARI	01.10.2017
6.	FAS	01.01.2006
7.	FİLİSTİN	01.06.2005
8.	GÜNEY KORE	01.05.2013
9.	GÜRCİSTAN	01.11.2008
10.	İSRAİL	01.05.1997
11.	KARADAĞ	01.03.2010
12.	KOSOVA	1.09.2019
13.	MAKEDONYA	01.09.2000
14.	MALEZYA	01.08.2015

¹⁵ <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/serbest-ticaret-anlasmalari/yururlukte-bulunan-stalar>

15.	MISIR	01.03.2007
16.	MOLDOVA	01.11.2016
17.	MORİTYUS	01.06.2013
18.	SIRBISTAN	01.09.2010
19.	SINGAPUR	01.10.2017
20.	ŞİLİ	01.03.2011
21.	TUNUS	01.07.2005
22.	VENEZUELA	21.08.2020

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

1.5. Türk Dış Ticaret Sistemi

– Gümrük Rejimleri

- a) Serbest dolaşıma giriş rejimi,
- b) Transit rejimi,
- c) Gümrük antrepo rejimi,
- d) Dahilde işleme rejimi,
- e) Gümrük kontrolü altında işleme rejimi,
- f) Geçici ithalat rejimi,
- g) Hariçte işleme rejimi,
- h) İhracat rejimi

– Diğer Mevzuatlar

- a) 4458 sayılı Gümrük Kanunu
- b) İthalat Rejim Kararı
- c) İhracat Rejim Kararı
- d) Dış Ticarete Standardizasyon Rejim Kararı
- e) Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında Kanun

- f) Serbest Bölgeler Kanunu
- g) 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu
- h) Katma Değer Vergisi Kanunu
- i) Özel Tüketim Vergisi Kanunu

2. GÜMRÜK İŞLEMLERİ

Gümrük işlemleri, Türkiye Gümrük Bölgesi (TGB)'ne eşya giriş çıkışını düzenleyen faaliyetlerdir. Bu faaliyetler belirli prosedürler kapsamında gerçekleşir. Gümrük idareleri dış ticaret işlemlerinin yasallığını kontrol eden birimlerdir ve bu kapsamda gerçekleştirilen tüm işlemler gümrük işlemi olarak adlandırılmaktadır. Gümrük idarelerince gerçekleştirilen işlemler 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nda "Gümrükçe Onaylanmış İşlem veya Kullanım" başlığı altında düzenlenmiştir. Kanununun 46. maddesi uyarınca özet beyan kapsamındaki eşyaya gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanım belirlenir ve buna ilişkin olarak; denizyolu ile gelen eşya için özet beyan verildiği tarihten itibaren 45, diğer bir yolla gelen eşya için özet beyan verildiği tarihten itibaren 20 gün içerisinde işlemlerin tamamlanması gerekmektedir.

2.1. Gümrükçe Onaylanmış İşlem ve Kullanımlar

Gümrükçe Onaylanmış İşlem ve Kullanımlar TGB'ye giriş veya çıkış yapacak olan eşya için gerekli işlemlerin bütünüdür. Gümrük idareleri, her ne şekilde olursa olsun dış ticarete konu olan eşyalar için uygulanacak prosedürleri belirlemektedir. Gümrük idareleri ile muhatap olan eşya gümrük statüsü altına girmektedir. Bu statü gereği, eşyanın gözetim ve kontrolü için yapılacak tüm faaliyetler Gümrükçe Onaylanmış İşlem ve Kullanım olarak tescil edilmektedir.

2.1.1. Eşyanın Serbest Bölgeye Girmesi

Serbest bölgeler, Türkiye Gümrük Bölgesinin bir parçası olmakla beraber serbest dolaşımda olmayan eşya için herhangi bir gümrük rejimine tabi olmadan veya serbest dolaşıma sokulmadan, gümrük mevzuatında öngörülen haller dışında kullanılmamak

veya tüketilmemek koşuluyla konulduğu, ithalat vergileri ve ticaret politikası önlemlerinin uygulanması açısından Türkiye Gümrük Bölgesi dışında kabul edilen; serbest dolaşımda olan eşya için serbest bölgeye konulması ile eşyanın ihracına bağlı olanaklardan yararlandığı yerlerdir. Serbest bölgeye giriş çıkışlar gümrük idarelerinin gözetimine tabiidir.

Dış ticaret mevzuatı açısından üçüncü ülke statüsünde bulunan serbest bölgelere giriş-çıkış gümrük mevzuatı hükümlerine göre yapılmaktadır. Bu bölgelerden eşya çıkışı ihracat, TGB'ne getirilen eşya için ithalat hükümleri uygulanmaktadır.

2.1.2. Eşyanın Yeniden İhracı

Yeniden ihracat, serbest dolaşımda bulunmayan eşya içi kullanılan bir kavramdır. Serbest dolaşımda bulunmayan eşyaların ihracatı, ihracat rejimi hükümlerine uygun olarak yapılmaktadır. İhracatta uygulanan ticaret politikası önlemleri bu eşyalar için gerekirse işletilebilir.¹⁶

Ekonomik etkili gümrük rejimlerine tabi olan ve gümrük gözetimi altında bulunan eşyaların yeniden ihracı, ihracat hükümlerine göre yapılmaktadır. Ekonomik etkili gümrük rejimleri; gümrük antrepo rejimi, dahilde işleme rejimi, hariçte işleme rejimi, geçici ithalat rejimi ve gümrük kontrolü altın işleme rejimidir. Ekonomik etkili gümrük rejimleri başlığı altında daha detaylı incelenecektir.

2.1.3. Eşyanın İmhası veya Gümrüğe Terki

Serbest dolaşımda olmayan eşya, hazineye veya gümrük idaresine herhangi bir masraf yüklemeyen gümrük idaresinin kontrolü altında imhası mümkündür. Bunun için gümrük idaresi önceden bilgilendirilmesi gerekmektedir.

¹⁶ Ufuk Selen, **Gümrük İşlemleri ve Vergilendirilmesi**, 6.b., Bursa: Ekin Yayınevi, 2014, s.31

Gümrük beyannamesi verilmiş ve tescil edilmiş ise, ilgili beyanname üzerinde gümrük idaresi gerekli değişiklikleri yapar, imhası veya terkine ilişkin şerh düşülür ve ilgili beyanname iptal edilir. İmha sonucu açığa çıkan artık ve atıklar, serbest dolaşımda olmayan eşya için bir işlem veya kullanıma tabi tutulur. Gümrük statüsü belirleninceye kadar eşya gümrük gözetimi altında tutulur.

2.1.4. Eşyanın Bir Gümrük Rejimine Tabi Tutulması

Gümrük rejimleri eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesi içerisinde nasıl hareket edeceğini ve bu süreçleri düzenlemektedir. Eşyanın bir noktadan diğer bir noktaya nasıl taşınacağı, tabi tutulacak işlemleri, ayniyetini koruyup koruyamayacağı ile ilgili tüm süreçler gümrük rejimleri kapsamında gerçekleşir. 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nda 8 tane rejim düzenlenmektedir. Ekonomik etkili gümrük rejimleri ve ekonomik etkili olmayan gümrük rejimleri olmak üzere aşağıda detaylıca anlatılacaktır.

2.2. Gümrükte Kullanılan Temel Kavramlar

A.TR Dolaşım Belgesi: Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasındaki sanayi ürünleri ve işlenmiş tarım ürünlerinin ticaretinde kullanılan, eşyanın Avrupa Birliğinde ve Türkiye'de serbest dolaşımda olduğunu gösteren belgedir. Ayrıca tercihli rejim hakkından faydalanmayı sağlar.

Antrepo: Dış ticarete konu olan eşyanın zarar görmemesi için geçici olarak depolandığı yerlerdir.

Çeki Listesi: Hangi taşıta ne kadar mal yüklendiğini, her birim, paket, koli, çuval vs. ağırlıklarını içermektedir. Gümrük idarelerince veya herhangi bir hasar durumunda sigorta şirketleri tarafından istenebilmektedir.

Demuraj: Dış ticaret işlemlerinde limana getirilen malların ilgili taşıma aracından belirli bir süre ücretsiz bekletilme hakkı vardır. Bu süreler aşıldığında nakliye firması tarafından günlük tahsil edilen ücrete demuraj denir.¹⁷

Elleçleme: Gümrük gözetimi altındaki eşyanın asli niteliklerinin değişmemesi koşuluyla istiflenmesi, yerinin değiştirilmesi, tamiri ve benzeri işlemlerdir¹⁸.

Eşyanın Gümrüğe Sunulması: Eşyanın gümrük idaresi veya gümrükçe tayin edilmiş herhangi bir yere getirilmesi ve belirlenen usul ve esaslara uygun olarak gümrük idarelerine yapılan bildirimdir.

Eşyanın Teslimi: Eşyanın tabi tutulduğu gümrük rejimi ile öngörülen amaçlar doğrultusundan gümrük idareleri tarafından ilgisine teslimidir.¹⁹

EUR.1 Dolaşım Sertifikası: Türkiye'den EFTA ülkelerine yapılan ihracatta, AKÇT ürünlerinin Avrupa Topluluğuna ihracatında, Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşması imzaladığı ülkelere yapılan ihracatta, AB'ye yönelik 'Tarım Ürünleri Sözleşmesi' kapsamında yapılan tarım ürünlerinin ihracatından düzenlenen belgedir.²⁰

Fiili İthalat: Mevzuata göre, ithalat işlemlerinin tamamlanması ve beyanname onayından sonra tüm vergi, resim ve masraflarının ödenerek malın teslim alınması işlemidir²¹.

¹⁷ Melemen, a.g.e., s.33

¹⁸ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

¹⁹ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

²⁰ Ali İzzet Eken, **Dış Ticaret**, 1.b., Ankara: Nobel Yayın, 2019, s. 93

²¹ <https://gozdemgumrukleme.com/temel-gumruk-kavramlari/>

Fiili İhracat: İhraç eşyası, ilgili gümrük beyannamesinin tescili sırasında bulunduğu durum ve niteliğini gümrük denetiminden çıktığı esnada aynen muhafaza etmesi ve bu haliyle Türkiye Gümrük Bölgesini terk etmesi koşuluyla fiilen ihraç edilmiş sayılır²².

Form A Belgesi: Genelleştirilmiş Preferanslar Sistemi kapsamında, Beyaz Rusya (Belarus), Japonya, Kanada, Rusya Federasyonu, Ukrayna, Yeni Zelanda'nın Türkiye'ye tek taraflı uyguladığı tavizli gümrük vergisi oranlarından yararlanabilmek için bu ülkelere yapılan ihracatlarda Özel Menşe Şahadetnamesi düzenlenir²³.

Gümrük Beyanı: Belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde, eşyanın bir gümrük rejimine tabi tutulması talebinde bulunulmasına gümrük beyanı denilmektedir.

Gümrük Gözetimi: Gümrük mevzuatına ve gereken hallerde gümrük gözetimi altındaki eşyaya uygulanacak diğer hükümlere uyulmasını sağlamak üzere gümrük idareleri tarafından genel olarak uygulanan işlemlerdir.²⁴

Gümrük Rejimi: Gümrükçe onaylanmış işlem veya kullanımlardan biridir. Gümrüğe gelen eşya için kişilerin yapacakları işlemlere verilen genel bir isimdir. Serbest dolaşıma giriş, gümrük antrepo, dahilde işleme, hariçte işleme, geçici ithalat, gümrük kontrolü altında işleme, transit ve ihracat olmak üzere toplam 8 rejim bulunmaktadır.

Gümrük Statüsü: Eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesi içerisinde serbest dolaşımda olup olmadığı durumunu ifade eder.

²² Kaya, a.g.e., s.169

²³ Eken, a.g.e., s. 96

²⁴ 4458 sayılı Gümrük Kanunu

Gümrük Tarifeleri: Uluslararası ticarete konu olan tüm mallara uygulanacak vergi oranlarını gösteren listedir.

Gümrük Vergileri: İlgili mevzuat hükümlerine göre eşyaya uygulanan ithalat ya da ihracat vergilerinin tümü gümrük vergileridir.

Gümrük Yükümlülüğü: Yükümlünün vergilerini ödemesi zorunluluğunu ifade eder.

Menşe: Eşyanın milliyetini belirtir. Tümüyle bir ülkede elde edilen veya üretilen eşya, o ülke menşeli sayılmaktadır.

Serbest Dolaşımdaki Eşya: Türkiye ve AB menşeli olan veya üçüncü ülke menşeli olup Türkiye ya da AB’de ithal işlemleri tamamlanmış, gerekli vergileri ödenmiş eşyayı ifade eder.

Ticaret Politikası Önlemleri: Gözetim, korunma önlemleri, miktar kısıtlamaları ve ithalat veya ihracat yasaklamaları gibi eşyanın ithal ve ihracı ile ilgili hükümlerle belirlenmiş tarife dışı önlemlerdir.

Türkiye Gümrük Bölgesi: Türkiye Cumhuriyeti topraklarını kapsamaktadır. Türkiye karasuları, iç suları ve hava sahası gümrük bölgesine dahildir.

2.3. Gümrük Beyanları

Türkiye Gümrük Bölgesine giriş veya çıkış yapacak eşyanın bir gümrük rejimine tabi tutulması için gümrük idaresine, rejime uygun şekilde beyan edilir. İhracat, hariçte işleme, transit veya antrepo rejimi için beyan edilen serbest dolaşımda tutulan eşya, gümrüğe verilen beyannamenin tescilinden itibaren TGB’den çıkıncaya veya imha

edilinceye ya da gümrük beyannamesi iptal edilinceye kadar gümrük gözetimi altında kalır.²⁵

2.3.1. Sözlü Beyan

Sözlü beyan, bazı istisnalar dışında, yazılı beyan gerektirmeyen hallerde eşya sahibi veya temsilcisi tarafından gümrük idaresine sözlü olarak bildirimde bulunma yoluyla yapılır. Sözlü beyan yapılabilmesi eşyanın ticari nitelikte olup olmamasına göre değişmektedir.

Ticari Nitelikte Olmayan Eşya:

Gümrük Yönetmeliği madde 169'da belirtildiği üzere;

- a) Hariçten gelen yolcu ve turistlerin ve nakil vasıtası hizmetlilerinin beraberlerinde getirdikleri veya sonradan gelen vergiden muaf kişisel eşya ile vergiye tabi ancak ticari nitelik ve miktarda bulunmadığına ve bu maksatla getirilmediğine gümrük idaresince kanaat getirilen eşyası,
- b) Gümrük Kanununun 167'nci maddesinin birinci fıkrasının (2), (4), (5), (6), (7) nci bentleri, (8) inci bendinin (d) alt bendinin (i) ve (ii) numaralı alt bentleri, (9) uncu bendinin (a) ve (b) alt bentleri, (10), (11) ve (12) nci bentlerinde belirtilen eşya
- c) Sınır bölgesi halkının elde ve sırtta taşınabilecek miktarda kendi ihtiyaçlarına mahsus eşyası,
- d) Resmi daire ve müesseselerle özel müessese ve şahıslara ait işlem görmüş ticari değeri olmayan her türlü defter, evrak, belge,
- e) Türkiye'de düzenlenecek milletlerarası kongrelere veya spor temas ve gösterilerine katılacak delege ve şahısların isimlerini muhtevi plaketler, bunların milli bayrakları veya kulüp flamaları ve bunları takmaya mahsus mamuller ve bu toplantı ve temaslara ait rozet, kupa ve broşürler ve bu kongre ve spor temas ve gösterilerine ait cihaz, alet ve malzeme,

²⁵ 4458 sayılı Gümrük Kanunu, madde 58

- f) Türkiye’de yapılan ve yapılacak olan milli ve milletlerarası her türlü yarışmalarda mükâfat olarak verilmek üzere bağış yoluyla gönderilen eşya,
- g) Basın ile ilgili aktüalite filmleri ve resimleri, fonopost maddeleri, plak, tel ve bantlarla düzenlenmiş sesli ve yazılı süreli yayınlar, şahsi tedavide kullanılacak miktar ve mahiyette ilaçlar (yürürlükteki ilgili kanun hükümleri saklıdır.)
- h) Gümrük Kanununun 167’nci maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi kapsamında olup yük manifestosu ile getirilen eşyanın sözlü beyanı yapılabilmektedir.

Ticari Nitelikte Olan Eşya:

- a) Eşyanın gümrük kıymetinin sevkiyat ve beyan başına 1000 Euro’yu geçmemesi,
- b) Sevkiyatı düzenli haldeki benzer sevkiyatların bir parçası olmaması,
- c) Büyük bir nakliyatın bir parçası olup da bağımsız taşıyıcı tarafından taşınmaması, koşullarının hepsinin sağlanması ile eşya gümrük idaresine sözlü beyan edilebilmektedir.

Dahilde işleme, geçici ithalat ve ihracatta sözlü beyana tabi olan eşyalar Gümrük Yönetmeliği’nde belirtilmiştir.

2.3.2. Eşya Sahibinin Kendi Tasarrufu ile Beyan

Yolcu salonlarından geçen veya eşya geçiren kişilerin işlemleri için düzenlenmiş olan yeşil veya kırmızı hatlardan geçilmesi kişilerin tasarrufu ile yapılmış beyan sayılmaktadır.²⁶

Kırmızı hattan geçen yolcu beraberinde gümrüğe tabi eşya ile geçtiği beyanını kabul eder. Bu eşyalar muayene edilirler. Yeşil hattan geçen kişiler ise gümrüğe tabi eşyası olmadığı

²⁶ Ali Dölek, **Gümrük İşlemleri**, 1.b., İstanbul: Umut Kitap, 2016, s. 245

beyanını kabul etmektedir. İhbar veya şüphe hali istisna olarak muayeneye tabi tutulmazlar. Yeşil hattan geçen kişilerin muayene sonucunda gümrüğe tabi eşyası olduğu tespit edilirse, Gümrük Kanunu ve Kaçakçılık Mevzuatı hükümlerine göre işlem yapılır.

2.3.3. Bilgisayarlı Veri İşleme Tekniği ile Beyan

Gümrük beyannameleri, günümüzde bilgi işlem teknolojilerinin kullanımı artması ile bilgisayar ortamına taşınmıştır. ‘Bilgisayarlı Veri İşleme Tekniği ile Beyan’ gümrük beyan formlarının çıktısının kullanılmaması ile yapılır. Fakat Türkiye’de bu sistemin uygulanması teknolojik ve kültürel altyapı yetersizliği sebebiyle mümkün değildir. Bu sebeple yazılı beyan uygulaması ile paralel kullanılmaktadır.

Gümrük Yönetmeliği madde 174’te beyanın bilgisayar veri işleme tekniği yoluyla yapılması ile ilgili hükümler yer almaktadır.

2.3.4. Yazılı Beyan

Gümrük işlemlerinde zaman tasarrufu sağlamak ve gümrük idarelerinin işini hafifletmek amacıyla yazılı beyan yöntemi usul açısından ‘normal beyan’ ve ‘basitleştirilmiş usul’ olarak iki şekilde düzenlenmiştir.

2.3.4.1. Normal Usul

Normal usulde yazılı beyan, Gümrük Yönetmeliği’nin ek-14’te yer alan gümrük beyannamesi yine aynı ekte belirtilen talimatlara uygun olarak doldurulup ve gümrük idaresine verilmesiyle yapılır. Eşyanın beyan edildiği gümrük rejimine ilişkin hükümlerin uygulanması için gerekli tüm belgeler beyannameye eklenir.

Beyanname üzerinde kazıntılı ve silintili yazılar varsa, beyanname kabul edilmez. Ancak hatalı yazının üzeri okunacak şekilde çizilir ve yanına doğrusu yazılıp beyan sahibi tarafından imzalanırsa, tescil sırasında resmi mühürle mühürlenerek düzeltilir.

4458 sayılı Gümrük Kanunu hükmünce; Cumhurbaşkanının zat ve ikametgâhına ait eşya hakkında Cumhurbaşkanlığından gönderilecek yazılar, diplomatik muaflık ve ayrıcalıklardan yararlananların ancak kendi adlarına veya elçilik adına eşya için karşılıklı olmak şartıyla misyon şeflerinden veya muaflık hakkı tanınmış heyet başkanlarında gönderilen yazılar ile şekli, kapsayacağı bilgiler ve göreceği işlemler Dışişleri Bakanlığı ve Müsteşarlıkça müştereken tespit olunan kurye çantalarına ait kurye mektupları, beyanname kabul edilerek eşyanın gümrük işlemleri bu yazılara dayanılarak yürütülür.

Gümrük idareleri, beyanın doğruluğunu araştırmak üzere, beyanname ile beyannameye ekli belgeleri kontrol edebilir ve gerektiği durumlarda diğer belgelerinde verilmesini isteyebilir. Bununla birlikte eşyayı muayene edebilir ve numune alabilir. Kanunda yetkilendirilmiş kişiler eşyanın ikinci muayenesi her zaman yapabilirler ve yetkililer gümrük işlemlerini her aşamada denetlemeye yetkilidirler. Eşyanın muayenesi gümrükçe konulmasına izin verilen yerlerde ve antrepolarda yapılır. Bu yerler dışında yapılacak muayeneye ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Bir beyan formu sadece “tek kalem eşya” için geçerlidir. Tek kalem eşya, Türk Gümrük Tarife Cetvelinde aynı tarife pozisyonunda yer alan ve aynı veri oranına sahip eşyayı ifade eder. Farklı ülkelerden gelen aynı tarife pozisyonunda yer alan fakat uygulanacak vergi oranı farklı olan eşyalar “tek kalem eşya” olarak sayılmamaktadır.

2.3.4.2. Basitleştirilmiş Usul

Yazılı beyanın bir çeşidi olan basitleştirilmiş usul ile gümrük işlem ve formalitelerin olabildiğince basitleştirilmesi ve hızlandırılması, bununla birlikte eşyanın gümrükte bekleme süresini azaltarak gereksiz işlem maliyetlerinden kurtulmak ve sanayi için girdi niteliğinde olan eşyanın en hızlı şekilde ekonomiye kazandırılması amaçlanmıştır²⁷. Basitleştirilmiş usul; beyannameye eklenmesi gereken belgelerden bazılarının

²⁷ Selen, Gümrük..., a.g.e., s. 51

eklenmemesi ve kaydedilmesi gereken bilgilerin beyannameye yazılmaması, eşyanın ilgili gümrük rejimine tabi tutulması talebi ile ticari veya idari bir belgenin verilmesi, eşyanın ilgili rejime geçişinin kayıt yoluyla yapılması şeklinde olabilir.

Basitleştirilmiş usul uygulamasından hangi durumlarda ve nasıl yararlanılacağına dair hükümler Gümrük Yönetmeliği 140 ile 171. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

İlgili yönetmelik madde 140'ta belirtildiği üzere; eksik beyan usulünden, yetkilendirilmiş yükümlü sertifikasına veya onaylanmış kişi statü belgesine sahip olan gerçek ve tüzel kişiler, beyanname yerine ticari ve idari belge verilmesi usulünden yetkilendirilmiş yükümlü veya onaylanmış kişi statü koşulları aranmaksızın herkes, eşyanın kayıt yoluyla rejime girişi usulünden ise yetkilendirilmiş yükümlü sertifikasına sahip kişiler yararlandırılabilir.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığında Onaylanmış Kişi Statüsü alabilmenin genel ve özel koşulları ilgili yönetmelik 23 ve 24. maddelerinde belirtilmiştir. Genel şartların hepsi, özel şartların ise asgari ölçüde karşılanması gerekmektedir.

3. GÜMRÜK REJİMLERİ

3.1. Ekonomik Etkili Gümrük Rejimleri

Ekonomik etkili gümrük rejimleri ülkemizde yeni kullanılmaya başlayan bir kavramdır. İlk kez 1/95 sayılı 26 Mart 1995 tarihli Ortaklık Konseyi Kararıyla resmi olarak anılmaya başlanmıştır. Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girişi ile, mevzuatının AB mevzuatı ile uyumlaştırılması söz konusu olmuştur. Bu uyumlaştırma kapsamında ekonomik etkili gümrük rejimleri ortaya çıkarılmıştır.

Ekonomik etkili rejimlerin, yerli üreticilerin temel ekonomik çıkarlarının olumsuz etkilenmemesine, Türkiye'deki rekabet şartlarının bozulmaması ve ekonomiyi zor duruma sokmamasına dikkat edilmelidir.

Ekonomik etkili gümrük rejimlerinin kullanılması için bazı ortak kurallar bulunmaktadır.

- a. **İzin:** Ekonomik etkili gümrük rejimlerinden faydalanmak için gümrük idareleri veya yetkili diğer mercilerden izin alınması gerekmektedir.
- b. **Teminat:** Ekonomik etkili gümrük rejimlerinde eşyaların vergileri teminata bağlanmaktadır. Dahilde işleme rejiminin geri ödeme sistemi bir istisnadır.
- c. **Yetki:** Ekonomik etkili gümrük rejimlerinden tamamını veya bazılarının uygulanmasında yetkili olan gümrük idareleri Gümrük Müsteşarlığınca belirlenir. Bu rejimler için sadece, yetkili olan gümrük idaresi işlem yapabilir.

3.1.1. Gümrük Antrepo rejimi

Gümrükçe onaylanmış işlem ve kullanım türlerinden olan gümrük antrepo rejimi, ekonomik etkili bir rejim çeşididir. Gümrük Kanununun 93. ve 107. maddeleri, Gümrük Yönetmeliği'nin ise 328. ve 348. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Mevzuatımızda antrepo rejimi oldukça geniş bir alana sahiptir.

Gümrük antrepo rejimi; ithalat vergileri ve ticaret politikası önlemlerinden muaf tutulan ve serbest dolaşıma girmemiş eşyanın, gümrük antreposuna alınması ile ihracata ilişkin önlemlerden yararlanabilecek serbest dolaşımda bulunan eşyanın, bir gümrük antreposuna konulması ile ilgili hükümlerin belirlendiği ekonomik etkili bir gümrük rejimidir. Antrepolar gümrük sınırları dışında bulunan ve depo işlevi gören yerlerdir bu yüzden antrepoda bulunan eşya üzerinden gümrük vergileri alınmamaktadır.²⁸

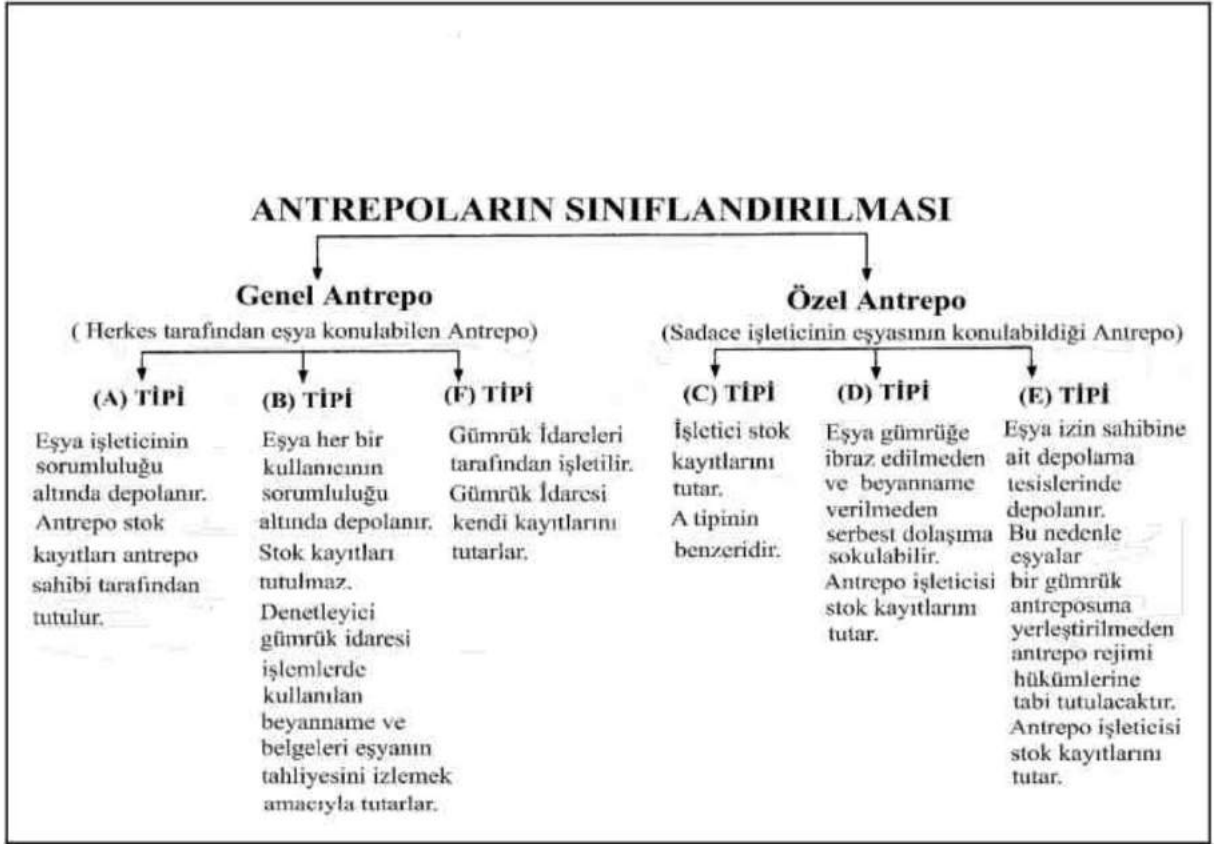
²⁸ Neslihan Balcı Varol, 'Dış Ticaret İşlemlerinde, Lojistik Uygulamalar Açısından, Depo ve Antrepo Yönetimi,' (MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı Uluslararası Ticaret ve Para Yönetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2009, s.11

Gümrük antrepo rejimi; ithalatçıya eşyayı serbest dolaşıma alana kadar depolama fırsatı verdiği gibi eşya için ödenen gümrük vergilerini tek seferde ödeme zorunluluğunu ortadan kaldırır ve ithalatçıya finansman avantajı sağlar.²⁹

Gümrük antrepoları genel veya özel olmak üzere iki çeşittir. Uygulamadaki özellikleri sebebiyle, genel antrepoların; (A), (B) ve (F) tipleri, özel antrepoların; (C), (D) ve (E) tipleri bulunmaktadır. Gümrük antrepolarında kanuna göre 2 taraf bulunmaktadır; antrepo işleticisi ve kullanıcı. Antrepo işletici, gümrük antreposu işletmesine izin verilen kişidir; kullanıcı ise, eşyanın antrepo rejimi beyanında bulunan veya bu kişinin hak ve yükümlülüklerinin devredildiği kişidir. Antrepoların kuruluşunda aranan koşullar ve nitelikler yönetmelikte belirtilmiştir.

²⁹ <https://gumrukrehberi.gov.tr/sayfa/gumruk-antrepосу-ne-demektir>

Şekil 5. Antrepo Çeşitleri

Kaynak: Ali Nural ve Remzi Akçin, **Ekonomik Etkili Gümrük Rejimleri**, 2.b., Ankara: Gümrük Kontrolörleri Derneği, 1997, s.23

Genel Antrepolar: Eşyanın, herkes tarafından konulabildiği gümrük antrepolarıdır.

- A Tipi Antrepo: Stok kayıtlarının tutulmasından ve antrepoya konulan eşyadan işleticisinin sorumlu olduğu antrepo tipidir.
- B Tipi Antrepo: İşleticinin sorumlulukları sınırlıdır. Antrepoya konulan eşyadan kullanıcı sorumludur. Antrepo beyannamesini kullanıcı verir, işletici sadece antrepoyu kiralayan konumdadır. Stok kaydı tutulmadığından beyannameler ve belgeler esastır.
- F tipi Antrepo: Gümrük idaresi tarafından işletilen bir genel antrepo tipidir.

Özel Antrepolar: Sadece antrepo sahibine ait eşyaların konulabildiği antrepolardır. Kullanıcı ve işletici aynı kişidir.

- C Tipi Antrepo: İşleticisinin ve kullanıcısının aynı kişi olduğu antrepolardır. Antrepoya alınan eşyadan bu kişi sorumludur.
- D Tipi Antrepo: İşletici ve kullanıcısını aynı kişi olduğu antrepolardır. Gümrük Kanunu 104. Maddesinin 3. Fıkrasına göre; eşya gümrüğe sunulmaksızın ve beyannamesi verilmeden önce serbest dolaşıma girmek üzere teslim edildiği hallerde, gümrük vergileri eşyanın antrepoya tabi tutulduğu tarihte yürürlükte bulunan vergi oranları ve diğer vergilendirme unsurlarına dayanarak hesaplanır.
- E Tipi Antrepolar: Kullanıcı ve işletici aynı kişidir. Kanunun 93.maddesinin 4. Fıkrası uyarınca, izin hak sahibin depolama yerinin antrepo addedildiği veya depolama yeri olmazsa bile eşyaya antrepo rejim hükümleri uygulandığı bir antrepo tipidir.

Gümrük mevzuatında belirtilen; serbest dolaşımda bulunmayan eşyanın sergilendiği fuar ve sergiler, gümrüksüz satış mağazaları (duty-free) ve depoları antrepo sayılmıştır.³⁰

Antrepo Açma İzni

Antrepo açmak isteyen tüzel veya gerçek kişiler formata bağlanmış olan bir izin başvuru formuyla gümrük idaresine yazılı olarak başvurumaktadırlar. Başvuruda bulunan kişinin adı veya şirket adı ve adresi, açılmak istenen antrepo tipi, antrepoya konacak ürünün normal ya da basit usulle mi beyan edileceği, stok kayıtlarının ne şekilde olacağı ve nerde saklanacağı, eşyanın antrepoda kalış süresi vb. bilgilerin bulunması gerekir. Bu başvuru formu gümrük idaresine verildikten sonra, bilgiler incelenir ve antrepo açılmak istenen bölgede ekonomik yönden ihtiyaç olup olmadığı tespit edilir. İzin ancak Türkiye’de yerleşik olarak bulunan kişilere verilmektedir.

³⁰ <http://www.lojiblog.com/gumruk-antrepo-rejimine-iliskin-genel-aciklamalar/>

Antrepoya Konulacak Eşya ve Elleçleme İşlemi

Gümrük antrepolarına, serbest dolaşıma girmemiş eşya ithalat vergilerine ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmaksızın konulabilir. Bunun dışında, ihracata bağlı önlemlerden yararlanabilen ihraç eşyası da ihraç edilmek veya başka bir gümrükçe onaylanmış işlem veya kullanıma tabi olmak koşuluyla gümrük antrepolarına konulabilmektedir.

Gümrük idarelerinin izni ile Gümrük Yönetmeliği madde 337 hükmünce serbest dolaşımda bulunmayan eşya ile serbest dolaşımdaki eşya aynı antrepoda kalabilmektedir. Bununla birlikte gümrük antrepo rejimi hükümlerinin olumsuz etkilenmemesi gerekmektedir. Bu depolama, gümrük statüsünün belirlenmesini imkânsız kılıyor ise sadece aynı tarife pozisyonu, aynı ticari niteliğe ve teknik özelliğe sahip eşyanın birlikte depolanmasına izin verilmektedir.

Parlayıcı, patlayıcı, yanıcı ve yanmayı artırıcı eşya, korunmaları soğuk hava depolarında olduğu gibi özel tertibat gerektiren eşya, Gümrük Yönetmeliği EK-62’de belirtilen tehlikeli ve zararlı maddeler ile bir arada buldukları eşya ile tehlike ve zarar doğurabilecek eşya, tedbirlerin alınması koşulu ile antrepoya konulabilmektedir. Aynı depolarda bulunsa bile tehlike ve zarar doğurabilecek eşya genel antrepolara alınmaz.

Gümrük Yönetmeliği 331.madde de belirtildiği üzere;

- a) *Türkiye'ye girmesi veya Türkiye'den transit geçirilmesi yasak olan yabancı ülke eşyası,*
- b) *Gerek üzerlerinde gerek iç veya dış ambalajlarında üretildiği ülkeden başka bir ülke ürünü olduğu izlenimini veren isim ve simgeler taşıyan eşya,*
- c) *İhracatta kullanılacak olanlar hariç, yerli mamul ve mahsullerimizde kullanılmak üzere ve bunların yabancı menşeli olduğunu gösterecek veya bu izlenimi uyandıracak, üzerleri yabancı dille basılı veya yazılı her türlü boş zarf, şerit, etiket, damga ve benzeri eşya ile Türkiye'de düzenlenebilecek belgeleri yabancı ülkelerde düzenlenmiş gibi gösterebilecek yabancı firmalara ait üzerleri imzalı veya imzasız olsun proforma faturalar hariç boş faturalar,*

ç) Fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunması mevzuatına göre marka, coğrafi işaret, endüstriyel tasarım hakları ile fikir ve sanat eserleri kanunu kapsamına giren haklarla ilgili olarak hak sahibinin yetkilerine tecavüz eder mahiyetteki eşya,

d) Geçici depolama yerlerinde veya gümrük idaresince izin verilen yerlerde kanuni süresini doldurduğu için tasfiyesi gereken veya sahipleri tarafından geçici depolama yerlerinde gümrüğe terk edilen veya geçici depolama yerlerinde yapılan yoklamalar sonunda fazla çıkan eşya, gümrük veya ticaret bölge müdürlüklerinin izni ile gümrük antrepolarına konulabilmektedir.

Serbest dolaşımda bulunmayan eşya gümrük idarelerince verilen izin ile elleçleme faaliyetine konu olabilirler. Gümrük Yönetmeliği EK-63'te belirtilen elleçme faaliyetleri Müsteşarlıkça izin verildiği takdirde yapılabilir. Bu faaliyetler³¹;

- 1. Havalandırma, ayırma, kurutma, tozunu alma, basit temizlik faaliyetleri, paketleme tamiri, taşıma ve depolama esnasında uğranan hasarın basit faaliyetler olması şartıyla tamiri, taşıma için koruyucu örtü konması ve kaldırılması,*
- 2. Taşıma sonrası eşyanın yeniden düzenlenmesi,*
- 3. Stok sayımı, örnek alma, sınıflandırma, eşyanın mekanik filtrelemesi ve tartılması,*
- 4. Hasarlı ve kirlenmiş bileşenlerin atılması,*
- 5. Pastörize, sterilize, ışımaya veya koruyucu ekleme yoluyla koruma,*
- 6. Parazit tedavisi,*
- 7. Anti-pas işlemleri,*
- 8. Isının daha ileri bir işlem yapılmaksızın, damıtma işlemi olmadan ve basitçe artırılması veya basitçe azaltılması,*
- 9. Elektrostatik, dokumanın ütülenmesi,*

³¹ Gümrük Yönetmeliği EK 63

10. *Meyvelerin sapının koparılmasını ve/veya çekirdeğinin çıkarılmasını, kurutulmuş meyvelerin veya sebzelerin parçalanması ve bölünmesi veya meyvenin suyunun alınması işlemleri*
11. *Hayvan derilerinin tuzunun alınması, temizlenmesi, kesilmesi.*
12. *Eşyaya bir veya birden çok eşyanın eklenmesi; eşyaya ait aksesuarların eklenmesi veya çıkarılması, şu kadar ki, bu ekleme veya çıkarma faaliyetinin, sınırlı bir faaliyet olması veya teknik standartlara uyum sağlanması amacıyla yapılması ve eşyanın tabiatını veya performansını değiştirmemesi gerekir.*
13. *Sıvıların daha ileri bir muamele ve damıtmaya tabi tutulmaksızın inceltilmesi veya yoğunlaştırılması*
14. *Farklı kalitedeki aynı nevi eşyaların, sabit bir kalite veya müşterinin talep ettiği bir kalite elde etmek için eşyaların türünü değiştirmeksizin karıştırılması,*
15. *Sadece basit faaliyetler dahilinde eşyanın bölünmesi ve ölçü kesimi.*
16. *Paketleme, paketlerden çıkarma, paket değiştirme ve kaplara basitçe koyma, markaların, etiketlerin, mühürlerin, fiyat etiketlerinin veya benzer ayırt edici işaretlerin eklenmesi, çıkarılması veya değiştirilmesi,*
17. *Basit faaliyetler dahilinde, makinelerin, cihazların ve taşıtların test edilmesi, düzenlenmesi, ayarlanması ve çalışma düzenine konulması; özellikle teknik standartlara uygunluğun kontrolü amacıyla.*
18. *Boru bağlantı noktalarının farklı ülkelerde mevcut standartlara uygun hale getirilmek üzere işleme tabi tutulması.*
19. *Serbest dolaşımda bulunan eşya ile serbest dolaşımda bulunmayan eşyanın aynı kap içinde paketlenmesi.*

Rejimin Sonlanması ve Eşyanın Çıkışı

Gümrük antreposunda bulunan eşyalar geçici süre ile de izin alınması şartıyla antrepodan çıkarılabilir. Gümrük idaresinden alınan izinle, geçici olarak çıkarıldığında antrepo rejimi sonlandırılmaz, antrepo rejimine dahildir.

Eşyanın gümrük antrepo rejiminden kesin olarak çıkışı, eşyanın gümrükçe onaylanmış başka bir işlem veya kullanım hükümlerine tabi olması ile mümkündür.³²

3.1.2. Dahilde İşleme Rejimi

Türkiye'nin 1.1.1996 tarihi itibariyle AB ile Gümrük Birliğine dahil olması, AB ile mevzuat uyumlaştırılmasına gidilmesine sebep olmuştur. Bu mevzuat uyumlaştırma sonucu dahilde işleme rejimi (DİR), 1980 yılından itibaren uygulanan ihracatı teşvik mevzuatı yerine geçmiştir.

Dahilde işleme rejimi, 31.12.1995 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 95/7615 sayılı Dahilde İşleme Rejimi Kararı ile mevzuatımıza girmiştir. Dahilde işleme tedbirlerinin uygulama usul ve esaslarını belirlemek üzere; 25709 sayılı 27.01.2005 tarihli Resmî Gazete 'de yayımlanan 2005/1 sayılı Dahilde İşleme Rejimi Tebliği yürürlüğe girmiştir. Ayrıca DİR'e ilişkin hükümler 4458 sayılı Gümrük Kanunu 108. ve 122. maddelerinde, Gümrük Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Gümrük Yönetmeliği'nin de 349-369. maddelerinde yer almaktadır.³³

Dahilde işleme rejimi (DİR); serbest dolaşımda olmayan eşya, Türkiye gümrük bölgesinde işleme faaliyetine tabii olduktan sonra tekrar ihraç edilmek üzere, vergilerin teminata bağlanması koşuluyla gümrük vergileri ve ticaret politikası önlemlerine tabii tutulmaksızın, DİR kapsamında ithal edilmesidir.³⁴

³² Serap Uzun, **AB'ne Uyum Çerçevesinde Gümrük Rejimleri Uygulamaları ve Değerlendirilmesi**, (Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Maliye Bilim Dalı), Bursa, 2006, s.27

³³ Güven Sayılğan ve Coşkun Şenol, **Dahilde İşleme Rejimi ve Türk İşletmelerinin İhracatı Üzerine Etkileri**, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S.35 (Ocak-Temmuz 2010) s.38

³⁴ 4458 sayılı Gümrük Kanunu, Madde 108

DİR; ihracatçılara, hammadde, yarı mamul, mamul ve yardımcı maddeyi gümrük muafiyetiyle dünya piyasa fiyatlarından satın alma avantajı sağlamaktadır. Bu sebeple, ihraç ürünlere küresel piyasalarda rekabet gücü kazandırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca yerli üreticilerinde ekonomik çıkarlarını gözetmektedir.³⁵

Dahilde İşleme Rejimi ile İlgili Bazı Temel Kavramlar

İşleme faaliyetleri: Eşyanın montajı, kurulması veya bir başka eşya ile birleştirilmesi, yenilenmesi veya düzenli hale getirilmesi olarak tanımlanabilir.

İşlem Görmüş Ürün: İşleme faaliyeti sonucunda elde edilen ürün anlamına gelmektedir.

Asıl İşlem Görmüş Ürün: Dahilde işleme rejimi kapsamında elde edilmesi amaçlanan ürün anlamına gelir.

İkincil İşlem Görmüş Ürün: İşleme faaliyeti sonucunda, asıl işlem görmüş ürünün dışındaki ürünler anlamına gelir.

Eşdeğer Eşya: İşlem görmüş ürünün imali için ithal edilecek eşya yerine kullanılan serbest dolaşımdaki eşyadır.

Verimlilik Oranı: Belli bir miktardaki ithal eşyanın işleme faaliyeti sonucunda elde edilen işlem görmüş ürün veya ürünlerin miktar ve yüzde oranıdır.

Önceden İhracat: İthal eşyanın şartlı muafiyet sistemine tabii olmadan önce eşdeğer eşyadan üretilen işlem görmüş ürünlerin Gümrük Bölgesinden ihraç edilmesi anlamına gelir.

Dahilde İşleme Rejimi Tedbirleri

Dahilde İşleme Rejimi tedbirleri, 20.12.2006 tarihli Resmî Gazete 'de yayımlanan İhracat:2006/12 sayılı Dahilde İşleme Rejimi Tebliği'nde düzenlenmiştir. 2 tür uygulaması söz konusudur.

³⁵ Ali Nural ve Remzi Akçın, **Ekonomik Etkili Gümrük Rejimleri**,

Gümrük Kontrolörleri Derneği, Y.7 (Mart 1997), s.25

a. Şartlı Muafiyet Sistemi;

Dahilde İşleme İzin Belgesi ³⁶ (DİİB) ve Dahilde İşleme İzni ³⁷(Dİİ) kapsamında, ihraç edilecek ürün için kullanılan hammadde, yarı mamul, mamul, yardımcı eşya gibi girdilerin, gümrük bölgesinde ticaret politikası önlemlerinden muaf tutularak, vergilerinin teminata bağlanmasıdır. Teminat, ithalat için ne kadar vergi verilmesi gerekiyorsa o kadar olmalıdır. ³⁸ Bu teminat, ürünün ihraç edileceğine dair alınan taahhüt sonucu iade edilir. Yalnız tebliğde belirtildiği üzere, işletme malzemesi olarak kullanılacak mal ve ürün bünyesine girmeyen eşya için KDV ve ÖTV tahsil edilir ve ticaret politikası uygulanır.

Eşdeğer eşya kullanımı: Şartlı muafiyet sistemi kapsamında, işlem görmüş ürünün elde edilebilmesi için ithal eşya yerine eşdeğer eşya olarak, asgari 8 (sekiz)'li bazda gümrük tarife istatistik pozisyonu, ticari kalite ve teknik özellikleri itibariyle aynı kalite ve nitelikleri bulunan serbest dolaşımdaki eşya kullanılabilir.

Yurt İçi Alımlar: Tebliğ'in 7.maddesinde belirtildiği üzere, Dahilde İşleme İzin Belgesi (DİİB) kapsamında ihraç edilmek üzere, işlem görmüş eşyanın elde edilmesinde kullanılacak olan hammadde, yardımcı madde, mamul, yarı mamul veya ambalaj malzemeleri ithal edilebileceği gibi yurt içinden de temin edilmesi mümkündür.

Teminat, Tebliğ'in 8.maddesi hükmünce; para, bankalar tarafından verilen teminat mektupları, hazine tahvil ve devlet bonoları şeklinde alınabilir.

³⁶ Dahilde İşleme İzin Belgesi: Komplike işleme girecek olan, ihraç edilmek şartıyla gümrük muafiyetli ithal edilen eşya için Ekonomi Bakanlığı'na düzenlenir.

³⁷ Dahilde İşleme İzni: Basit işlem görecekt eşyalar için, Gümrük İdaresince alınacak olan izindir.

³⁸ Doğan Argun ve Nevber Zeynep Eroğlu, **Dahilde İşleme Rejimi Kapsamında Gerçekleşen İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi**, Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, C.11, S.44 (Temmuz 2015), s.65

b. Geri Ödeme Sistemi

Dahilde İşleme İzin Belgesi (DİİB) ve Dahilde İşleme İzni (Dİİ) kapsamında, serbest dolaşıma girmiş olan hammadde, yardımcı madde, mamul, yarı mamul ile değişmemiş eşya, ambalaj ve işletme malzemesinden elde edilen işlem görmüş ürünün ihracatı halinde, bu ürünlerin ithal edildiği sırada alınan verginin (işletme malzemelerinden alınan KDV ve ÖTV hariç) geri ödenmesidir.³⁹ Geri ödeme Sistemine göre, ithal edilecek eşya için alınan vergiler, aslında nakdi teminat olarak tanımlanabilir.⁴⁰ Geri Ödeme Sistemi kapsamında, ithal edilen eşya için gümrük idaresince ticaret politikası önlemleri uygulanmaktadır.

Ödemenin geri verilmesi, Tebliğ'in 13. maddesinde düzenlenmiştir. DİİB ve Dİİ kapsamında ihracat taahhüdünün kapatılmasını müteakip 3 ay içerisinde, vergilerin iadesi için gümrük idaresine müracaat edilmesi gerekmektedir. Belirtilen 3 ay içerisinde belgelerin verilmemesi halinde, sürenin bitiminden itibaren 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun tecil faizine ilişkin hükümler uygulanmaktadır.⁴¹

3.1.3. Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimi

Gümrük kontrolü altında işleme rejimi (GKAİR), Gümrük Kanunu 123. ve 127. maddeleri arasında açıklanmıştır. İlgili kanun maddesinde GKAİR, serbest dolaşımda bulunmayan eşya, Türkiye Gümrük Bölgesine gümrük vergileri ve ticaret politikası önlemlerine tabii tutulmaksızın, niteliğini ve durumunu değiştiren işlemlere sokulması ve

³⁹ Dahilde İşleme Rejimi Tebliği, Madde 11

⁴⁰ Ufuk Selen, **Dış Ticaret Yardım Unsuru Olarak Dahilde İşleme Rejimi: Türkiye Açısından Değerlendirilmesi**, Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, C.5, S.10 (Kasım 2005), s. 196

⁴¹ Argun ve Eroğlu, a.g.e., s.66

bu işlemler sonucu ortaya çıkan eşyanın üzerinden vergilendirilerek serbest dolaşıma girmesi şeklinde açıklamıştır. Elde edilen ürün işlenmiş ürün olarak tanımlanır.

Gümrük kontrolü altında işleme rejimi (GKAİR), dahilde işleme rejimi (DİR) ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Fakat arada bazı farklar bulunmaktadır. DİR kapsamında ithal edilecek ürün üzerinden vergilendirme yapılmaktadır. GKAİR’de ithal edilen eşyanın işlenmesi sonucu elde edilen işlenmiş ürün üzerinden vergilendirme yapılmaktadır. Dahilde İşleme Rejiminde işlenmiş ürünün ihraç edilmesi şartı bulunmakta iken Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejiminde işlenmiş olan eşyanın serbest dolaşıma girmesi söz konusudur.

Rejimin ekonomik bir anlam taşıyabilmesi için ithal eşya üzerinden alınan vergilerin, işleme faaliyeti sonrası elde edilen eşyadan alınacak vergilerden daha yüksek olması gerekir.

Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimin Şartları

- a. Türkiye Gümrük Bölgesinde yerleşik olarak yaşayan kişi olmalı
- b. İşlenmiş eşya içerisinde ithal edilen eşyanın tespiti mümkün olmalı,
- c. İthal eşya işleme faaliyetine konu olduktan sonra rejime tabii tutulduğu sıradaki niteliği ve durumuna dönüştürülmesi ekonomik olarak mümkün olmamalı,
- d. Türkiye’de benzer ürünlerin üreticilerinin temel ekonomik çıkarlarının olumsuz etkilemeyen bir işleme faaliyetine konu olmalı,
- e. İthal edilecek eşya rejime girerken vergilerinin teminata bağlanması gerekmektedir.

Gümrük Kontrolü Altında İşleme İzni

Rejimden yararlanmak isteyen, Türkiye Gümrük Bölgesinde yerleşik kişiler, Gümrük Yönetmeliğinin 55 no.lu ekinde yer alan form ile Gümrük Genel Tebliği’nde belirtilen gümrük müdürlüklerine izin başvurusu yapabilirler. Gümrük idareleri eksik gördükleri

bilgileri isteyebilir. Başvuru sahipleri cezai hükümler saklı kalmak koşuluyla, verilen bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliğinden sorumludur.

Gümrük kontrolü altında işleme rejimine ilişkin iznin geçerlilik süresi, Gümrük Yönetmeliğinde belirtildiği üzere, ekonomik şartlar, başvuru sahibinin özel şartları ve işleme faaliyeti dikkate alınarak, azami 2 yıl olarak belirlenmiştir. Sürenin başlangıcı izin belgesinin tarihi, süre sonu ise izin belgesinin bittiği ayın son günüdür. Bu süreler mücbir sebeplerle veya başvuru sahibinin sunduğu haklı gerekçelerle 3 aya kadar uzatılabilir.

Gümrük Kontrolü Altında İşleme Kayıtları

Gümrük kontrolü altında işleme rejimi (GKAİR)'den yararlanacak olan kişiler, rejime ilişkin hükümlerin doğru uygulanması ve yapılacak denetimleri kolaylaştıracak, rejime tabii olarak ithal edilen eşyanın miktarı, uygulanacak işleme faaliyetlerini, elde edilen işlenmiş ürünleri ve ödenecek olan gümrük vergilerinin doğru hesaplanması için gerekli tüm hususları kapsayan kayıtları tutarlar.⁴²

'Gümrük Kontrolü Altında İşleme Kayıtları' olarak adlandırılan bu kayıtlar, rejimin doğru olarak uygulanması için yapılacak olan denetimlerde Gümrük İdaresinin yapacağı kontrollere açık olmalıdır.

Rejimin İbrası

GKAİR kapsamında vergilerinin teminata bağlanarak ve ticaret politikası önlemlerine tabii tutulmaksızın ithal edilen eşyanın, durumu ve niteliğini değiştiren işleme faaliyetleri sonucu elde edilen işlenmiş ürünün serbest dolaşıma girişi veya gümrükçe onaylanmış işlem veya kullanıma tabii tutulması sonucu rejim tamamlanmış yani ibra edilmiş olur.

⁴² Nural ve Akçin, a.g.e., s.80

3.1.4. Geçici İthalat Rejimi

Geçici ithalat rejimi, serbest dolaşımda olmayan eşyanın ithalat vergilerinden tamamen veya kısmen muaf olarak, ticaret politikası önlemlerine tabii tutulmaksızın, Gümrük Bölgesi içerisinde kullanılması ve kullanıma bağlı yıpranmalar dışında herhangi bir değişikliğe uğramadan tekrar ihraç edilmesidir. Geçici ithalat rejimi, Gümrük Kanunu 128 ve 134. maddeleri arasında, Gümrük Yönetmeliği 376 ve 394. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

İlgili kanun maddesine göre, eşyayı kullanan veya kullandıran kişinin başvurusu üzerine geçici ithalat izni verilmektedir. Geçici ithal edilecek eşya, ayniyet tespitinin mümkün olmadığı durumlarda rejimden yararlanamaz. Fakat işin veya eşyanın niteliği itibariyle, ayniyet tespiti ile ilgili önlemlerin alınmamasına rejimin kötüye kullanılmasına sebebiyet vermeyecek durumlarda, gümrük idareleri vergilerin tümünü teminata bağlayarak geçici ithalata izin verebilir.

Geçici ithalat rejimini, tam muafiyet suretiyle ve kısmi muafiyet suretiyle geçici ithalat olarak iki kategoride incelemek mümkündür. Bu kategorileri incelemeden önce, rejimin temel esaslarından bahsetmek gerekirse;

- a. Eşya Türkiye Gümrük Bölgesine girişinden itibaren herhangi bir değişikliğe ve işçiliğe tabii tutulmayacaktır. Fakat Türkiye Gümrük Bölgesi içerisinde kullanımdan kaynaklı yıpranmaların tamiri mümkündür.
- b. Gümrük bölgesine giriş yapan eşyanın belli bir süre sonunda tekrar çıkış yapması gerekmektedir. Sergi ve fuarlarda dağıtılan eşyalar dışında geçici ithalat kapsamındaki eşyanın tüketimi mümkün değildir. Ancak serbest dolaşıma giriş rejimine tabii olması gereklidir.
- c. Türkiye Gümrük Bölgesine geçici ithalat kapsamında giren eşyaya ticaret politikası önlemleri uygulanmaz.
- d. Geçici ithalat rejimi kapsamında getirilen eşyalar, rejim hükümlerinden yararlanabilmek için geçici ithalat izninin alınması gereklidir. Bununla birlikte

geçici ithalat iznine tabi olmayan eşyalar vardır. Bunlar yeri geldikçe belirtilecektir.

Tam Muafiyet Suretiyle Geçici İthalat

Tam muafiyet kapsamında geçici ithal edilen eşyalar gümrük vergilerinden muaf tutulmuştur. Gümrük Kanunu madde 131’de belirtildiği üzere tam muafiyet suretiyle geçici ithalat rejiminin uygulanabileceği durumlar ve özel şartlar Cumhurbaşkanınca tespit edilir.

Tam muafiyet suretiyle geçici ithalat rejiminden faydalanan eşya, ilgili karar hükümlerine aykırı olarak Türkiye Gümrük Bölgesine giremez, bir başkasına kiralanamaz veya ödünç verilip bir başkasının kullanıma bırakılmaz. Buna aykırı davranıldığı tespit edilen eşya derhal yurt dışı edilir, eşya sahibine ise Gümrük Kanunu ve Kaçakçılık Mevzuatı çerçevesinde işlem yapılmaktadır.

Geçici ithal edilen eşyanın, ithalat vergilerinden tam muafiyet kapsamına girebilmesi için; Türkiye Gümrük Bölgesi dışında yerleşik kişiye ait olması, bölge dışında yerleşik kişi tarafından ithal edilmesi ya da bölge dışında yerleşik kişinin veya onun denetimi altında kullanılması gerekmektedir.

Tam muafiyet suretiyle geçici ithalatı mümkün olan eşyalar 05.02.2000 tarihli ve 23955 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 07.01.2000 tarihli ve 2000/69 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Eki’nde belirtilmiştir. Tam muafiyet kapsamında ithal edilen eşyalar; taşıt araçları ve taşıt araçları dışındaki eşyalar olmak üzere iki başlık altında incelenecektir.

A. Taşıt Araçları Dışındaki Eşyalar

1. Mesleki Teçhizat

İthalat vergilerin tam muafiyet kapsamında olan mesleki teçhizatlar ilgili kararın 1 No'lu ekinde yer almaktadır. Mesleki teçhizat;

- Türkiye Gümrük Bölgesi dışında yerleşik olan basın, radyo ve televizyon kuruluşlarının görevlendirdiği kişilerin Türkiye Gümrük Bölgesine röportaj, özel programlar yapmak, kaydetmek veya göndermek amacıyla yanlarında getirdikleri basın, radyo veya televizyon yayını teçhizatları,
- Gümrük Bölgesin dışında yerleşik kişilerin film çekimi amacıyla yanında getirdiği sinematografik teçhizat,
- Türkiye Gümrük Bölgesi dışında yerleşik kişinin belirli bir görevi gerçekleştirmek üzere, sanatını, işini veya mesleğini icra edebilmesi için yanında getirdiği ilgili teçhizatlar ve yukarıda da belirtilen teçhizat ve yardımcı aksesuarları kapsamaktadır.

2. Sergi, Fuar, Toplantı ve Benzeri Etkinliklerde Gösterime ya da Kullanıma Sunulan Eşya

Bir etkinlikte sunulmak veya tanıtılmak için getirilen eşya ile, bu eşya ile bağlantılı olarak kullanılmak üzere getirilen eşya, sergilenmek üzere getirilen eşyanın tanıtımı için gerekli olan reklam ve gösteri malzemeleri, bir etkinliğe katılmak veya sunulmak üzere getirilen canlı hayvanlar bu kapsamda geçici ithal edilebilir.

3. Pedagojik Materyal ve Bilimsel Malzeme

İlgili kararın EK-2 ve EK-3'te yer alan sadece öğretim veya meslek eğitim amacına yönelik materyal, modeller, cihazlar ve makinalar tam muafiyet kapsamında ithal edilebileceklerdir. Bu kapsamda ithal edilen eşyanın, geçici ithalat rejimi altında kalma süresi ilgili kararda belirtildiği üzere 12 aydır.

4. Tıbbi, Cerrahi ve Laboratuvar Teçhizatı

Olağanüstü bir durum sebebiyle acil ihtiyaç duyulan, Türkiye Gümrük Bölgesi içerisinde yeterli miktarda bulunmayan, hastane veya başka bir tıbbi kuruluşun isteği üzerine gönderilen teçhizatlar tam muafiyet suretiyle geçici olarak ithal edilir. İthalat vergilerinden tam muafiyet söz konusu olabilmesi için teçhizatın kiralamaya konu olmaması sadece teşhis veya tedavi amacıyla gönderilmesi gerekmektedir.

5. Doğal Afetlerde Gönderilen Yardım Malzemesi

Türkiye Gümrük Bölgesi içerisinde meydana gelen afetlerin etkisini azaltmak amacıyla alınan önlemlerle bağlantılı olarak kullanılan malzemeler geçici ithalat kapsamında tam muafiyet suretiyle ithal edilir. Tam muafiyetin uygulanabilmesi için eşyanın, kiralamaya konu olmaması ve bir kamu kuruluşu adına ya da kamu kuruluşları tarafından yetkilendirilen kuruluşlar adına gönderilmesi gerekmektedir.

6. Ambalajlar

Ambalaj deyimi; eşyanın dış ya da iç paketlenmesi ve ithal edildiği durumda kullanılması için gerekli olan kanaviçe ve jüt çuval hariç kaplar, eşyanın sarılması, katlanması veya tespit amacıyla kullanılan mesnetler anlamına gelmektedir. Ambalajların ithalat vergilerinden tam muaf olabilmesi için;

- Ambalajlar dolu ise yeniden ihraç amacıyla boşaltılması ya da doldurulacağının beyan edilmesi,
- Eğer boş ise yeniden ihraç sırasında doldurulacağının beyan edilmesi gerekmektedir.

Balya şeklinde getirilen saman, kağıt, cam elyafı veya talaş gibi malzemeler ambalaj kapsamına girmemektedir. Ambalajların geçici ithalat rejimi altında kalabileceği süre ilgili karara göre 6 aydır.

7. Özel Nitelikte Eşya ve Numuneler

İthalat vergilerinden tam muafiyet kapsamında geçici ithalat rejimi;

- Kullanımı sonucu elde edilen ürünün en az %75'inin Gümrük Bölgesinden ihraç edilmesi koşuluyla, bu bölgede yerleşik kişiye gönderilen kalıp, çizim, taslak veya imalat işlerinde kullanılmak üzere gönderilen ölçme, kontrol, test araçları ve benzeri diğer araçlar,
- Tamamı ithal edilecek olan eşyaların üretiminde kullanılacak olan Türkiye Gümrük Bölgesindeki yerleşik kişiye bedelsiz olarak gönderilen alet ve araçlar,
- Kazanç sağlama faaliyetine hizmet eden bir test veya deneme araçları dışında, tip onlama işlemi için gerekli deney ve testler de dahil olmak üzere testler, denemeler veya tanıtıma tabi olan herhangi bir eşya,
- Numuneler için geçerlidir.

8. Üretim Araçlarının Parçaları

Geçici ithalat rejimi kapsamında tam muafiyet suretiyle; bir tamirci veya tedarikçi tarafından müşteriye tamirata ilişkin alet, makine ve cihazlar ithal edilebilmektedir. Fakat tam muafiyetten yararlanabilmesi için eşyanın bedelsiz ve geçici olarak ithal edilmesi ve tamir süresi içerisinde gönderilmesi gerekmektedir. İlgili kararda belirtildiği üzere üretim araçlarının parçaları geçici ithalat rejimi kapsamında 6 ay süreyle Türkiye Gümrük Bölgesinde kalabilmektedir.

9. Sanat Eşyası, Antika Eşya ve Mücevherat

- a. Müzayede yoluyla satılmak üzere getirilen elden düşme eşya,
- b. Satış sözleşmesinde belirtildiği üzere, uygulanacak testlerin sonunda ithal edilecek eşya,
- c. Olası bir satış amacıyla, sergilenmek için getirilen sanat eserleri, antika veya koleksiyon parçaları,
- d. Değerli taşların, mücevher, hali veya kürklerin muhayyer olarak gönderilen numuneleri tam muafiyet kapsamında geçici olarak ithal edilebilmektedir.

İlgili karar EK-4'te belirtilmiştir. Geçici İthalat Rejimi alıntında Türkiye Gümrük Bölgesinde kalma süreleri (a), (b) ve (c) şıkları için 24 ay, (d) şıkkı için 6 aydır.

10. Ticari Nitelikte Olmayan Sinema Filmleri

Ticari kullanımdan önce görölmek amacıyla gönderilen sinema filmlerinin pozitifleri, basılı ve işleme tabi olan ve diğerkayıtlı görüntü taşıyan eşya, ses, dublaj ve çoğaltma amacıyla gönderilen filmler, ücrete tabi olarak toplu gösterime sunulmadığı sürece yabancı ürünlerin işlevini anlatan filmler geçici ithalat kapsamında tam muafiyet suretiyle ithal edilebilmektedir.

11. Sportif Amaçlarla İthal Edilen Kişisel Eşya ve Spor Malzemesi

İlgili karar EK-5'te sayılan ürünlerin, Türkiye Gümrük Bölgesinde yapılacak olan antrenman, yarışma veya gösterilerde kullanılmak üzere, yolcuların yanında getirdikleri spor malzemeler geçici ithalat rejimi kapsamında tam muafiyet suretiyle ithal edilebilmektedir. Kişisel eşyanın ticari amaçlarla kullanılmaması, ithal eden kişi tarafından tekrar ihraç edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ithal edilen ürünlerin geçici ithalat rejimi altında kalabileceği süre 12 aydır.

12. Turistik Tanıtım Materyali

Kişilerin yabancı ülkelere seyahat etmelerini ve bu ülkelerde düzenlenen kültürel, turistik veya mesleki herhangi bir toplantıya katılmalarını teşvik eden eşyalar ilgili kararın 6 No'lu ekinde sayılmaktadır. Bu kapsamda ithal edilen eşyalar tam muafiyetten faydalanmaktadır.

13. Canlı Hayvanlar ve Bunlara Ait Teçhizat

Türkiye Gümrük Bölgesine komşu bir sınır bölgesinde yerleşik kişi tarafından, ağır yük çekmeye elverişli hayvanlar ve malzemenin, tarımsal veya arazi temizliği ve kereste taşınması da dahil olmak üzere ormancılık ve balıkçılık işlerinde kullanılmak üzere ilgili kararın 7 No'lu ekinde sayılan ürünlerin ithali tam muafiyet kapsamındadır.

14. Deniz Adamlarının İhtiyaç Malzemesi

Deniz yolculuğuna çıkan gemi adamlarının ihtiyaçları kapsamındaki malzemeleri bu rejim hükümlerinden faydalanmaktadır. Fakat bu kapsamda ithal edilen eşyaların, uluslararası deniz ticareti yapan geminin limanda kalış süresini aşmamak üzere mürettebat tarafından kullanılması ve kıyıya indirilmemesi gerekmektedir.

15. Sınır Bölgelerinin Altyapı İnşaatında Kullanılan Teçhizat

Kamu kuruluşlarının denetimi ve sorumluluğu altında kullanılması şartıyla, sınır bölgelerinde önemi olan genel altyapıların inşaatı, bakımı ve tamiri için gereken malzemeler geçici ithalat kapsamı altında tam muafiyet suretiyle ithalden faydalanmaktadır.

16. Ekonomik Etkisi Olmayan Özel Bir Durumda Getirilen Eşya

Değeri 4000 Euro'dan az olan eşyanın, süreklilik arz etmemek şartıyla geçici ithalat kapsamında 3 ayı geçmeyecek şekilde ithal edilebilmektedir.

B. Taşıt Araçları

Taşıt araçları, tam muafiyet suretiyle geçici ithalat rejimine tabi olmaktadır. Yani, taşıt araçlarının geçici olarak Türkiye Gümrük Bölgesine getirilmesi halinde geçici ithalat söz konusu olmaktadır. Gümrük bölgesine getirilen taşıt araçları, insan ve eşya nakliyesinde kullanılan araçları ve onunla gelen yardımcı aksesuarlar geçici ithalat uygulaması kapsamındadır.

Geçici ithalat rejimine tabi olan eşya Türkiye Gümrük Bölgesinde yerleşik bir kişiye kiralanamaz, rehin tutulamaz, devredilemez ve bir başka kişinin tasarrufuna bırakılamaz. Aksi durumda geçici ithalat izni iptal edilmektedir. Buna binaen, Türkiye Gümrük Bölgesinde yerleşik kişilerce taşıt araçlarının kullanılabilmesi istisna durumlar bulunmaktadır. Bunlar aşağıda açıklanacaktır. Taşıt araçları, kara taşıtları ve diğer taşıtlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Kara Taşıtları

a. Ticari Kullanıma Mahsus Taşıtlar Araçları

Ticari kullanıma mahsus her türlü kara taşıtları ve bu taşıtlarla birlikte kullanılacak olan römork geçici ithalat rejimi kapsamında tam muafiyet suretiyle ithal edilebilmektedir. Tam muafiyetten faydalanmak için, Türkiye Gümrük Bölgesi dışında yerleşik kişi adına ithal edilmiş ve bölge dışında tescil edilmiş olması, ticari amaçla kullanılıyor olması gerekmektedir. Türkiye Gümrük Bölgesi içerisinde başlayan ve sona eren işlerde kullanılmalıdır.

b. Özel Kullanıma Mahsus Kara Taşıtları

Özel kullanıma mahsus kara taşıtları ve bunlarla birlikte kullanılacak karavan ve römork da dahil olmak üzere geçici ithalat rejimi kapsamında tam muafiyet suretiyle ithal edilebilmektedir. Bu araçlar Türkiye Gümrük Bölgesi dışında yerleşik kişiler tarafından, bölge dışında tescil edilerek özel amaçlarla kullanılması şartıyla tam muafiyetten faydalanmaktadırlar.

Bakanlar kurulu 2009 yılında ‘Gümrük Kanunu’nun Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Karar’ ile kara taşıtlarının bazı özel durumlarda Türkiye Gümrük Bölgesinde yerleşik kişiler tarafından süreklilik arz etmemek şartıyla kullanımına izin vermiştir.⁴³

Diğer Taşıtlar Araçları

- Demiryolu taşıtları, insan veya eşya nakliyesinde kullanılan lokomotif, vagon ve ray üzerinden hareket eden her türlü çekici veya çekilen araçlar,
- Ticari amaçla kullanılacak olan hava taşıtları,
- Özel kullanıma mahsus hava taşıtları,

⁴³Doç. Dr. Levent Yahya Eser ve Arş Gör. Sedat Polat, **Geçici İthal Edilen Kara Taşıtlarında Motorlu Taşıtlar Vergisi Sorunu**, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, Y.12 S.2 (Temmuz 2019), s.452

- Deniz veya iç su yolları taşıt araçları,
- Paletler,
- Konteynerler tam muafiyet suretiyle geçici ithalat rejiminden faydalanabilmektedir.

Bu araçların tam muafiyetten yararlanabilmesi için ortak şart, Türkiye Gümrük Bölgesi dışında yerleşik kişiye ait olması gerekmektedir. Bu taşıtların yurttaki kalış süreleri 4458 Sayılı Gümrük Kanununun Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Karar m. 20’de belirtilmiştir.

Kısmi Muafiyet Suretiyle Geçici İthalat

Tüketime konu olan mallarla niteliği ve bekleme süresi ile Türkiye ekonomisini olumsuz yönde etkileyecek olan eşya kısmi muafiyet suretiyle geçici ithalata tabi tutulamazlar.

Bu eşyaların geçici ithal edilmesi durumuna, Türkiye Gümrük Bölgesi içerisinde kaldığı her ay itibarıyla gümrük vergilerinin %3’ü kadar vergi tahsil edilmektedir.

İlgili kararda geçici ithalattan yararlandırılmayacak eşya olarak;

- Türkiye’ye ithali yasak olan eşya,
- Tüketilebilir nitelikte olan eşya,
- Ayniyet tespitinin yapılamadığı eşyalar ve
- Müsteşarlıkça belirlenen ülke ekonomisine zarar verebilecek olanlar belirtilmiştir.

Geçici İthalat İzni

4458 sayılı Gümrük Kanunu madde 129’da belirtildiği üzere; geçici ithalat izni, eşyayı kullanan veya kullandıran kişilerin talepleri üzerine gümrük idaresi tarafından verilmektedir. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre, eşyanın ayniyet tespitinin yapılması mümkün olmadığı durumlarda geçici ithalat rejiminden faydalanmasına izin verilemez. İstisna olarak ayniyet tespitinin mümkün olmadığı fakat bu durumun rejimi kötüye kullanıma sebebiyet vermeyecek hallerde, gümrük idareleri vergilerin tamamını teminata bağlayarak geçici ithalat rejiminin kullanılmasına izin verebilir.

İthal eşyanın yeniden ihraç edilmesi veya gümrükçe onaylanmış yeni bir işlem veya kullanıma tabii tutulması için gereken süreler, müsteşarlıkça belirlenir. Tespit edilecek özel süreler saklı kalmak koşuluyla eşyanın geçici ithalat rejimi altında kalması azami 24 ay olarak belirlenmiştir.

Geçici ithalat rejimi kapsamında bazı durumlar izin alma koşulu aranmamaktadır. Bu eşyalar;

- a. Taşıt Araçları: Taşıt araçlarına ilişkin bir belgenin tescil edilmiş olması izin hükmündedir.
- b. Sözle Beyan Yapılması: Bu eşyalar için envanter verilmesi izin hükmündedir
- c. ATA Karnesi: Yetkili gümrük idaresi tarafından tescil edilmiş ATA karnesi izin hükmünde sayılmıştır.

Vergi ve Teminat

Geçici ithalat rejimi kapsamında Gümrük Kanunu 129/2. Maddesi uyarınca vergilerin tamamı teminata bağlanmaktadır.

Tam muafiyet suretiyle geçici ithal edilen eşyaya kısmi muafiyet hükümleri uygulanmamaktadır. Fakat tam muafiyet suretiyle geçici ithalat rejimine tabi olan eşyanın, geçici ithalat rejimi şartlarından herhangi birini yerine getirmemesi durumunda bu eşyaya kısmi muafiyet hükümleri uygulanmaktadır.⁴⁴

Kısmi muafiyet suretiyle geçici ithal edilen eşyaya, Türkiye Gümrük Bölgesi içerisinde kaldığı her ay için ödemesi gereken vergilerin %3'ü kadar vergi ödemesi gerekmektedir. Gümrük vergilerinin hesaplanması, eşyanın geçici ithalat rejimine tabi olduğu tarihte serbest dolaşıma girmiş olması halinde uygulanacak olan vergiler esas alınmaktadır. Bir aydan az olan sürelerde vergiler tam ay süresi olarak hesaplanmaktadır.

⁴⁴ Nural ve Akçin, a.g.e., s. 117

Kısmi muafiyet kapsamında alınan vergiler, eşyanın serbest dolaşıma girmesi halinde alınacak olan vergileri aşamaz. Fakat faiz bu durumun içerisine katılmamaktadır. Kısmi muafiyet suretiyle ithal gelen eşyanın vergileri ödenmesinden sonra herhangi bir vergi mükellefiyetinin başlaması halinde alınmış olan vergiler düşürülmektedir.

3.1.5. Hariçte İşleme Rejimi

Gümrük Kanunu 135 ve 149. maddeleri arasında, Gümrük Yönetmeliği 394 ve 414. maddeleri arasında, 2007/11684 sayılı Hariçte İşleme Rejimi Kararı, 2007/5 sayılı Hariçte İşleme Rejimi Tebliği ve 2009/15481 sayılı Kararın 129. maddesinde hariçte işleme rejimi hükümleri belirlenmiştir.

Hariçte işleme rejimi, serbest dolaşımda bulunan eşyanın hariçte işleme faaliyetine tabi tutularak Türkiye Gümrük Bölgesi dışına veya serbest bölgelere geçici olarak ihracı ve bu faaliyetler sonucunda elde edilen eşyanın ithal vergilerinden tam veya kısmen muafiyet suretiyle ve ikili ya da çok taraflı ticaret anlaşmaları çerçevesinde bazı işlem görmüş ürünler için konulmuş veya konulacak olan gümrük vergi muafiyeti içeren hükümler saklı kalmak kaydıyla tekrar serbest dolaşıma girmesi olarak tanımlanır.

Hariçte işleme faaliyeti, Gümrük Kanunu madde 108 (a), (b) ve (c) bentlerinde düzenlenen, eşyanın montajı, kurulması veya diğer eşyalar ile birleştirilmesi, eşyanın işlenmesi, yenilenmesi veya düzenli hale getirilmesidir.

Hariçte İşleme Rejimi İçin Bazı Tanımlar

- **Değişmemiş Eşya:** Herhangi bir işleme faaliyetine tabi tutulmadan tekrar ithal edilen geçici ihraç eşyası,
- **Önceden İthalat:** Geçici ihraç eşyasına ikame olacak eşyanın, teminat alınmak koşuluyla ithal edilmesi,

- **Geçici İhracat Eşyası:** Hariçte işleme rejimi kapsamında işleme faaliyetine konu olan, geçici olarak Türkiye Gümrük Bölgesi dışına ihraç edilen eşya,
- **İşleme Faaliyeti:** Eşyanın montajı, yenilenmesi, tamir edilmesi vb. işlemler,
- **İşlem Görmüş Ürün:** İşleme faaliyeti sonucu elde edilen eşya,
- **Asıl İşlem Görmüş Ürün:** HİR kapsamında elde edilmesi amaçlanan eşya,
- **İkincil İşlem Görmüş Ürün:** İşleme faaliyeti sonucunda elde edilen asıl işlem görmüş ürün dışındaki ürünler,
- **Fire/Zayıf:** İşleme faaliyetleri sırasında özellikle kuruma, buharlaşma, sızma veya gaz kaçağı şeklinde yitirilen ve imha olan kısım ile ekonomik değeri olmayan atıkları,
- **Verimlilik Oranı:** Belirli miktardaki geçici ihracat eşyasının işlenmesi sonucunda elde edilen işlem görmüş ürünlerin miktarını veya yüzde oranını,
- **Üçgen trafik:** Gümrük Birliği Gümrük Bölgesinin bir parçasından geçici olarak ihraç edilerek üçüncü ülkede işlem görmüş ürünlerin, Gümrük Birliği Gümrük Bölgesinin diğer parçasında kısmi veya tam gümrük vergisi muafiyetiyle serbest dolaşıma girmesi usulünü ifade etmektedir.

Hariçte İşleme Rejimi, Gümrük Kanunu madde 136'da belirtildiği üzere; ihracı, ödenmiş ithalat vergilerinin geri verilmesine veya teminata bağlanmış ithalat vergilerinin kaldırılmasına yol açan, ihracından önce, nihai kullanımları sebebiyle tam muafiyet kapsamında serbest dolaşıma giren ve bu muafiyetin tanınması için gerekli koşulları taşımaya devam eden; ihracı, ihracat vergi iadesi gerektiren veya ihracı nedeniyle tarım politikası çerçevesinde vergi iadesi dışında mali avantaj sağlanan, serbest dolaşımdaki eşyaya uygulanamaz.

Hariçte işleme izni talep üzerine, işleme faaliyetini yapacak olan kişiye verilir. Fakat, ithal edilen işlem görmüş eşyanın aynısı veya benzerini Türkiye'de üreten firmaların temel çıkarlarını olumsuz etkilemeksizin ihraç eşyanın satışını teşvik etmesi ve işleme faaliyetinin Türk menşeli eşya ile Türkiye dışında elde edilen eşyanın birleştirilmesi ile oluşan işlem görmüş ürün olarak ithal edilmesi halinde, Hariç İşleme İzni işleme faaliyetini yaptıracak kişi dışında herhangi başka bir kişiye de verilebilmektedir.

Hariçte İşleme İzni, Türkiye Gümrük Bölgesinde yerleşik kişilere verilmelidir. İşlem görmüş eşyanın geçici ihracat eşyasının işlenmesi sonucu elde edildiğinin tespiti mümkün olması ve Türkiye Gümrük Bölgesindeki üreticilerin ekonomik çıkarlarının olumsuz etkilenmemesi durumunda HİR izni verilebilmektedir.

Hariçte İşleme İzinleri, işleme faaliyetinin niteliğine göre üç farklı idare tarafından verilmektedir.

- Hammadde, yardımcı madde, mamul, yarı mamul veya ambalaj malzemelerinin ileri düzeyde bir işlem görmek üzere Türkiye Gümrük Bölgesi dışına veya serbest bölgelere gönderilmek istenmesi durumunda, Hariçte İşleme Rejimi kararına istinaden yayımlanan tebliğde belirtilen bilgi ve belgelerle hariçte işleme izin belgesi almak üzere Müsteşarlığa,
- Maden cevheri ve konsantrelerinin izabe edilmesi ve işlenmesi ile kıymetli maden ve taşların işlenmesi amacıyla TGB dışına veya serbest bölgelere gönderilmek üzere, Hariçte İşleme Rejimi Kararına istinaden yayımlanan tebliğde belirtilen bilgi ve belgelerle birlikte hariçte işleme izni almak üzere maden ihracatçı birliklerinin bağlı olduğu ihracatçı birlikleri genel sekreterliklerine,
- Tamirat amaçlı, garanti hükümleri uyarınca veya imalat hatası sebebiyle TGB dışına veya serbest bölgelere gönderilen eşyanın ve bu eşyanın ihracından önce ikame ürünün ithalatı için Gümrük Müsteşarlığı'na müracaat edilmesi gerekir.

Hariçte İşleme izni/izin belgesinin süresi azami olarak 12 aydır. Fakat ilgilinin gerekçeli talebi üzerine Hariçte İşleme Rejimi Kararına istinaden yayımlanan tebliğde belirlenen süre kadar ek süre verilebilmektedir.

Standart Değişim Sistemine Dayalı Hariçte İşleme

Hariçte işleme rejimi kapsamında, ikame ürün olarak adlandırılan ithal eşyasının bir işlem görmüş ürün ile değiştirilmesi standart değişim sistemi ile mümkündür. Gümrük Müsteşarlığınca, ithalat vergilerini karşılayan bir teminat altında, geçici ihracat eşyasının ihracından önce ikame ürünlerin ithaline izin verilir. İkame ürünlerin, geçici ihracata

konu olan eşya ile aynı tarife pozisyonuna girmesi, aynı ticari nitelikte ve aynı teknik özelliklere sahip olması gerekmektedir. İkame ürünün ithalatı önceden yapıldığı durumda ikame ürünlerin serbest dolaşıma girişinin tescilinden itibaren 2 aylık süre içinde geçici ihracat eşyasının ihracının gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Vergilendirme

Hariçte işleme rejimine ilişkin şart ve yükümlülüklerin herhangi birinin yerine getirilmediği takdirde Gümrük Kanunu 140. madde ikinci fıkra hükmüne göre ithalat vergilerinden tam veya kısmi muafiyet uygulanmaz. Bu durumun hariçte işleme rejiminin doğru işleyişine önemli bir etkisi olmadığı durumlarda tam veya kısmi muafiyet uygulaması yapılabilmektedir.

HİR kapsamında vergilendirme için öncelikle işlem görmüş ürünün gümrük vergileri, daha sonra geçici ihraç edilen eşya, işlem gördüğü ülkeden o tarihte ithal edilseydi ne kadar vergi ödenmesi gerektiği hesaplanır. İlk durumda ödenmesi gereken vergiden ikinci durumda ödenmesi gereken vergi düşürülerek, asıl ödenmesi gereken vergi tespit edilir. İndirilecek tutarın hesaplanmasında hariçte işleme rejiminin beyannamesinin tescil tarihindeki miktar ve niteliği ile işlem görmüş eşyanın yeniden serbest dolaşıma girişine ilişkin beyannamenin tescili tarihinde uygulanabilir vergilendirme esasları dikkate alınır.

Tamir amacıyla geçici ihracatı yapılan eşyanın, tamiratı garanti kapsamında veya kanuni bir yükümlülüğe dayanarak ya da imalat hatası sebebiyle, bedelsiz olarak yapıldığının kanıtlaması durumunda, serbest dolaşıma ithalat vergilerinden tam muafiyet suretiyle girer.

Serbest bölgeye geçici ihraç edilen eşya herhangi bir üçüncü ülke menşeli ürün girdi kullanılmaması hariçte işleme faaliyetinin sadece işçilik olması koşuluyla, işçilik faturasında belirtilen kıymet üzerinden sadece KDV tahsil edilmektedir.

Serbest dolaşımdaki eşyanın HİR kapsamında işleme faaliyetine tabi tutulmak üzere Türkiye Gümrük Bölgesinden geçici olarak ihraç edilen ve işleme faaliyeti sonucu geri gelen eşyaya uygulanan kısmı ya da tam muafiyet KKDF içinde geçerlidir. Gelir İdaresi Başkanlığı, işçilik bedelini görünmeyen işlemler kapsamında değerlendirdiğinden KKDF ödenmesi gerekmediğini belirtir. Fakat işçilik bedeli dışında kullanılan herhangi bir hammadde, madde veya ara mamul için kıymeti ayırt edilebilmesi şartıyla KKDF ödemesi gerekmektedir.⁴⁵

3.2. Ekonomik Etkili Olmayan Gümrük Rejimleri

Ekonomik etkili olmayan gümrük rejimlerini serbest dolaşıma giriş, transit ve ihracat rejimi olarak 3 başlık altında inceleyeceğiz.

3.2.1. Serbest Dolaşıma Giriş Rejimi

Türkiye Gümrük Bölgesine gelen eşyanın serbest dolaşıma girişi: ticaret politikası önlemlerinin uygulanması ve eşyanın ithali için gerekli işlemlerin tamamlanmasıyla birlikte kanunen ödenmesi gereken vergilerin tahsili sonucunda mümkündür. Serbest dolaşımda bulunmayan eşyaya, serbest dolaşıma giriş rejiminin hükümleri uygulanması sonucu eşya, serbest dolaşımda bulunan eşya statüsü kazanmaktadır.

Serbest dolaşıma giriş rejimi açısından eşyalar;

- İthali yasak mallar
- İthalatı belli kurum ve kuruluşlar tarafından yapılacak olan mallar,
- İthalatı izne tabi olan mallar olmak üzere üç şekilde ele alınmaktadır.

Bu kapsamda ithali her şekilde yasaklanmış olan mallar kesinlikle serbest dolaşıma alınmamaktadır. İthalatı, özel kanunları gereği belli kurum ve kuruluşlara bırakılmış eşyalar sadece bu kurum ve kuruluşlar veya yetkilendirilen diğer kuruluşlarca serbest

⁴⁵ Çetin Gölge, **Hariçte İşleme Rejiminde KKDF**, Gümrük ve Ticaret Dergisi, S. 14 (Ekim 2018) s.66

dolaşıma alınabilirler. Bununla birlikte ithalatı izne tabi olan mallar, izin verilen kişiler dışında eşyanın ithali veya serbest dolaşıma alınması mümkün değildir.⁴⁶

Tablo 2. İthalı Yasak Olan veya İthaline İzin Verilmeyen Eşya ve İlgili Mevzuat

Esrar ve Müstahzar Afyon	2313 sayılı Uyuşturucu Maddeleri Murakabesi Hakkında Kanun ve 1961 sayılı Uluslararası Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi hükümleri çerçevesinde esrar ve müstahzar afyonun ithalatı yasaktır.
İpek Böceği Tohumu	Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca görülecek ihtiyaç üzerine verilecek ithal İpek Böceği tohumunun ithali 859 sayılı “İpek Böceği ve Tohumu Yetiştirilmesi ve Muayene ve Satılması Hakkında Kanun’a göre (Tarım ve Köyişleri izinleri hariç) yasak bulunmaktadır.
Zirai amaçla kullanılan her türlü toprak, yaprak, sap, saman ot, tabi gübre.	Zirai Karantina Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde, kültür ortamı tor ve perlit hariç, olmak üzere, zirai amaçla kullanılan her türlü toprak, yaprak, sap, saman, ot ve tabi gübrenin ithalatı yasaktır.
Oyun Alet ve Makinaları	1072 sayılı “Rulet, Tilt, Langırt ve Benzeri Oyun Alet ve Makinaları Hakkında

⁴⁶ Selen, Gümrük..., a.g.e., s.69

	<p>Kanun” hükümleri çerçevesinde rulet, tilt, langırt ve benzeri baht ve talihe bağlı veya maharet isteyen otomatik ve yarı otomatik el ve ayakla kullanılan oyun alet ve makinalarının ithalatı yasaktır.</p>
<p>Yasalara aykırı olarak bir fabrika veya ticaret markasını veyahut ticaret unvanını taşıyan ürünler.</p>	<p>15.05.1930 tarihli ve 1619 sayılı Beynelmilel Sınai Mülkiyet Mukavelelerinin 06.11.1925 La Haye Tadilatına İltihak Edilmesi Hakkında Kanuna ekli 20.03.1883 tarihli Paris İttihadı MukaveleNamesi uyarınca Yasalara aykırı olarak bir fabrika veya ticaret markasını veyahut ticaret unvanını taşıyan ürünlerin ithalatı yasaktır.</p>
<p>Sahte menşeli eşya ve zarflar</p>	<p>4458 sayılı Gümrük Kanununun 56. Maddesi uyarınca sahte menşeli eşya ile Türk menşeli eşyada kullanılmak üzere ve bunların başka ülke menşeli olduğunu gösterecek veya böyle bir izlenim uyandıracak nitelikte, üzerleri yabancı dille yazılı veya basılı her türlü boş zarf, şerit, etiket damga ve benzeri eşya ile Türkiye’de düzenlenebilecek belgeleri başka ülkelerde düzenlenmiş, gibi gösterebilecek nitelikte, üzerleri imzalı veya imzasız olsun, Türkiye’de yerleşik olmayan yabancı firmalara ait proforma</p>

	faturalar hariç, boş faturaların Türkiye'ye ithaline izin verilmez.
Ozon tabakasını incelten bazı maddeler	Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından her yıl yayımlanan "Ozon Tabakasını İncelten Maddelerin İthaline İlişkin Tebliğ" uyarınca, Tebliğ eki (Ek A) listede yer almayan ülkelerden Ek I'de GTİP ve isimleri belirtilen maddelerin; Tebliğ eki (Ek B) yer almayan ülkelerden Ek II'de GTİP ve isimleri belirtilen maddelerin ve Tebliğ eki (Ek C) listede yer almayan ülkelerden Ek II'de GTİP ve isimleri belirtilen maddelerin ithalatı yapılamaz.
Bazı boyar maddeler	Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından her yıl yayımlanan "Bazı Boyar Maddelerin İthaline İlişkin Tebliğ" eki 2 sayılı listede yer verilen maddelerin ithali yasaktır.
Kimyasal Silahlar Sözleşmesi ekinde yer alan I ve II sayılı liste kapsamı kimyasal maddeler	Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından her yıl yayımlanan "Kimyasal Silahlar Sözleşmesi Ekinde Yer Alana Kimyasal Maddelerin İthaline İlişkin Tebliğ" eki I sayılı listede yer alan maddeler ile II sayılı listede kayıtlı kimyasal maddelerin Sözleşmeye taraf olmayan ülkelerden ithalatı yasaktır. (Ek I'de yer alan maddelerin araştırma, tıbbi, farmasötik

	veya koruyucu amaçlarla Sözleşmeye taraf ülkelerden yapılacak ithalatı izne tabidir.)
Bazı atık ve maddeler	Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından her yıl yayımlanan "Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Madde ve Atıklara İlişkin Tebliğ" eki "İthali Yasak Atık ve Maddeler" listesi kapsamında yer alan eşyanın ithalatı yasaktır.

Kaynak:

https://www.verginet.net/UserFiles/File/Gunruk_yonetmeligi/yonetmelik_ekleri/ek32.pdf

Tablo 3. İthalatı Belli Kurum ve Kuruluşlara Bırakılan Mallar

Kına kına kabukları, potasyum iyodür, kına kına alkaloidleri ve bunların türevleri	Kızılay Genel Müdürlüğü
4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkilerin İnhisarı Kanununda yer verilen alkollü müstahzarlar	Tekel Tütün Mamulleri Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğü
İçki imalinde kullanılan alkollü birleşik müstahzarlar	Tekel Tütün Mamulleri Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğü ile bu

	kuruluş tarafından inhisar kapsamında olmadığına karar verilmesi durumunda meşrubat sanayine dahil kuruluşlar
Zehirli gazlar	Milli Savunma, Sağlık, Tarım ve Köy İşleri, Orman, Maliye, İçişleri Bakanlıkları veya Gümrük Müsteşarlığının ihtiyacı için bu kuruluşlar tarafından
İşlenmemiş kıymetli maden (14.08.2002 tarihli, 24846 sayılı R.G. yayımlanan değişik hali)	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ve Kıymetli Madenler Borsası üyesi kıymetli maden aracı kuruluşları
Yaprak tütün ve tütün döküntüleri, tütün veya tütün yerine geçen maddelerden yapılmış purolar, uçları açık purolar, sigarillolar ve sigaralar, diğer mamul tütün ve mamul tütün yerine geçen maddeler, “homojenize” veya yeniden tertip edilmiş tütün, tütün hülasa ve salçaları	İmalatçılar (İthal taleplerinde Tekel Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğünün ilgilendirildiği Bakanlıktan, tütün ve tütün mamulleri üretmek üzere fabrika açma ve işletme izni alındığına dair belge aranacaktır.)
- 4802.52.20.90.11 ve 4802.52.80.90.11 GTİP’li yalnız banknot kağıtları, devlet iç borçlanma senetleri ile özelleştirme	

<p>idaresince çıkarılan menkul kıymetlerin basımında kullanılan kağıtlar</p> <p>- 4802.52.20.90.11 ve 4802.52.80.90.11 GTİP’li yalnız çek kağıtları</p>	<p>- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası</p> <p>- Bankalar ve özel finans kurumları</p>
<p>Dış Ticaret Müsteşarlığınca her yıl yayımlanan “Harp Silahları, Bunların Aksam ve Parçalarının İthaline İlişkin Tebliğ” kapsamı 9301.00.00.00.00 Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonlu harp silahları (revolverler, tabancalar ve 93.07 pozisyonundaki silahlar hariç) ile 9305.90.10.00.00, 9306.30.10.10.00, 9306.30.30.00.00 ve 9306.90.10.00.00 GTİP’li harp silahlarına ait aksam ve parçalar</p>	<p>Milli Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, MİT Müsteşarlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Olağanüstü Hal Bölge Valiliği veya bu kuruluşlarca yetki verilen kurum ve kuruluşlar.</p>

Kaynak: <https://www.mavi.web.tr/mevzuat/EskiMevzuatGoster.aspx?id=478>

Tablo 4. İthalatı Belli Kurumların İzniyle Yapılan Mallar

Ürün	İzin Alınacak Kurum
Tütün Tohumu ve Fidesi	Tekel ve Tarım Bakanlığı

Ölçü ve Ölçü Aletleri	Sanayi Bakanlığı
Kur'an-ı Kerim	Diyanet İşleri Başkanlığı
Metal Paralar	Darphane ve Damga Matbaası Gen. Md..
Petrol Yağları ve Türevleri	Enerji Bak. Petrol İşleri Gen. Md.
Üzüm Şıraları	Tekel
Taksimetreler ve Takoğraflar	Sanayi ve Tic. Bakanlığı
Orijinal Gravürler, Estamplar, Postal Pulları, Damga ve Harç Pulları, Eskiliği Yüzyılı Aşan Antik Eşya	Kültür Bakanlığı
Tütün ve Sigara Makineleri	Tekel
Radyoaktif Maddeler ve Bunların Kullanıldığı Cihazlar	Türkiye Atom Enerjisi Kurumu
Haberleşme Cihazları	Telekomünikasyon Kurumu
Harita ve Benzeri Dokümanlar	Deniz Haritaları İçin Deniz, diğer haritalar için Milli Savunma Bakanlığı
İthalinde Bakım Onarım Servis Garantisi Yeterlilik Belgesi Aranmayacak Maddeler	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
Sivil Hava Taşıtlarında Kullanılmaya Mahsus Maddeler	Ulaştırma Bakanlığı
10 Yaşından Eski Kullanılmış Madde	EKB
Kâğıt para ve Benzeri Kıymetli Evraka Mahsus Kağıtlar	SPK ve EKB
Patlayıcı Maddeler, Ateşli Silahlar ve Benzeri Aletler	İçişleri Bakanlığı
Solvent ve Bazı Petrol Ürünleri	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bak.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğini Etkileyen Maddeler	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bak.
Ozon Tabakasını İncelten Maddeler	Çevre Bakanlığı, EKB
Gübre	Tarım ve Köy İşleri
Kimyasal Silahlar Sözleşmesi Ekinde Yer Alan Kimyasal Maddeler	EKB
TSE'ye Tabi Eşyalar	TSE
Dış Ticarete Standardizasyona Tabi Ürünler	Dış Ticarete Standardizasyon Denetmenleri
Çevrenin Korunması Yönünde Kontrol Altına Tutulan Madde ve Atıklar	Çevre Bakanlığı
İthalatta Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının Kontrolüne Tabi Eşya	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı
İthalatta Sağlık Bakanlığının Kontrolüne Tabi Eşya	Sağlık Bakanlığı
Araç Dış Lastiklerinin İthalatı	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

Kaynak: Prof. Dr. Mehmet Melemen, **Uygulamalı Uluslararası Ticaret İşlemleri**, 3.b., İstanbul: Türkmen Yayınevi, 2016, s. 480-481

Eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesine girmesi ile serbest dolaşıma sokulması veya yaygın olarak kullanılan ismi ile kati ithal edilmesi aynı şey değildir. Eşya, dahilde işleme, geçici ithalat, gümrük kontrolü altında işleme, transit ve antrepo rejimlerinin tümünde Türkiye'ye girmektedir. Eşyanın serbest dolaşıma girmesi için eşyaya ticaret politikası önlemleri uygulanmalı, ithalat için gerekli işlemler tamamlanmalı ve kanunen ödenmesi gereken tüm vergiler tahsil edilmelidir.

Denizyolu ile gelen eşya için özet beyan verilmesinden itibaren 45, diğer yollarla gelen eşya için özet beyan verilmesinden itibaren 20 gün içerisinde eşya için serbest dolaşıma

giriş beyanında bulunulması zorunludur. Mücbir sebepler sonucunda Gümrük Müsteşarlığınca süre uzatılabilir. Aksi durumda eşyanın tasfiyesi söz konusudur.

Tüm gümrük rejimlerinde olduğu gibi, Türkiye Gümrük Bölgesine getirilen eşyanın serbest dolaşıma giriş talebi, yükümlünün gümrük idaresine beyanda bulunması sonucu yapılmaktadır. Gümrük beyanı; yazılı, sözlü, bilgisayar veri işleme tekniği yoluyla olabilmektedir.

Serbest dolaşıma giriş rejimine tabi olan eşyaya, bu rejime ilişkin beyannamenin tescil edildiği tarihte yürürlükte olan vergi oranları uygulanmaktadır. Bununla birlikte, serbest dolaşıma giriş beyannamesinin tescil edildiği tarihten sonra, eşyaya ilişkin gümrük vergilerinin ödenmesi veya teminata bağlanmasından önce tarımsal mali yükler dışında kalan vergi oranlarının indirilmesi durumunda beyan sahibinin talebi üzerine lehine olan vergi oranı uygulanır.⁴⁷

İşlem maliyetini azaltmaya yarayan düzenleme, bir taşıma belgesi kapsamında getirilmiş bir kalemden fazla eşyanın tek beyanname ile serbest dolaşıma alınması istenirse ortaya çıkmaktadır. Tek beyanname ve aynı taşıma belgesi kapsamında ancak değişik tarife pozisyonuna sahip eşyalara, tabi oldukları tarife uygulanarak rejime girişleri sağlanır. Bu durum işlemleri arttırıyor ve ek maliyetler ortaya çıkarıyor ise beyan sahibi yazılı talep oluşturarak ilgili eşyalara uygulanacak olan gümrük vergisi, taşıma belgesi kapsamındaki eşyalardan en yüksek vergi oranına sahip eşyaya uygulanacak olan tarifeden tahakkuk ettirilip rejime giriş sağlaması mümkündür.⁴⁸

⁴⁷ Dölek, a.g.e. s.190

⁴⁸ Selen, Gümrük..., a.g.e., s. 71

Nihai Kullanım

Nihai kullanım, üretimde kullanılacak olan girdilerin ucuza temin edilmesini sağlayarak üretimin artırılmasına katkı sağlamak ve yerli sanayinin gelişimini desteklemek amacıyla oluşturulan bir sistemdir. Nihai kullanımdan yararlandırılan eşya, Türkiye'ye ithal edildikten sonra belirli bir kullanıma tabi olması koşuluyla gümrük vergisi alınmaz veya indirimli bir gümrük vergisi uygulanır. Nihai kullanımdan yararlanabilecek olan eşya İthalat Rejimi Kararında belirtilir. Bu durumda, nihai kullanımdan yararlanmak isteyen kişi nihai kullanım izni alması gereklidir. Bu kapsamda ithal edilen eşya, öngörülen amaçlar için ve belirlenen sürede kullanılması zorunludur. Bunun dışında, ithalatı yapan kişi nihai kullanıma konu olan eşya ve bu eşyanın işlenmesine ilişkin kayıtları tutması zorunludur.

Serbest Dolaşıma Girişte Ödenmesi Gereken Vergiler

Eşyanın serbest dolaşıma girişi, kanunen ödenmesi gereken vergilerin tahsil edilmesi ile mümkündür. Bu vergiler gümrük vergisi, toplu konut fonu, katma değer vergisi (KDV) ve özel tüketim vergisi (ÖTV) dir.

Gümrük Vergisi: Bir eşyanın Türk Gümrük Tarife Cetvelinde belirlenen oran ve miktarlarda uygulanacak olan vergiyi ifade eder. İthalatta gümrük beyannamesinin tescil edilmesiyle gümrük yükümlülüğü başlamaktadır. Gümrük Kanunu 15. Madde hükmüne göre gümrük vergileri, gümrük yükümlülüğünün başladığı tarihte yürürlükte olan gümrük tarifesine göre hesaplanır. Ayrıca, Türkiye'nin AB üyesi ülkeler ile serbest ticaret anlaşması yapılan ülkelere yapacağı ATR ve EUR.1 Belgesi ile yapılan ithalatta gümrük vergileri avantajı bulunmaktadır.⁴⁹ Her yıl İthalat Rejimi Kararı ekinde gümrük vergisi oranları belirlenmektedir.

Toplu Konut Fonu: Gümrük vergisinin alınmadığı veya yeterli oranda alınmaması durumunda gümrük vergisini destekleyici ve tamamlayıcı nitelikte 'Fon' adı altında

⁴⁹ Dölek, a.g.e., s. 119

alınan eş etkili bir vergidir.⁵⁰ Türkiye, AB ile gümrük birliği gerçekleştirmesine rağmen Toplu Konut Fonu devam etmektedir. İthalat Rejimi Kararı ek listelerinde belirtilen malların ithali sırasında, listede bulunan oran ve tutarlar üzerinden Toplu Konut Fonu tahsil edilmektedir. Fonun tahsili gümrük idarelerindedir.

Toplu Konut Fonu ve gümrük vergileri mali yükümlülüktür. Yani, gümrük vergisinden muaf olan eşyalardan Toplu Konut Fonu da alınmamaktadır.

Katma Değer Vergisi: 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 10.maddesi hükmünce; ithalatta, Gümrük Kanunu'na göre gümrük vergisi yükümlülüğü başladığı gümrük beyannamesinin tescili sırasında, katma değer vergisi yükümlülüğü de doğmaktadır.

2002/4480 sayılı bakanlar Kurulu Kararın ile I sayılı listede yer alan ürünler için KDV %1, II sayılı listede yer alan ürünler için KDV %8 olarak belirlenmiştir. Bunların dışında kalan ürünler için ise KDV %18dir.

Katma Değer Vergisi Kanunu 21. Madde hükümlerine göre ithalatta alınacak olan KDV'nin matrahını şu unsurlar belirlemektedir;

a) ithal edilen malın gümrük vergisi matrahına esas olan kıymeti, gümrük vergisinin kıymet esasına göre alınmaması veya malın gümrük vergisinden muaf olması halinde sigorta ve navlun bedelleri dahil (CIF) değeri, bunun belli olmadığı hallerde malın gümrükçe tespit edilecek değeri,

b) İthalat sırasında ödenen her türlü vergi, resim, harç, ve paylar,

c) Gümrük beyannamesinin tescil tarihine kadar yapılan diğer giderler ve ödemelerden vergilendirilmeyenler ile mal bedeli üzerinden hesaplanan fiyat farkı, kur farkı gibi ödemeler.

Yine aynı kanununun 16. maddesi, 4458 sayılı Gümrük Kanunu 167'de sayılan gümrük vergilerinden muaf olarak serbest dolaşıma sokulacak eşyalar, hariçte işleme, geçici ithalat, transit, antrepo ve dahilde işleme kapsamındaki ürünlerin KDV'den muaf olduklarını belirtmektedir.

⁵⁰ Selen, Gümrük..., a.g.e., s. 146

Özel Tüketim Vergisi: 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nun 1. Maddesinde sayılan durumların varlığı halinde bir defaya mahsus alınmaktadır. Vergi ithalatta, KDV'de olduğu gibi gümrük yükümlülüğünün başlaması halinde doğmaktadır. 4760 sayılı kanunda özel tüketime konu eşyalar 3 liste halinde belirtilmiştir. Bu listelerde yazılı malların karşılarında gösterilen tutar veya oranda vergi tahsil edilmektedir.

Eşyanın Serbest Dolaşım Statüsünü Kaybetmesi

Serbest dolaşıma giriş rejimine tabi olan eşya, Gümrük Kanunu 78. madde (a), (b), (c) ve (d) fıkralarında belirtildiği üzere;

- Serbest dolaşıma giriş beyannamesinin iptali,
- Geri ödeme sisteminin uygulandığı DİR çerçevesinde işledikten sonra ihraç edilen eşyaya ilişkin gümrük vergilerinin geri verilmesi veya kaldırılması,
- Eşyanın kusurlu veya satış sözleşmesi hükümlerine uygun olmaması nedeniyle, gümrük vergilerinin geri verilmesi veya kaldırılması,
- Eşyanın ihracına, geri gönderilmesine veya gümrükçe onaylanmış başka bir işlem veya kullanıma tabi tutulması nedeniyle gümrük vergilerinin geri verilmesi veya kaldırılması sonucu serbest dolaşım statüsünü kaybetmektedir.

3.2.2. Transit Rejimi

Transit rejimi, 4458 sayılı Gümrük Kanunu 84-92 maddeleri arasında, Gümrük Yönetmeliği ve Ortak Transit Rejim Yönetmeliği kapsamında düzenlenmiştir. İthalat vergileri ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmayan serbest dolaşıma girmemiş eşya ile ihracatla ilgili gümrük işlemleri tamamlanmamış eşyanın TGB içerisinde bir noktadan diğerine taşınması transit rejimi altında yapılmaktadır.

Transit rejim, transit ticaret ile karıştırılmaması adına öncelikle iki kavram arasındaki farkı açıklamak gerekmektedir. Transit ticaret, iki ülke arasında ticaretin üçüncü bir ülke

aracılığıyla gerçekleştirilmesidir. Bu durumda, transit ülke olarak adlandırılan üçüncü ülke lehine fiyat farkının oluşmaması esastır. Transit rejim ise aşağıda açıklanacağı üzere gümrük gözetimi altında eşyanın, iki gümrük noktası arasındaki transferine ilişkin esasları düzenlenmektedir. Her iki kavram için kullanılan belgeler ve işlemler farklıdır.⁵¹

Transit Rejimde Kullanılan Bazı Kavramlar

Hareket Gümrük İdaresi: Eşyanın transit rejimine tabi tutulduğu gümrük idaresini,

İzin Makamı: Gümrükler Genel Müdürlüğünü,

Taşıma Aracı: Herhangi bir karayolu taşıtı, römork, demiryolu vagonu, tekne veya gemiyi, herhangi bir hava taşıtını,

Transit Refakat Belgesi: Transit rejimine tabi tutulan eşyaya eşlik eden ve beyanname bilgileri doğrultusunda Gümrük Yönetmeliği ek-37'deki örneğe uygun olarak düz beyaz kağıt üzerine alınan dökümü,

Varış Gümrük İdaresi: Transit rejimine tabi tutulan eşyanın, rejimin sonlandırılması için sunulması gereken gümrük idaresini ifade etmektedir.

Transit rejimi, gümrük vergileri ile ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmayan serbest dolaşımda olmayan eşyanın veya gümrük işlemleri tamamlanmamış ihraç eşyasının, yabancı bir bölgeden TGB den geçerek yabancı başka bir bölgeye, Türkiye'den yabancı bir ülkeye veya TGB'de bir iç gümrükten diğer bir iç gümrüğe taşınmasıdır.

Transit rejime tabi tutulan eşya Türkiye Gümrük Bölgesi içerisinde;

- Yabancı bir ülkeden gelip yabancı bir ülkeye,
- Yabancı bir ülkeden Türkiye'ye,
- Türkiye'den yabancı bir ülkeye,

⁵¹ <https://ugm.com.tr/transit-ticaret-ve-yeniden-ihracat>

- Bir iç gümrük idaresinden diğer bir iç gümrük idaresine taşınmasına izin verilmektedir.

Transit olarak geçen araç veya serbest dolaşımda bulunmayan eşya transit geçişler dolayısıyla gümrük vergilerine tabi tutulmamaktadır. Fakat transit eşyaya ilişkin olarak hizmet ve denetlemenin gerektirdiği masraflar, yükleme, boşaltma, mühürleme veya antrepolarda muhafaza gibi hizmetler ücret karşılığı yapılmaktadır.

Transit rejimine tabi tutulan eşya, transit beyannamesi, TIR karnesi, ATA karnesi ve diğer uluslararası anlaşmalar kapsamındaki transit beyannameleri ile taşınır. Transit rejimi, eşyanın bu belgelerle birlikte varış gümrük idaresine sunulması ile sona erer.

Transit eşyası için Gümrük Kanunu madde 85 kapsamında tahakkuk edecek gümrük vergilerini sağlamak üzere teminat alınır. Havayolu, boru hatta, demiryolu ve denizyolu ile taşınan eşya için, yönetmelikte belirlenen haller dışında teminata gerek yoktur. Bunun dışında TIR karnesi ile yapılan transitlerde teminat aranmamaktadır.

Teminat ödenmesi yerine, beyan sahipleri eşyanın, TIR taşımacılığı haricinde, bir refakatçi eşliğinde varış gümrük idaresine ulaştırılması da mümkündür. Hareket gümrük idaresinden temin edilecek olan refakatçi, beyan sahibi tarafından yolluk ve yevmiyeleri karşılanmak ve hayat sigortası yaptırılmak üzere yola çıkılabilir. Bu durumda teminat ödenmesi zorunluluğu kalkar.

Transit Rejimi İşlemleri ve Ortak Transit Sistemi NCST Uygulaması

Serbest dolaşımda olmayan eşyaların, ülkeler arasında ya da ülke sınırları içerisinde bir gümrükten diğer bir gümrüğe taşınması transit rejimi altında düzenlenmektedir. Transit rejimi, eşyanın gümrük gözetimi altında vergileri teminata bağlanarak belli bir noktadan diğerine taşınmasıdır.

Küreselleşme ile dış ticaret hacminin artırılması ve dünya ticaretinin önünün açılması oldukça önem kazanmıştır. Bu sebeple ülkeler, dış ticaretin önündeki engelleri kaldırmak ve ticareti kolaylaştırmak amacıyla ikili veya çok taraflı anlaşmalara imza atmaktadırlar. Dış ticarete konu olan eşyaların taşınması da oldukça önemli ve üzerinde durulması gereken bir konu olmaktadır. Söz konusu eşyaların ticareti kapsamında birçok ülkenin sınır kapılarından geçmek mecburiyetindedir. Her sınırda farklı uygulamaların bulunması bu ticareti zorlaştırmaktadır.⁵²

Türkiye 2023 hedefleri kapsamında ve uluslararası ticaretin geliştirilmesi amacıyla Ortak Transit Sistemine entegre olmuştur. 1995 yılında başlayan çalışmalar sonucunda 01.12.2012 tarihinde sisteme tam üyeliğimiz gerçekleşmiştir. Ortak Transit Sistemi, Ortak Transit Sözleşmesine ve AB ülkeleri ile EFTA ülkelerinde uygulanmasına dayanan, sisteme dahil olmak isteyen bütün üçüncü ülkelere de uygulanabilecek olan bir çeşit transit sistemidir. Sistemin amacı, Avrupa Birliği üye ülkeleri ve EFTA ülkeleri arasında, TIR karnesi zorunluluğu olmadan daha az maliyet ve işlemlerle transit işlemlerinin basitleştirilmesini ve hızlandırılmasını sağlamaktır.⁵³

Ortak Transit Sözleşmesinin güncel tarafları;

- 28 Avrupa Birliği ülkesi,
- 4 EFTA ülkesi,
- Makedonya,
- Türkiye,
- Sırbistan, olmak üzere 35 ülkedir.

Ortak Transit Sisteminde, taşıma maliyetleri indirimli olmakla birlikte araç giriş-çıkış veya gümrükte bekleme sürelerinin azalması ile zamandan tasarruf sağlanmaktadır. Transit işlemleri her safhada asıl sorumlu tarafından takip edildiğinden güvenilir bir

⁵² <http://www.lojiblog.com/2360-2/>

⁵³ Güven Yıldız, **Ortak Transit Rejimi ve NCST**, Gümrük ve Ticaret Dergisi, S.1 (Ocak 2013). s.29

sistemdir.⁵⁴ Asıl sorumlu kavramı 28035 sayılı Ortak Transit Yönetmeliği 3.madde hükmünce; şahsen veya yetkili temsilcisi aracılığı ile eşyayı ortak transit rejimine tabi tutan kişiyi ifade etmektedir.

Yönetmelik kapsamında transit işlemleri T1 ve T2 rejim kodları kullanılmaktadır. T1, eşyanın cinsine ve menşesine bakılmaksızın TGB içerisinde transit olarak taşınması esas alınır. AB’de serbest dolaşımda bulunmayan eşyanın ortak transit sistemi kapsamında taşınmasıdır.

T2 rejim kodu, AB’de serbest dolaşımda bulunan eşyanın TGB’ne gelerek herhangi bir değişime uğramadan tekrar AB’ne taraf ülkeye transitini düzenlemektedir.

Ortak Transit Sistemi kapsamında, transit işlemlerinin daha hızlı ilerlemesi, zaman, maliyet açısından avantaj sağlamak amacıyla işlemlerin bilgisayar tabanlı yapılması temelinde AB ülkeleri ve EFTA ülkeleri arasında NCST (New Computerised Transit System- Yeni Bilgisayarlı Sistem) kullanılmaya başlanmıştır. Ülkemizde 01.01.2012 tarihi itibariyle ulusal olarak, ortak transit sözleşmesine taraf olmamız ile 01.12.2012 tarihi itibariyle uluslararası olarak kullanılmaya başlanmıştır.

NCST, ortak transit işlemlerinin bir çeşit iletişim aracıdır. Temel amacı, transit işlemlerinin etkinliği arttırmak, yolsuzluğu ve kaçakçılığı önleyerek transit işlemlerinin güvenliği sağlamak ve transit işlemleri hızlandırmaktır.⁵⁵ NCST sisteminde, transit beyannamesinin sunulmasından rejimin ibra edilmesine kadar her safha elektronik ortamda gerçekleştirilmektedir. Gümrük idareleri ile ticaret erbabı arasında iletişim elektronik mesajlar ile sağlandığından güvenilirlik sağlamaktadır.

⁵⁴ <https://www.hakimygm.com.tr/makale-detay/gumruk-mevzuatina-dair-10-soru-10-cevap-r-n-kendime-soru-yorum-i-r-nortak-transit-rejimi-r-n>

⁵⁵ Ebru Nergiz ve Mehmet Ali Kaçmaz, **Avrupa Birliği’ne Üyelik Süreci Kapsamında Yeni Bilgisayarlı Transit Sistemi (NCST) Uygulamasının Transit Ticarete Etkileri: İpsala Sınır Kapısı Örneği**, Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S.12 (Nisan 2016) s. 15

Ortak Transit Sistemi ve NCST'nin Sağladığı Bazı Kolaylıklar

- Kâğıt kullanılmadan işlemlerin sadece elektronik ortamda gerçekleşmesi ile bazı maliyetlerden bertaraf edilmektedir.
- Sınır gümrüklerinde şüpheli durumlar dışında kontrol olmayacağından geçişler hızlı olacak ve daha az bürokrasi olacaktır.
- Sınırlarda yaşanan yoğunluklar azalacaktır.
- Güvenilirlik kazanan taşımacılar, teminattan vazgeçme, izinli alıcı veya izinli gönderici gibi kolaylıklardan faydalanmaktadır.
- NCST uygulaması ile sevkiyat elektronik olarak izlenebilmektedir.
- NCST, gümrük idarelerine zaman tasarrufu sağlamakta ve risk analizi için çalışmalarına imkân tanımaktadır.

3.2.3. İhracat Rejimi

İhracat rejimini anlayabilmek için öncelikle ihracat nedir bilmek gerekir. İhracat; eşyanın, yabancı ülke veya yabancı ülke statüsündeki yerlere, ödemesi döviz olacak şekilde yapılan satışlardır.⁵⁶ Yabancı ülkelere yapılan her mal satışı ihracat olarak tanımlanamaz. Eşyanın gümrük kanununa uygun olarak, gerekli izinler alınarak TGB dışına çıkarılması gerekmektedir.

İhracat rejimi, serbest dolaşımdaki eşyanın, ihraç amacıyla Türkiye Gümrük Bölgesi dışına çıkışına ilişkin hükümlerin uygulandığı rejim olarak tanımlanır. İhracat, ticaret politikası önlemlerine tabi olarak, gerektiği durumlarda ihracat vergilerinin ödenmesi ve çıkış işlemlerine ilişkin tüm hükümlerin uygulanması ile gerçekleşir. Uluslararası ve ikili

⁵⁶ Melemen, a.g.e., s. 81

anlaşmalar, kanun, tüzük ve kararnamelerle konulan yasaklama ve kısıtlama hükümleri saklı kalmak suretiyle her türlü eşyanın Türkiye’den ihraç edilmesi serbesttir. ⁵⁷

Türkiye Gümrük Bölgesinden ihraç edilmek istenen eşya için gümrük idarelerine gümrük beyannamesi verilerek beyan edilmesi ile süreç başlamaktadır. Sözlü beyan formu, özel fatura ve kumanya listesi ile ihracına izin verilen eşyanın gümrük işlemleri bu belgeler ile yürütülür. Beyannamenin tescili ile gümrük işlemleri başlatılan eşya TGB dışına çıkarılana kadar gümrük gözetimi altında kalmaktadır.

İhraç edilecek eşya, gümrük beyannamesinin tescili sırasında bulunduğu durum ve niteliğini gümrük bölgesine dışına çıkarılana kadar aynen muhafaza etmesi ve bu haliyle TGB’ni terk etmesi koşuluyla fiilen ihraç edilmiş sayılır. Bu durumda eşya üzerinde gümrük denetimi sona ermektedir.

Türkiye ile arasında ticaret ve ödeme anlaşması olmayan ülkelere ihraç edilen eşyanın, TGB dışına çıkarılması, o tarihte geçerli olan ticaret politikası önlemlerine tabidir. Türkiye ile iki taraflı ticaret veya ödeme anlaşması olan ülkelere yapılacak ihracatta, ticaret politikası önlemleri ile ilgili anlaşma hükümleri uygulanır.

İhracat Şekilleri

22515 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren İhracat Yönetmeliğinde ihracat şekilleri belirlenmiştir.

a) Ön İzne Bağlı İhracat

Bazı ürünlerin ihracatı, uluslararası anlaşma, kanun, kararname ve ilgili mevzuat uyarınca belli bir merciin ön iznine bağlıdır. Bu eşyaların ihracatı için ön izin alındıktan sonra ihracat mevzuatı hükümleri uygulanmaktadır.

⁵⁷ Ferudun Kaya, **Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi (Yeni Mevzuat ve Belgeler)**, 4.b. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2013, s. 182

b) Kayda Bağlı İhracat

İhracatı kayda bağlı mallar, Müsteşarlıkça yayımlanan Tebliğde belirtilmiştir. Bu kapsamdaki malların ihracından önce gümrük beyannameleri İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğince kayda alınması gerekmektedir.

Sekreterlikçe kayda alınmış malların gümrük beyannamesinin gümrük idarelerine sunulma süresi, Yönetmelikçe sekreterliğin onay tarihinden itibaren uzatılmamak koşuluyla otuz gün olarak belirlenmiştir.

c) Kredili İhracat

İki veya çok taraflı kredi anlaşmaları dışında kalmak kaydıyla ihracat bedelinin Türk Parası Kıymetini Koruma Mevzuatında öngörülen süreyi aşacak şekilde yurda getirilmesine olanak sağlayan bir ihracat çeşididir.⁵⁸

Kredili ihracat talepleri, ihraç edilecek malın cinsi, değeri, ödeme planı ve ödeme süresini içeren satış sözleşmesinin aslı ve Türkçe çevirisi veya aracı banka tarafından onaylanan akreditif metni ve Türkçe çeviri ile ilgili İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğine yapılır.⁵⁹

Kredili ihracat izin süresi Yönetmelikte belirtildiği üzere; tüketim mallarında en çok iki, yatırım mallarında en çok beş yıldır. Bu süreleri aşan talepler incelenip sonuçlandırılmak üzere, ilgili İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği tarafından, görüşü ile birlikte Müsteşarlığa intikal ettirilir.

d) Konsinye İhracat

Konsinye ihracat, kesin satışı daha sonra yapılmak üzere, dış alıcılara, komisyonculara, yurtdışındaki şube veya temsilciliklere mal gönderilmesi şeklinde gerçekleşir. Konsinye

⁵⁸ Kahraman Aslan, **Dış Ticaret İşlemleri**, 1.b., Ankara: Detay Yayıncılık, 2014, s. 25

⁵⁹ <https://igeme.com.tr/ihracat-cesitleri/>

ihracat talepleri, ilgili İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğine yapılır. Konsinye ihracat izni verildikten sonra gümrük beyannamesine konsinye ihracat meşruhatı düşülerek onaylanmaktadır. Onaylanan beyannameler 90 gün içerisinde gümrük idaresine sunularak ihracatı gerçekleşmesi gerekmektedir.

İhracatçılar, konsinye olarak gönderilen malların kesin satışının yapılmasından sonraki otuz gün içinde durumu, kendileri tarafından düzenlenmiş kesin satış faturası veya örneği ve gerekli diğer belgeler ile izni veren İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğine ve aracı bankaya bildirir.

Konsinye ihracat kapsamında gönderilen eşyanın, ihraç tarihinden itibaren beş yıl içerisinde kesin satışı yapılmalıdır. Bu süre gerekli durumlarda İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğince iki yıl daha uzatılabilir.

Mal bedelinin süresi içerisinde yurda getirilmesi kambiyo mevzuatı, malların satılamaması durumunda yurda getirilmesi ise gümrük mevzuatı çerçevesinde yapılır

e) Yurt Dışı Fuar ve Sergilere Katılım ile İhracat

Firmaların, ülkemizi temsilen katılacak oldukları uluslararası fuar ve sergiler Müsteşarlıkça belirlenir. Söz konusu fuar ve sergilere, ulusal ya da bireysel olarak katılacak firma ve kuruluşlar yurtdışına çıkarılacak olan bedelli veya bedelsiz mallar ile ilgili başvuruları doğrudan gümrük idarelerine yapmaları gerekir.

Gümrük idareleri, yukarıda belirtilen amaçlarla yurt dışına çıkışına izin verdikleri bedelli veya bedelsiz eşyalar ile ilgili gümrük beyannamesinin onaylı bir örneğini, beyannamenin kapanış tarihinden itibaren en geç on beş gün içinde firmanın beyan ettiği İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğine gönderir.

Gümrük idareleri, özel organizatör kuruluşların ülkemizi temsilen ulusal düzeyde katılacağı ticari fuar ve sergilerde, Yurt Dışında Fuar Düzenlenmesine ve

Değerlendirilmesine İlişkin Tebliğ hükümleri gereğince organizatör kuruluşa ‘Yeterlilik Belgesi’ veya ‘Geçici Yeterlilik Belgesi’ ile ilgili fuarın ulusal katılım organizasyonunun söz konusu kuruluşça yapılmasının onaylandığını gösterir uygunluk yazısı aramaktadırlar.⁶⁰

f) İthal Edilmiş Malın İhracatı

Gümrük mevzuatı çerçevesinde serbest dolaşıma girmiş yeni veya kullanılmış malın ihracı genel esaslar çerçevesinde yapılır. Fakat, ihracatın desteklenmesine yönelik mevzuat, yatırım mevzuatı ile gümrük mevzuatının mahrecine iade hükümleri saklıdır.⁶¹

g) Serbest Bölgelere Yapılacak İhracat

Serbest bölgeler, TGB’nin bir parçası olmakla beraber, yer ve sınırları Cumhurbaşkanınca belirlenmiş, serbest dolaşımda olmayan eşyanın herhangi bir gümrük rejimine tabi tutulmaksızın ve serbest dolaşıma sokulmaksızın mevzuatta öngörülen haller dışında kullanılmamak veya tüketilmemek kaydıyla, ithalat vergileri ile ticaret politikası önlemlerinin ve kambiyo mevzuatının uygulandığı, TGB dışında kabul edilen alanlardır. Bu bölgeler ülke sınırları içerisinde yer almadığından yapılacak olan ihracat, ihracat hükümlerine tabidir.

Serbest Bölgeler Kanunu’nda belirtildiği üzere, yerli ve yabancı gerçek veya tüzel kişiler serbest bölgelerde faaliyet gerçekleştirebilmek için Ekonomi Bakanlığından ruhsat almaları gerekmektedir.

İhracat Yönetmeliği hükmüne göre, serbest bölgelere yapılacak ihracat, ihracat mevzuatı hükümlerine tabidir. Fakat DİR, KDV uygulamaları ve Türkiye İhracat Kredi Bankası uygulamalarına dair mevzuat hükümleri saklıdır.

⁶⁰ İhracat Yönetmeliği, Madde 10

⁶¹ İhracat Yönetmeliği, Madde 11

h) Diğer İhracat Çeşitleri

Kayda bağlı ihracat, ticari kiralama yoluyla yapılacak ihracat, takas ve bağlı muamele kapsamında yapılacak ihracat, bedelsiz ihracat, transit ticaret ile savunma sanayii dışındaki alanlarda offset kapsamında yapılacak olan ihracata ilişkin esaslar Bakanlıkça yayımlanan Tebliğlerle düzenlenmektedir.

Yurt dışı müteahhitlik ve teknik müşavirlik kapsamında yapılacak ihracata ilişkin usul ve esaslar, Müsteşarlığın bağlı olduğu Bakanlıkça belirlenmektedir.

Tablo 5. İhracı Yasak Mallar Listesi

MADDE	YASAL DAYANAK
1-Kültür ve tabiat varlıkları (Eski eserler)	23/07/1983 tarih ve 18113 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 2863 sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu"
2-Hint keneviri	24/06/1933 tarih ve 2435 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 2313 sayılı "Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun"
3-Tütün tohumu ve fidesi	04/12/2002 tarih ve 24956 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan " <i>Tütün Üretimi, Üretici Tütünlerinin Pazarlanması, İç ve Dış Ticareti, Denetimi ve Tütün Ekspertiği ile İlgili Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik</i> "
4-İhracı ön izne bağlı mallar listesinde yer alan türler hariç bütün av ve yaban hayvanları (canlı ve cansız olarak ve tanınabilir en küçük parçaları ile bunlardan mamul konfeksiyon)	13/4/1990 tarih ve 20491 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 08/03/1990 tarih ve 90/234 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

5-Ceviz, dut, kiraz, armut, erik, porsuk, dış budak, karaağaç ve ihlamur adlı ağaç türlerinin kütük, tomruk, kereste, kalas ve taslak olarak ihracı	11/05/1974 tarih ve 14883 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 24/4/1974 tarih ve 7/8186 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
6-Doğadan toplanan doğal çiçek soğanları	06/01/1996 tarih ve 22515 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı
7- Odun	6/1/1996 tarihli ve 22515 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış bulunan 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı
8-Sığıla (liquidambar orientalis)	06/01/1996 tarih ve 22515 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı
9-Yalankoz (pterocarya carpinifolia)	06/01/1996 tarih ve 22515 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı
10-Datça hurması (Phoenix the oprasti crenter)	06/01/1996 tarih ve 22515 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı
11-Zeytin (tescili yapılmış ve Milli Çeşit Listesi'nde yayımlanmış olan çeşitlerinin yurt içinde sertifikalandırılmış olanları hariç), incir (tescili yapılmış ve Milli Çeşit Listesi'nde yayımlanmış olan çeşitlerinin yurt içinde sertifikalandırılmış olanları hariç), fındık, Antep fıstığı, asma (sultani çekirdeksiz) fidanları	06/01/1996 tarihli ve 22515 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış bulunan 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı
12- Salep (toz, tablet ve her türlü formda)	06/01/1996 tarih ve 22515 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış bulunan İhracat Rejimi Kararı

Kaynak: İhracat 96/31 sayılı İhracı Yasak ve Ön İzne Bağlı Mallara İlişkin Tebliği

Tablo 6. İhracı Ön İzne Bağlı Mallar Listesi

MADDE	İZİN VEREN KURUM	YASAL DAYANAK
1-Kontrolle Tabi Tutulacak Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Bunlara Ait Yedek Parçalar, Askeri Patlayıcı Maddeler, Bunlara Ait Teknolojiler	Milli Savunma Bakanlığı	03/07/2004 tarih ve 25511 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 5201 sayılı "Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Kanun'un 4'üncü maddesi gereği her yıl revize edilerek Resmi Gazete'de yayımlanan "Kontrolle Tabi Tutulacak Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Bunlara Ait Yedek Parçalar, Askeri Patlayıcı Maddeler, Bunlara Ait Teknolojilere İlişkin Liste"
2-Afyon ve haşhaş kellesi	Sağlık Bakanlığı	24/06/1933 tarih ve 2435 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 2313 sayılı "Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun"
3-Uyuşturucu maddeler ve 1972 tarihli Protokolle değiştirilen 1961 tarihli Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi, 1971 tarihli Psikotrop Maddelere İlişkin Sözleşme ve 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Yasadışı Trafikinin Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi kapsamındaki mallar	Sağlık Bakanlığı	24/06/1933 tarih ve 2435 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 2313 sayılı "Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun" ve 1972 tarihli Protokolle değiştirilen 1961 tarihli "Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi", 1971 tarihli "Psikotrop Maddelere İlişkin Sözleşme" ve 1988 tarihli "Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Yasadışı Trafikinin Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"

MADDE	İZİN VEREN KURUM	YASAL DAYANAK
4-Tehlikeli Atıkların Sınırlarötesi Taşımının ve Bertarafının Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesi Kapsamındaki mallar	Çevre ve Orman Bakanlığı	15/5/1994 tarih ve 21935 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 07/03/1994 tarih ve 94/5419 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmış "Tehlikeli Atıkların Sınırlarötesi Taşımının ve Bertarafının Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesi"
5-Yaban domuzu, kurt, çakal, tilki, sansar, porsuk ile yılanlar, kaplumbağa ve kertenkelelerin canlı ve cansız halde ve bunların tanınabilir parçaları ile bunlardan mamul konfeksiyon	Çevre ve Orman Bakanlığı	13/04/1990 tarih ve 20491 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 08/03/1990 tarih ve 90/234 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
6-Gübreler (Kimyevi gübreler hariç)	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	13/01/1965 tarih ve 11905 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 19/12/1964 tarih ve 6/4090 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 27/12/1924 tarih ve 2/1771 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
7-Tohumluklar (Orman ağacı tohumları ve diğer yetiştirme materyalleri hariç)	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	08/11/2006 tarih ve 26340 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 5553 sayılı "Tohumculuk Kanunu"
8-Ankara (Tiftik) keçisi	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	10/03/2001 tarih ve 24338 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 4631 sayılı "Hayvan Islahı Kanunu"
9- Su ürünlerinden su ürünleri avcılığını düzenleyen esaslar çerçevesinde avlanması tamamen yasak olan cins ve nitelikteki su ürünleri	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	04/04/1971 tarih ve 13799 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 1380 sayılı "Su Ürünleri Kanunu", 10/03/1995 tarih ve 22223 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan "Su Ürünleri Yönetmeliği", "Su Ürünleri Yönetmeliği" kapsamında Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ticari Amaçlı Su Ürünleri Avcılığını Düzenleyen Tebliğler

MADDE	İZİNİ VEREN KURUM	YASAL DAYANAK
10-Yarış atları	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	10/03/2001 tarih ve 24338 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan "Hayvan Islahı Kanunu"
11-Yem Kanunu kapsamına giren yemler	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	07/06/1973 tarih ve 14557 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 1734 sayılı "Yem Kanunu"
12-Veteriner İlaçları	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	1262 sayılı "İspençiyarı ve Tıbbi Müstahzarlar Kanununa Yeniden Bazı Hükümler İlavesine Dair 3490 sayılı Kanun"
13-İhracatı kotayla veya başka herhangi bir kayıtla sınırlandırılan doğal çiçek soğanları	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	06/01/1996 tarih ve 22515 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı
14-Damızlık büyük ve küçük baş hayvan	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	10/03/2001 tarih ve 24338 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 4631 sayılı "Hayvan Islahı Kanunu"
15-Doğa Mantarı (Sadece AB üyesi ülkelere yönelik ihracat için)	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	06/01/1996 tarih ve 22515 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı
16-Mavi yüzgeçli orkinos (thynus thunnus) (canlı, taze soğutulmuş, dondurulmuş veya işlenmiş)	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	06/01/1996 tarih ve 22515 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı

MADDE	İZİN VEREN KURUM	YASAL DAYANAK
17-Nükleer ve Nükleer Çift Kullanımlı Eşyaların İhracatında İzne Esas Olacak Belgelerin Verilmesine İlişkin Yönetmelik kapsamındaki mallar	Türkiye Atom Enerjisi Kurumu	13/09/2007 tarih ve 26642 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan "Nükleer ve Nükleer Çift Kullanımlı Eşyaların İhracatında İzne Esas Olacak Belgenin Verilmesine İlişkin Yönetmelik" ve "Nükleer ve Nükleer Çift Kullanımlı Eşyaların İhracatında İzne Esas Olacak Belgenin Verilmesine İlişkin Yönetmelik Kapsamına Giren Eşya Kalemlerini Belirten "Nükleer Transfer Uyarı Listesi" ve "Nükleer Çift Kullanımlı Eşya Listesi"ne İlişkin Tebliğ" (TAEK/NGD:2007/1)
18-Füze Teknolojisi Kontrol Rejimi Ekipman, Yazılım ve Teknoloji Ek'i Dahilindeki Malzemeler	Milli Savunma Bakanlığı	03/07/2004 tarih ve 25511 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 5201 sayılı "Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Kanun'un 4'üncü maddesi gereği her yıl revize edilerek Resmi Gazete'de yayımlanan "Kontrolle Tabi Tutulacak Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Bunlara Ait Yedek Parçalar, Askeri Patlayıcı Maddeler, Bunlara Ait Teknolojilere İlişkin Liste"
19- Şeker	T.C. Şeker Kurumu	19/04/2001 tarih ve 24378 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 4634 sayılı "Şeker Kanunu"

MADDE	İZİN VEREN KURUM	YASAL DAYANAK
20- Orman ağacı tohumları ve diğer yetiştirme materyalleri	Çevre ve Orman Bakanlığı	08/05/2003 tarih ve 25102 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 4856 sayılı "Çevre ve Orman Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun", 08/11/2006 tarih ve 26340 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 5553 sayılı "Tohumculuk Kanunu"
21-87/12028 Karar sayılı Tekel Dışı Bırakılan Patlayıcı Maddelerle Av Malzemesi ve Benzerlerinin Üretimi, İthalı, Taşınması, Saklanması, Depolanması, Satışı, Kullanılması, Yok Edilmesi, Denetlenmesi Usul ve Esaslarına İlişkin Tüzük kapsamına giren patlayıcı maddeler (harp silah ve mühimmatı hariç)	İçişleri Bakanlığı (Emniyet Genel Müdürlüğü)	18/05/1955 tarih ve 9009 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış bulunan 6551 sayılı "Barut ve Patlayıcı Maddelerle Silah ve Teferruatının ve Av Malzemesinin İhisarından Çıkarılması Hakkındaki Kanun", 87/12028 Karar sayılı "Tekel Dışı Bırakılan Patlayıcı Maddelerle Av Malzemesi ve Benzerlerinin Üretimi, İthalı, Taşınması, Saklanması, Depolanması, Satışı, Kullanılması, Yok Edilmesi, Denetlenmesi Usul ve Esaslarına İlişkin Tüzük", 2001/2443 Karar sayılı Tüzük
22- Zeytin fidanı (tescili yapılmış ve Milli Çeşitlilik Listesi'nde yayımlanmış olan çeşitlerinin yurt içerisinde sertifikalandırılmış olanları)	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	06/01/1996 tarih ve 22515 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı

MADDE	İZİN VEREN KURUM	YASAL DAYANAK
23- Wassenaar Düzenlemesi Mühimmat Listesi Kapsamındaki Malzemeler	Milli Savunma Bakanlığı	03/07/2004 tarih ve 25511 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 5201 sayılı "Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Kanun'un 4'üncü maddesi gereği her yıl revize edilerek Resmi Gazete'de yayımlanan "Kontrol Tabi Tutulacak Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Bunlara Ait Yedek Parçalar, Askeri Patlayıcı Maddeler, Bunlara Ait Teknolojilere İlişkin Liste"
24- Yaprak tütün, tütün döküntüleri	Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu	09/01/2002 tarih ve 24635 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 4733 Sayılı "Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun"

Kaynak: İhracat 96/31 sayılı İhracı Yasak ve Ön İzne Bağlı Mallara İlişkin Tebliğ

Tablo 8. İhracatı Kayda Bağlı Mallar Listesi

1.	Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu primi kesintisine tabi maddelerin ihracı
2.	Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan ödeme yapılan maddelerin ihracı
3.	Ülkemizde kredi karşılığı kurulan tesislerin bedelinin malla geri ödenmesine ilişkin özel hesaplar çerçevesinde ihracat
4.	Ülkemiz ihraç ürünlerine miktar kısıtlaması uygulayan ülkelere yapılan kısıtlama kapsamındaki maddelerin ihracı

5.	Ülkemiz ile Rusya Federasyonu arasındaki doğalgaz anlaşması çerçevesinde ihracat
6.	Birleşmiş Milletler Kararları uyarınca ekonomik yaptırım uygulanan ülkelere ihracat
7.	10/6/2005 tarihli ve 25841 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik kapsamında sertifikayı haiz mallar
8.	İşlem görmemiş zeytinyağı ve işlem görmüş dökme veya varilli zeytinyağı
9.	Meyan kökü
10.	Ham lüle taşı ve taslak pipo
11.	Ozon tabakasının korunmasına dair Viyana Sözleşmesi ile bu sözleşmeye ait Protokoller ve değişiklikler kapsamındaki malların sadece söz konusu düzenlemelere taraf ülkelere yönelik ihracatı
12.	Torba, çuval ve kutulu halde işlem görmemiş zeytin
13.	Orijinal bağırsak
14.	Canlı koyun, kıl keçisi, büyükbaş hayvan,
15.	Dökme halde kapyra cinsi kırmızı biber (konik biber)
16.	Ham zeytin (fermantasyonu tamamlanmamış)
17.	Bakır ve çinko hurda ve döküntüleri
18.	Beyaz Mermer, Renkli ve Damarlı Mermer, Oniks, Traverten, Diğerleri

19.	Çimento
20.	Kornişonlar
21.	Çam Fıstığı (İç Çam Fıstığı Hariç)
22.	Buğday ve mahlut
23.	Mercimekler
24.	Arpa, Mısır
25.	Geri Kazanılmış Kâğıt veya Karton Döküntü, Kırpıntı ve Hurdaları, Alüminyum Döküntü ve Hurdaları
26.	Kromlu deriler

Kaynak: <https://www.immib.org.tr/tr/ihracat-ihracat-rehberi-mevzuat-kayda-bagli-ihracat.html>

İhracatta Kullanılan Belgeler

İhracatta kullanılan belgeleri; ticari belgeler, taşıma belgeleri, sigorta belgeleri, resmi belgeler ve finansman belgeleri olarak 5 başlık altında inceleyeceğiz.

a. Ticari Belgeler

Dış ticaret işlemlerinin temelini oluşturan ticari belgeler, ithalatçıya malın gönderildiğini haber verme, malın gönderildiğini onaylama ve gümrük işlemleri için delil sunma işlevleri sunmaktadır. Bu belgeler;

Proforma Fatura; Ön fatura olarak adlandırılmaktadır. İhracatçı tarafından herhangi bir mali yükümlülüğü, hukuki ve ticari değeri olmayan proforma faturada malın cinsi, birim fiyatı, özellikleri, satış şartları ve teslim şekli yer almaktadır. Teklif niteliğindedir.⁶²

Ticari Fatura; Asıl fatura niteliğindedir. Malın nihai satışı gerçekleştikten sonra ihracatçı tarafından düzenlenen belgedir. Fatura Vergi Usul Kanunu 229. madde de 'satılan eşya veya yapılan iş karşılığında müşterinin borçlandığı tutarı göstermek üzere satıcı veya işi yapan tüccar tarafından müşteriye verilen ticari bir belgedir.' şeklinde tanımlanmıştır. Faturada bulunması gereken bilgiler aynı kanununun 230. maddesinde belirtilmiştir

Konsolosluk Faturası veya Tasdikli Fatura; İhracatçının orijinal faturayı düzenleyerek ihraç edeceği ülke Konsolosluğuna tasdik ettirdikten sonra ithalatçıya gönderilen faturadır.

Navlun Faturası; CF ve CIF teslim şekillerinde navlun bedeli satıcı tarafından ödenmektedir. Navlun, peşin ödeme veya havale şeklinde olabilir. Peşin ödeme, taşıtan tarafından fiili ihracat tarihinde taşıyıcı firmaya yapılır. Havale ile ödeme, fiili ihracat başlayıp araç yola çıktıktan sonra yapılır. Havale ile ödemede taşıtan firma ödemeyi tam olarak yapmadıkça, taşıyıcı firmanın malı ithalatçıya teslim etmeme durumu oluşabilir.

Spesifikasyon Belgesi; Koli listelerindeki bilgilere ek olarak, her kalem malın birim fiyatını gösteren belgedir.

Çeki Listesi; İhracatçı firmanın, beyanname ve konşimentoda beyan ettiği malların net ve brüt ağırlıkları ile hacimlerine ilişkin bilgileri, hangi taşıta ne kadar mal yüklendiğini, her paketin ne kadar ağırlık içerdiğini gösteren belgedir.

⁶² Yaser Gürsoy, **Dış Ticarete Kullanılan Belgeler**, 8.b., Bursa: Ekin Yayınevi, 2013, s. 104

Koli Listesi; Koliler ile sevk edilen malların her koli içerisindeki miktar ve ölçüler ile koli sayısının ambalajlar açılmadan gösteren belgedir.

b. Taşıma Belgeleri

Dış ticarete konu malların bir ülkeden başka ülke ya da ülkelere sevk edilmesi durumu söz konusudur. Taşıma belgeleri, ihraç malını yükleyen ihracatçı işe malı taşıyacak olan uluslararası taşımacılık firması arasında yapılan, her iki tarafında hak ve yükümlülüklerini kapsayan sözleşme niteliğinde belgelerdir. Bu belgeler;

- ***Deniz Konşimentosu,***
- ***Havayolu Konşimentosu,***
- ***Demiryolu Hamule Senedi,***
- ***Karayolu Taşıma Belgesi,***
- ***Nakliyeci Makbuzu,***
- ***FIATA Tesellüm Belgeleri,***
- ***Paket Postası Makbuzu,***
- ***TIR Karnesidir***

c. Sigorta Belgeleri

Dış ticarete konu malların risk oranları iç piyasaya göre daha fazladır. Bu nedenle ihraç mallarının taşınması sırasında karşılaşılabilecek riskler için sigortası yapılması gerekmektedir. İthalatçı ve ihracatçı arasında güven ilişki kurulması açısından da önemli bir durumdur. Dış ticarete konu olan malların sigortalanmamış haliyle ihracatçıdan ithalatçıya taşınması mümkün olmamakla birlikte banka ve gümrük işlemlerinin de gerçekleştirilmesi söz konusu değildir.⁶³

- ***Sigorta Poliçesi***
- ***Sigorta Sertifikası***

⁶³ <http://www.melihpolat.com.tr/dis-ticarete-kullanilan-belgeler>

d. Resmi Belgeler

Dış ticaret işlemlerinde resmi makamların onayını gerektiren, standart olarak hazırlanmış belgelerdir.

Gümrük Beyannamesi; Gümrüğe gelen malların kontrollerini sağlamak için ihracatçı, ithalatçı veya gümrük komisyoncusu tarafından gümrük idarelerine verilmek üzere hazırlanan belgedir. Beynamede malın cinsi, tarafların kimlik bilgileri, mal bedeli, döviz cinsi, yükleme ve boşaltma yeri, teslim ve ödeme şekli gibi bilgiler bulunmaktadır.

A.TR Belgeleri; AB ile ortaklık ilişki çerçevesinden üye ülkeler arası yapılan ihracatta kullanılan belgedir. İhracatçının bulunduğu ülke gümrük idaresi tarafından hazırlanır. Gümrük indirimleri ve tavizli rejimden yararlanma hakkı sunar.

EUR-1 Belgesi; Türkiye ile AB ülkeleri ve EFTA ülkeleri arasında yapılan serbest ticari anlaşmalar çerçevesinde, bu ülkeler menşeli ürünlerin anlaşma hükümlerinden yararlanabilmesi için ihracatçı gümrük idareleri veya yetkili kuruluşlar tarafından hazırlanıp gümrük idarelerince vize ettirilen belgedir. Gümrük tavizlerinden yararlanmak için hazırlanır.

Menşe Şahadetnamesi; Tümüyle bir ülkede elde edilen veya üretilen eşya o ülke menşeli sayılmaktadır. İhracatçının bulunduğu bölgede Ticaret Odası tarafından tasdik edilen ihraç edilecek malın menşeyini gösteren belgedir.

Helal ve Koşer Belgeleri; İslam ülkelerine yapılan hayvansal ürünlerin ihracatı sırasında bu ürünlerin islami usullere göre yapıldığını kanıtlayan belgedir Helal Belgesidir. Aynı şekilde, Musevi dinine uygunluğunu kanıtlayan belge ise Koşer Belgesidir.

e. Finansman Belgeleri

Finansman belgeleri, dış ticaret işlemlerinde, bankaların kredi verme ya da krediye aracılık etme durumunda kullanılan belgelerdir. Poliçe, çek, bono, antrepo makbuzu, rehin senedi ve teslim emri önemli finansman belgeleridir

4. TÜRK DIŞ TİCARET REJİMLERİNDE YAŞANILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

4.1. Anket Çalışması

Dış ticaret sistemi içerisinde farklı işlevler gerçekleştiren firmalar ve kişilerle Kasım-Aralık 2021 içerisinde yapılan anket sonucunda tespit edilen sorunlar ve önerilen çözümler her bir gümrük rejimi bağlamında aşağıda yer almaktadır.

4.1.1. Gümrük Antrepo Rejimi

1. Problem: Antrepoya alınacak eşya için yapılan beyan, eşyayı görme imkanı olmadan yurt dışından düzenlenen belgelere göre yapılabilmektedir. Belgelerde yazan bilgilere göre beyan edilen eşya ile antrepoya alınan arasında belirgin bir şekilde farklı cinsteki eşya olduğunun tespiti halinde, bu eşyalar için Gümrük Kanununun 236. Maddesi cezai hükümleri uygulanabilmektedir. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: Antrepo Rejim Beyanından önce, eşyayı görüp tespitini yaparak beyanı mümkün kılan düzenleme yapılması uygun olur diye düşünüyöruz.

2. Problem: Antrepo beyannamesinin, taőtın antrepoya geliőini takip eden iki iş günü içerisinde tescil edilmesi gerekmektedir, bu süre bazen yeterli olmayabiliyor, evrak eksikliği, çok kalem ve çeőtli eşya olması GTİP tespiti vb. nedenlerden dolayı. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: Antrepo beyanname süresi 3-4 gün olabilir.

3. Problem: Antrepoya alınan ürünler ile ilgili daha sonra, elleçleme yapılmak istendiğinde karşılaőtılan çok fazla bürokratik işlem. **Önem Derecesi: Çok yüksek**

Çözüm Önerisi: Elleçleme ile belirli standartların belirlenerek (geniş çerçevede) sonrasında bu standartlara göre ilgili müdürlük tarafından kontrol edilmesi ve sonucunda sürecin hızlanması

4. Problem: 4458 sayılı Gümrük Kanunu 236/5 b fıkrası Eşyanın gümrük antrepo rejimine tabi tutulmasına ilişkin beyanın kontrolü veya muayenesi neticesinde antrepo beyannamesinde beyan edilenden belirgin bir şekilde farklı cinsten eşya olduğunun tahlil, teknik inceleme ve araştırmaya gerek olmaksızın tespiti hâlinde; b) Farklı çıkan eşyanın beyan edilen eşyadan farklı şekilde, ithalinin lisansa, şarta, izne, kısıntıya veya belli kuruluşların vereceği uygunluk veya yeterlilik belgesine tabi olması durumunda farklı çıkan eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı idari para cezası verilir. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Beyan esaslı iş ve işlemler için eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı idari para cezası verilmesi suç ve ceza ilkesi uyarınca çok ağır bir cezadır. Cezada indirime gidilmesi uygun olacaktır.

5. Problem: Gümrük Yönetmeliği 333. 3. Maddesi kapsamında; ‘eşyanın devri ile gümrük vergileri ile para cezaları da dâhil eşya ile ilgili hukuki sorumluluklar devralana geçer ve antrepo stok kayıtlarında gerekli değişiklikler yapılır. Eşyanın beş iş günü içerisinde gümrükçe onaylanmış yeni bir işlem veya kullanıma tabi tutulmaması durumunda devre konu eşya için devralan tarafından yeni bir antrepo beyannamesi verilir. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Eşyanın beş iş günü içerisinde gümrükçe onaylanmış yeni bir işlem veya kullanıma tabi tutulmaması durumu mevcut ekonomik şartlarda göz önüne alındığında 10 iş günü olarak revize edilmesi uygun olacaktır.

6. Problem: Parsiyel yüklemelerde her ithalatçının antrepo beyannamesi tescil edilene kadar aracın boşaltılmaması ve araç bekleme maliyetleri oluşması. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Aracın Yetkilendirilmiş Gümrük Müşaviri veya varsa gümrük memuru tarafından antrepo yetkililerinin huzurunda açılması ve antrepo beyannamelerinin beklenmemesi (gerekirse 2 iş günü içinde açılmayan antrepo beyannameleri için her gün için G.K. 241/1 ceza uygulanması)

7. Problem: Acele aksiyon almak zorunluluğu yüzünden yeterli bir GTİP tespiti yapılamadığı zamanlar oluyor, Antrepo beyannamesine beyan edilen GTİP numarası ithalat beyannamesini de bağlıyor ve değiştirmek istendiğinde mevzuat ve operasyonel sorunlar yaşanıyor. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Antrepo beyannamesinde “GTİP beyanı yapılmaması, sadece eşyanın tanımını beyan edilmesi” olabilir diye düşünüyorum.

8. Problem: Parsiyel eşyaların varışında, sayım tutanağın iletilebilmesi için tüm farklı mükelleflere gelen eşyaların, tahliye edilip antrepo beyannamesi verilmesi gerekiyor. Bu durum üretim tedarikinde, işletmelerde aksamalara yol açıyor.

Çözüm Önerisi: Antrepo beyanı veren mükellefin eşyasının o araçtan tahliye edilmesi gerekiyor.

9. Problem: Antrepo rejimine tabi eşyaların kap sayıları ne kadarsa, o kap sayısı kadar ithalatı tamamlamak gerekiyor. Eğer düşümlü olarak herhangi bir gümrük rejime bağlanması durumunda, gümrük kanuna göre elleçleme yapılması (kap artırımı) gerekiyor.

Çözüm Önerisi: Kap sayısı sıfırlandığında, antrepo rejimine tabi eşyaların, sıfırlanana kadar işleme devam edilmesi gerekir. Bu durum hem zaman hem prosedür aşamalarında büyük kolaylık sağlayabilir.

10. Problem: Araç tahliyesinin gecikmesine binaen sayım tutanaklarının gecikmesi.

Önem Derecesi: Yüksek

Çözüm Önerisi: Aynı araç ile üretici ihracatçı firmaların Parsiyel eşyaları olabilmektedir. Bu nedenle üretici ihracatçı firmaların gecikmemesi adına aracın antrepo varışına istinaden, antrepo beyannamesinin sonradan ibraz edilmesine olanak sağlayarak, tahliye sürecinin başlatılması, tahliye sonrasında ise en geç iki (2) iş günü içinde tescilli beyannamenin ibrazının zorunlu tutulması.

11. Problem: Antrepo tiplerindeki ayırım yapılarak Genel/Özel antrepolar kullanım alanı bakımından yeterli bulunmamaktadır. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: Antrepoların tek tip olması Yetkilendirilmiş Gümrük Müşavirleri tarafından onay ve kontrol sağlanması işlemleri hızlı ve seçeneği çok olacak şekilde kolaylaştıracaktır.

12. Problem: A, C, D ve E tipi gümrük antrepoları, tarım ürünleri lisanslı depoları olarak onaylanabilmektedir. Müşteriler çoğu zaman yoğunluktan dolayı mağdur olabilmektedir.

Çözüm Önerisi: B, F tipi antrepolarda da bu ürünlerin lisanslı depo olarak onaylanabilir.

13. Problem: Taşıma aracında henüz indirilmemiş eşyanın GTİP beyanı. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Antrepo rejimi eşyanın gümrüklü sahada depolanmasıdır. Dolayısı ile beyanın bağlayıcı olmaması gerektiği düşünülmektedir.

14. Problem: Parsiyel araçlarda eşya sahiplerinin tamamının rejim beyanında bulunmasından sonra gümrük işlemlerine başlanması. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: Tır üstünde bulunan eşyaların herhangi bir rejim beyanında bulunmadan antrepoya boşaltılması; taşıma araçlarının en verimli şekilde kullanılmasını sağlayacaktır.

15. Problem: Tamamlayıcı ölçünün beyan edilirken kontrol edilmesinin mümkün olmadığı. İdari para cezalarında kasıt aranmadığı için yurtdışının yapmış olduğu eksik fazla ya da hatalı yüklemekten dolayı sorumlu tutuluyoruz. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: Sayılabilir ve takip edilebilir olan kap sayısından işlemlerin takip edilmesi ve ondan sorumlu olunması gerekiyor, mahreçten alınacak yazılar uygun ise ceza kesilmemesi.

16. Problem: Antrepolarda devir işlemlerinde halen yeknesaklık sağlanamadı, hava ve deniz limanlarına bağlı antrepo ve geçici depolama yerlerinde halen mevzuatta olmayan “taahhütname ve dilekçe” gibi evraklar istemektedir. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: İstenmemesi sağlanmalıdır.

17. Problem: Depolama ücretleri. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Farklı Antrepolar ile pazarlık yapılması.

18. Problem: Eşyaların zarar görmesi. **Önem Derecesi: Orta**

Çözüm Önerisi: Kamera sistemi ile takip edilebilir

19. Problem: Eşyalar beyanname açılmadan boşaltılmıyor eşyalar hasar ve eksiklik beyanname düzeltme yapılmak zorunda kalınıyor küşat yapılamıyor. **Önem Derecesi: Orta**

Çözüm Önerisi: Eşyalar boşaldıktan sonra beyanname verilmesi.

20. Problem: Çok fazla zaman kaybı (ithalata girmeden en az 1-2 gün, kimyahane gibi diğer işlemlere maruz kalırsa 1 haftayı bulabilir.) **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: Limanlarda, geçici depolamalarda kullanılan özet beyan sistemiyle araçların tahliye edilmesi.

21. Problem: Sadece araç tahliye edilmesi amacıyla verilen antrepo beyanı aşamasında ciddi derecede bürokrasi yaşatılması, eşyaların kimyahane analizine tabi tutulmaya çalışılması vb., ithalata geçişteki zaman kaybı nedeniyle müşteriden reklamasyon yemenin vermiş olduğu zarar, ardiye ücretinin artması, kur farkının yükselmesi gibi her türlü olumsuzluk, nihai tüketiciye kadar yansıyan maliyetler. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

22. Problem: Antrepoda elleçleme işlemlerinin zorunlu hale getirilmesi gerekmektedir. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: Antrepoya konan her eşya miktar/cins/nevi olarak zorunlu detaylı en azından örnekleme yöntemi yapılarak elleçleme yapılması olası mağduriyetleri aza indirecektir.

23. Problem: Antrepo beyannamesi vermeden eşyanın tespiti yapılamamaktadır. Beyan verilmeden gümrük müşavirleri olarak küşat hakkı alamıyoruz. Bu oradaki tutarsızlıkları önceden tespit edemediğimiz için ciddi sorunlar ortaya çıkıyor.

4.1.2. Dahilde İşleme Rejimi

1. Problem: Dahilde İşleme İzni kapsamında (Dİİ) verilen izinlerde yapılacak iş ve işlemler detaylı olarak belirtilmekte, izin sahibinin söz konusu iş ve işlemleri yapmaya yetkin olup olmadığına dair bilgi ve belgeler Kapasite Raporu ibraz edilmekte ayrıca eşyanın çıkışında yapılan işlem için Eksper Raporu istenmesi firmalara ekstra maliyet getirmektedir. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: İzin başvurusunda yapılacak işlemler belirtildiğinden, kapasite raporunda yapılacak işlem tanımlanmış ise ayrıca Eksper Raporu istenmeyebilir.

2. Problem: DİR’de en sık yaşanan sorunlardan biri sistemin tamamen elektronik ortama aktarılmasına, dahilde işleme izin belgelerinin elektronik ortamda verilmesine ve takip edilmesine rağmen bazı evrakların hala manuel kaşe imzalı ya da gümrük mühürlü olarak istenmesidir. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Hem süreçlerin hızlanması hem de kağıt israfının ortadan kaldırılmasına yardımcı olmak adına aynı tutanağı, TEV makbuzu, SGK tahakkukları gibi evrakların basılı olarak istenmemesi, her aşamanın elektronik sistemden kontrol edilmesi.

3. Problem: Dahilde işleme rejimi kapsamında verilen sürelerin sektörel bazda yetersiz olması. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: Hem pandemi hem de çok değişken kur dalgalanmalarının ihracatı olumsuz etkilemesi göz önünde bulundurularak süreler uzatılmalıdır.

4. Problem: Dahili işlemleri neticelendirdikten sonra, yani (dahili işlem dahilinde getirilen ara mamullerin mamul hale getirilip gönderilmesi) taahhüt kapama işlemlerindeki, ilgili müdürlük tarafından talep edilen bitmek bilmeyen ilave evrak istemi ve kapamanın gecikmesi. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: İlgili bürokrasini azalması ve nizam dışı iş yapanlar sebebinden, işini doğru yapanların işlerinin aksamaması. Bununla ilgili de dahili işlem yapanlar periyodik olarak daha sık denetlenebilir.

5. Problem: Dahilde işleme rejimi kapsamında 2006/12 tebliğ kapsamının genişletilmesi. **Önem Derecesi: Orta**

Çözüm Önerisi: 2006/12 tebliğ kapsamında değişiklik gerçekleştirilmesi uygun olacaktır.

6. Problem: Dahilde işleme kapsamında gerçekleştirilen ayniyat şartının sadece OKS ve YYS sahibi firmaların dışında belirli bir performansa sahip firmalar için uygulanmaması. **Önem Derecesi: Orta**

Çözüm Önerisi: Belirli bir performansa sahip firmalar için uygulanması.

7. Problem: 'Her ne kadar ihracatı teşvik amaçlı olsa da İthalata bağlılığı büyüten bir sistem' olduğunu düşünüyorum. **Önem Derecesi: Orta**

Çözüm Önerisi: Bu konuda bir çözüm üretilemeyeceğini düşünüyorum ama belki ticaret politikası önlemlerini, ürün güvenliği denetimlerini çoğaltmak ve ülkemizde üretilen eşyaların Dİ. ithalatına kısıtlama getirmek gibi çözümler üretilebilir.

8. Problem: Dİİ sürelerinin az olması. **Önem Derecesi: Orta**

Çözüm Önerisi: DİİB alacak kapasitede olmayan firmaların Dİİ alırken mevzuatta belirtilmiş sürelerin uzatılması

9. Problem: Revize edilmesi gerektiği durumlarda yaşanan gecikmeler. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Dahilde işleme izin belgeleri ithal ve ihraç edilecek eşyaların içerikleri/kompozisyonları beyan edilmek suretiyle kalem oluşturulmaktadır. Aynı GTİP numaralı eşya da olsa içeriği değişen eşyanın revize edilmek suretiyle yeni kalem oluşturulması ve ilgili uzman tarafından onay süreci yaklaşık 2 ila 5 gün zaman kaybı yaratıyor. Zaman kaybının önlenmesi adına Belge süresi içerisinde yapılacak benzeri revizelerin (Kapasite raporunda yer alan eşya olması kaydıyla) mükellef ve onun adına yetkilendirilen kişi tarafından revize yapılması ve onaylanması ihracatçı üreticiye destek sağlayacaktır.

Yukarıda belirtilen olay aşağıdaki örnek ile belirtilecektir. Farklı içerikli görülen ancak teknik özellikleri nedeniyle aynı GTİP numaralı eşyalar olduğu aşikardır.

- %94 Polyester %6 Elastan Örne Kumaş GTİP numarası 6004.10.00.00.11, belirtilen kumaştan üretilen %94 Polyester %6 Elastan Örne Elbise GTİP numarası 6104.43.00.00.19
- %91 Polyester %9 Elastan Örne Kumaş GTİP numarası 6004.10.00.00.11, belirtilen kumaştan üretilen %91 Polyester %9 Elastan Örne Elbise GTİP numarası 6104.43.00.00.19

10. Problem: Dahilde işleme kapsamında ithal edilen ürünlerin şartlı muafiyet kapsamı yapılan ithalatlarda ÖTV tahsili ve ticaret politikalarının uygulanması firmalar açısından handikap olarak görülmektedir. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Özel vergi muafiyeti ve avantajları ile dahilde işleme teşviği artırılabilir.

11. Problem: Kullanım alanı ülke bazında genişletilmelidir. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Üçüncü ülke menşeli eşya kullanılarak elde edilen işlem görmüş ürünün A.TR dolaşım belgesi eşliğinde Avrupa Topluluğuna üye ülkelere izin verilerek geri ödeme sisteminden yararlandırılmaları sağlanabilir.

12. Problem: Rejimin uygulanmasında karşılaşılan sorunların çözümü için nitelikli memurların az olması. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: DİR döviz kazandırıcı faaliyet olduğundan uygulamada basitlik ve hız önemlidir. Özellikle belge kapatmalarında süreç yavaş ve sorunlu olarak ilerlemektedir. Mevzuatı harfi harfine uygulamak yerine akıllıca inisiyatif alabilecek bir yapının süreci hızlandıracağı düşünülmektedir.

13. Problem: DİR beyannamelerin sonradan kontrollerde uygulanan yüksek cezalar nedeniyle, ihracatçılar mağdur olabilmektedir. İhraç edilmek üzere yurtiçinde üretilen mamullerde girdi olarak kullanılan ithal eşyaya ait ceza durumlarının; rejim tamamlandığı takdirde uygulanmaması ihracatçıları rahatlatabilecektir.

14. Problem: Verilen izin sürelerinde keyfilik. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: ilk 6 aylık sürenin herkese verilmesi.

15. Problem: İhracat süresi ve müşteri bulunması. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: İhracat ön çalışması yapılması, önceden ihracat

16. Problem: Yüksek oranda fire çıkması. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: Etkin üretim planlaması yapılabilir.

17. Problem: Öncelikle İhracat kolaylaştırmak maliyet düşürmek için sağlanan bu rejim kötü niyetli kullanım sebebiyle gümrük idaresi genel bakışı bu rejim beyannamelerin de hep negatif ve zorlayıcı. **Önem Derecesi: Orta**

Çözüm Önerisi: İdarelerin yetkisi daha düşük seviyede tutulup kötü niyetli kişilerin ayırımının daha sağlıklı yapılması

18. Problem: Dahilde işleme rejimi, teşvik kapatma işlemleri zaman kaybı ve karışıklıklar içermektedir. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Özel kullanıcı kodu ve şifre ile, birliğe bağlanarak düşümlerin kapasite raporuna gerek kalmaksızın daha basit halde yapılıp kapatma işlemleri tamamlanabilir.

19. Problem: Yanlış rejim beyanları çok sık gerçekleşmektedir. Yanlışlıkla kati ihracat yapıyor. Bunu da düzeltmek çok uzun zaman alıyor.

4.1.3. Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimi

Çok kullanılan bir rejim olmadığından yeni gümrük kanunu taslağında yer almamaktadır. Yeni Gümrük Kanunu taslağında olmaması rejimin işlevsel olmadığı anlamına gelmektedir.

1. Problem: Gümrük kontrolü altında işleme rejimine tabi tutulan eşyanın işlenmesi sırasında ortaya çıkan ekonomik değeri haiz işleme faaliyeti sonucunda elde edilen işlem görmüş asıl ürün dışında zorunlu olarak elde edilen ürünlerle ilgili, sorumluluk ihmal edilebilmektedir. **nem Derecesi: Yüksek**

özm nerisi: Herhangi bir olumsuz durumla karşılaşılmasını önlemek için işleme faaliyeti sonucunda elde edilen ürünün, Tasfiyeye edilmesi, İhraç edilmesi, Serbest dolaşıma giriş rejimine tabi tutulması, Mahrece iade edilmesi ya da İmha edilmesi gerekir.

2. Problem: Bu konu ile ilgili teminat miktarının yüksek olması. **nem Derecesi: Orta**

özm nerisi: %20 yerine daha düşük bir oranda teminat oranının gelmesi

3. Problem: Çok kullanılan bir rejim olmadığından yeni gümrük kanunu taslağında yer almamaktadır. **nem Derecesi: Düşük**

özm nerisi: Yeni Gümrük Kanunu taslağında olmaması rejimin işlevsel olmadığı anlamına gelmektedir.

4. Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimi mevzuatımızda yer alsada uygulamada pek rneği bulunmamaktadır. Yeni Gümrük Kanunu taslağında yer almıyor. Bu nedenle bu rejim için emek sarf edilmesine gerek olmadığı kanaatindeyim.

5. Problem: Gümrük idareleri tarafından sık uygulanan işlemler arasında yer almamaktadır. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Kullanım alanı tarife bazında çeşitlendirilirse uygulama genişleyebilir.

6. Problem: Rejim izni alınması hususunda sorunlar yaşanabilmektedir.

Çözüm Önerisi: Sanayicilerin bu rejimi kullanabilmeleri için gerekli bilgilendirme yapılmalı ve teşvik edici tedbirler alınması faydalı olacaktır.

7. Problem: Kullanım alanı genişletilmelidir. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Rejime özendirici vergi avantajları olmasına rağmen, kullanım alanı ve özendiricilik açısından ürünlere özel detaylı çeşitlendirmeler yapılabilir

4.1.4. Geçici İthalat Rejimi

1. Problem: Geçici ithaline izin verilen eşya, rejim altında kaldığı süre içinde giriş ayniyetine ve tahsis amacına uygun olarak tahsis edildiği yerde kullanılmak zorundadır. Gümrük idareleri rejim süresi içerisinde değişik aralıklarla eşyanın tahsis yerinde, tahsis amacına uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını denetleme hakkına sahiptir. Tahsis amacı dışında kullanılmayacağı İzin hak sahibi tarafından bilinmeli ve kesinlikle ihmal edilmemelidir. **Önem Derecesi: Orta**

Çözüm Önerisi: Rejim İhlalini önlemek Cezai işlemle karşılaşmamak için Müşavir firmalar tarafından İzin hak sahibi, kullanıcı uyarılmalı, hatırlatma yapılmalıdır.

2. Problem: Antrepolar arası sevkte, teminatlı araç, memur ücretini yüksek olması.

Önem Derecesi: Orta

Çözüm Önerisi: Devlet tarafından, özellikle sevk noktasında alınan ücretlerin düzeltilmesi ki daha avantajlı bir antrepo kullanma fiyatı oluştuğu zaman, sevk noktasında elastikiyet kazanabilme.

3. Problem: Geçici ithalat rejimi için yurttan kalma süresi azami 24 aydır. **Önem Derecesi: Orta**

Çözüm Önerisi: Sürenin 36 ay olarak uzatılması uygun olacaktır.

4. Problem: Kısmi muafiyet kapsamında her ay alınması gereken %3 vergi tutarı %1 olarak düşürülmesi uygun olacaktır. Bu indirim finansal maliyetleri düşüreceği gibi yüksek teknoloji makinelerin yurda girişini hızlandıracaktır. **Önem Derecesi: Orta**

5. Problem: İzin süresinin onaylayan gümrük memurları tarafından belirlenmesi, örneğin kısmi muafiyeti kabul ederseniz 12 ay süre veriyorlar ancak Tam muafiyet için ısrar ederseniz hakkınız olan süreyi dahi vermemeye çalışıyorlar. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Süre hususunda gümrük memurlarının inisiyatifini ortadan kaldırmak. Tebliğ ve tebliğ maddelerine göre girilen sürelerin otomatik onaylanması gibi bir çözüm olabilir.

6. Problem: Yine izin veren gümrük memurlarının yapılacak işin mahiyeti hakkında hüküm verebilmesi ve tam muafiyet izni gereken işlemler de bile kısmi muafiyet ile izin vermeye zorlamaları. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Başta eğitim ve gerçek denetimler olmak üzere mükellefin tanım ve taleplerine uymak ve sonradan takip sistemini etkin kullanmak olabilir.

7. Problem: Kısmi muafiyet kapsamında geçici ithali yapılan eşyaların, tekrar geldiği ülkeye ihracatında, eşyaların ayniyet tespiti firmaların kendi bünyesinde muayene memur refakati ile gerçekleşiyor.

Çözüm Önerisi: İlgili eşyanın işlem gördüğü gümrük müdürlüğüne, video kayıt ve görüntü yöntemiyle yazılı müracaat edip, ayniyetini gerçekleştirilmesi daha hızlı ve kolay olacaktır.

8. Problem: Gümrük idareleri izni verirken mükellefleri art niyetli gibi görmesi. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Gümrük Kanunu müstakil bir kanun olup gerek Dahilde işleme gerek Geçici ithalat rejiminde eşyayı teminat vermek suretiyle belirli bir süre ithal edilmesine olanak sağlamaktadır. Bunun yanı sıra ayniyat tespiti de mümkün. Konu rejimlerde asıl amaç, ihracatçımızın diğer ülkelerdeki rakiplerine göre avantajlı duruma gelmesi, daha az maliyetle üretim yaparak daha fazla rekabet gücü elde etmesine imkan tanımaktır. Söz konusu Rejimlerin ihlali durumunda gerek usulsüzlük cezası için Gümrük Kanununun 241. Maddesi gerek vergi kaydının önüne geçmek üzere Gümrük Kanunu 238. Maddesine istinaden cezai durumlar uygulanmaktadır. Belli bir süre, teminat, ayniyet ve cezai durumlar açıkça gösterilmiştir. Gümrük Memuru ve idare amirlerinin mükellefleri art niyetli görmesine gerek olmadan Tek Pencere Sisteminde gerekli izinleri vermesinin uygun olacağı kanaatindeyim.

9. Problem: Geçici ithalatın belirli bir süre sonra yurt dışı edilmesi şartı nedeniyle prosedür detayları işlemlerin hızını kesmekte ve kullanım alanını daraltmaktadır.

Önem Derecesi: Çok Yüksek

Çözüm Önerisi: Ekspertiz raporları elektronik ortamdan onaylanıp, kolaylaştırıcı hale gelmelidir.

10. Problem: 15481 BKK ile gelen eşyalar için esneme payı genişletilmelidir. **Önem Derecesi: Çok yüksek**

Çözüm Önerisi: Çifte vatandaşlarımızın kolaylıkla yurtdışından araç getirebilmeleri kapsamında ikametgah ve mevcut kanun durumunda (öğretim/çalışma şartı gibi.) maddelerin genişletilmesi, ülkemizdeki araç tedarik ve otomotiv piyasası içinde ekonomik canlılık, personel istihdam gibi faktörleri tetikleyecektir.

11. Problem: Tamir amaçlı geçici ithalatlarda kapasite raporu aranması. İşlem bitiminde ekspertiz raporu talep edilmesi. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: Yurt dışından getirilen bir eşya tamir edilip döviz kazandırılıyorsa, bu tamirat işlemlerinin teşvik edilmesi gerekir. Özellikle Geçici İthalat Rejiminde vergiden

muafiyet sağlanmalıdır. Kıymeti çok yüksek makinaların Geçici İthalat Vergileri rejim sonunda geri alınmak üzere ödense de ciddi bir maliyete sebep olmaktadır.

12. Problem: Geçici İthal edilen eşya, başka bir eşyaya montaj yapılmak suretiyle ihraç edildiği durumlarda ekspertiz raporu şartı aranmamalı, ayniyet tespiti için gümrüklü sahada eşya bekletilmemelidir. Rejimin hızlı ve güvenilir uygulanması için kolaylıklar sağlanmalıdır.

13. Problem: Kısmi muafiyette alınan aylık %3'lük vergi oranının çok yüksek olması.

Önem Derecesi: Çok Yüksek

Çözüm Önerisi: Kıymete göre kademeli olarak %1'lere kadar çekilmesi.

14. Problem: Antrepolara teslim edilen geçici ithalat eşyalarının teminatlarının iade edilmemesi. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: Gümrük denetimi altındaki antrepolara teslim edilen eşyanın sorumluluğu da antrepodadır ve antreponun teminatı altındadır, teminat çözümlenmelidir.

15. Problem: Uzun ithalat süresi. **Önem derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Ürünlerden gelmeden önce ithalat alt yapısı

16. Problem: İhracat esnasında ayniyat tespiti. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Gümrükçüye detaylı bilgi ve numune verilmesi

17. Problem: Gerekli muafiyet kullanımlarında İdare İnisiyatiline bırakılmadan daha belirgin ve hakkaniyetli kullanım sağlanması. **Önem Derecesi: Orta**

Çözüm Önerisi: Muafiyet sınırlarının kesin ve belirgin olması

18. Problem: Geçici ithalat kapsamı yasaklı ülkeler ile ticaret imkansız durumdadır.

Önem Derecesi: Çok Yüksek

Çözüm Önerisi: Ülke güvenliği koşulları sağlandıktan sonra, sıkılaştırılmış denetimler ile günümüz ticaretinde yasaklı ülke statüsü bulunmaması gerekmektedir. Ticaret akışı için önem arz etmektedir.

19. Problem: Bu rejimde kullanılmıştır veya yenidir seçimi söz konusu olmamaktadır. Bu sebeple kullanılmış veya yeni olması izin gerektiren bir durum oluşturmamaktadır. Fakat geçici ithalat rejimini yeni bir ithalat beyannamesi ile kati ithalata çevirebiliyoruz. Bu durumda ilk rejim beyanında, 5300 beyanında, eşya kullanılmış mı yoksa yeni mi sorusu ortaya çıkıyor.

Çözüm Önerisi: Bu rejim kapsamında sadece bilgi amaçlı kullanılmıştır veya yenidir seçeneği sunulması gerekmektedir. Bu bağlamda kimsenin aklında soru işareti kalmayacaktır.

4.1.5. Hariçte İşleme Rejimi

1. Problem: Tamir amaçlı Hariçte İşleme İznini verilebilmesi için eşyanın tamir edilebilir durumda olduğunu tespiti için yetkili servis raporu ya da Sanayi Odası - Ticaret odası Ekspert Raporu firmalara ek maliyet getirmektedir. **Önem Derecesi: Orta**

Çözüm Önerisi: Gümrük çıkış işlemleri esnasında yapılacak tespitle ek maliyet olması engellenebilir.

2. Problem: Hariçte işleme rejimi kapsamında firma yurtdışında işleme faaliyeti gerçekleştirmek istediğinde gümrük idaresinin bakanlığa yönlendirerek belge alınması, bakanlığın da gümrük idaresine yönlendirerek izin alınması şeklinde yönlendirme yapması ve çözüm üretilmemesi firmaları çıkmazda bırakmaktadır.

Çözüm Önerisi: Dahilde işleme rejiminde olduğu gibi (2006/12-14.madde) üretim ve işçilik şekilleri ayrılıp, belge verilecekler ile izin verilecekler ayrımı yapılmalı ve yayımlanmalıdır.

3. Problem: Ürün ağacı oluştururken çeşitli muvazaaların olması. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: TSE tarafından en azından beynelmilel ürünler için güncelle uygun ürün ağaçları belirlenmesi ve bunun sıklıkla güncellenmesi.

4. Problem: Hariçte işleme rejimi kapsamında gerçekleştirilecek eşyalara ait GTİP listesi kısıtlıdır. **Önem Derecesi: Orta**

Çözüm Önerisi: Hariçte işleme rejimi kapsamında gerçekleştirilecek eşyalara ait GTİP listesinin genişletilmesi uygun olacaktır.

5. Problem: Hariçte işleme kapsamında yurt dışında eşyanın kalma süresi 12 aydır. **Önem Derecesi: Orta**

Çözüm Önerisi: Sürenin ek süre hariç 24 ay olması uygun olacaktır.

6. Problem: Tamir amacıyla geçici ihraç edilen eşya, tamiratın garanti nedeniyle sözleşmeye bağlı olarak veya kanuni bir yükümlülüğe dayanarak ya da bir imalat hatası nedeniyle, bedelsiz yapıldığının kanıtlanması halinde, serbest dolaşıma ithalat vergilerinden tam muaf olarak girer hükmü amirdir. Çoğu zaman ibareler ve gösterilen kanıtlar vs. evraklar gerekli prosedürlerin artması nedeni ile zaman kaybı çok yaşanmaktadır. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Kriterlerin çok detaylı olmadan, şüpheli işlem uyandırmaması şartı ile ticaret odaları arasında elektronik onay sistemi ile kanıtların geçerli sayılması büyük yarar sağlayacaktır.

7. Problem: İzin alınma süreçlerinde yaşanan mevzuat sorunları. **Önem Derecesi: Orta**

Çözüm Önerisi: Mevzuat uygulaması ve vergilendirmelerin önündeki zorluklar kaldırılmalı, işlemler daha basit hale getirilmelidir.

8. Problem: Garanti kapsamında yapılan değişimlerde yeni eşyanın vergiye tabi olması.
Önem Derecesi: Çok yüksek

Çözüm Önerisi: Arızalı olduğu bilirkişiler tarafından tespit edilen eşyanın ayniyatına göre aynı model ve tipteki eşyanın vergisiz ithalatına izin verilmesi gerekir.

9. Problem: Üretim yaptırılacak ülke bulunması. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Yakın komşu ülkelere odaklanması

10. Problem: İthalatın gerçekleşmemesi durumunda şüpheli yaklaşım işlemleri zor hale getirmektedir. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Gümrük personeli olarak Bilirkişi kurumu oluşturulması işlemlerin hızlı ve kanuna uygun yürütülmesi için uygun olacaktır.

4.1.6. Serbest Dolaşıma Giriş Rejimi

1. Problem: Serbest Dolaşıma Giriş Rejimine tabi tutulacak eşyanın Gümrük Kimyagerliğinde tahlile tabi eşya olması durumunda Beyandan önce tahlil yapılması mümkün olmadığından eşyanın tahlil sonucuna göre farklı bir eşya çıkması vergi farkı ve Rejim ihlaline sebep olabilmektedir. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: Eşyanın Serbest Dolaşıma giriş beyanından önce Kimyagerliğe sevk edilmesinin mümkün olabilmeli.

2. Problem: Yüksek orandaki vergiler ve KDV matrah alırken gümrük vergilerinin bu matraha eklenmesi. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: En azından KDV matrahına gümrük vergilerinin eklenmemesi ve bu şekilde verginin vergisinin alınmaması.

3. Problem: Vadeli akreditif, mal mukabili ve vadeli akreditifte %3 KKDF uygulanmaktadır. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: KKDF'nin serbest dolaşıma giriş rejiminde kaldırılması.

4. Problem: Bazı ürün grubu eşyalar için serbest dolaşıma giriş rejiminde ihtisas gümrüğü uygulaması gerçekleştirilmektedir. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: İhtisas gümrüğü uygulamasının kaldırılması.

5. Problem: Sarı hat ve Kırmızı hat işlem süreleri.

Çözüm Önerisi: Personel adedi yükseltilmeli ve süreçler hızlandırılmalı

6. Problem: Özellikle limanlar ve geçici depolarda operasyon bekleme süreleri sonucunda oluşan yüksek ardiye bedelleri. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Tabii ki vardiyalı çalışma saatleri, tıpkı İhracat departmanları gibi tüm günün kullanılabilmesi adına bir düzenleme yapıp isteyen her firma için bedeli karşılığında mesai hizmeti verilmesi.

7. Problem: Sunulan izin kapsamının dar olması

8. Problem: İthalat rejim kararlarına göre, yıl içerisinde Ticaret Bakanlığı tarafından birçok eşyanın vergi oranı değişmektedir. Bu durum, SDG beyannamelerinde eksik vergilendirmeye sebep olup, mükelleflere cezai durum oluşturmaktadır. **Önem Derecesi:**

Çözüm Önerisi: Ticaret Bakanlığı yıl bitmeden, bir sonraki sene için vergi oranları duyurmalıdır. Bakanlığa entegre tüm sistemlerde, yıl başından itibaren güncel hale getirilip, mükellefleri ve Gümrük müşavirlerini önemli ölçüde yükten kurtarmış olacaktır.

9. Problem: Limanlarda yaşanan Ardiye, mesai vs. gibi masraflar ekonomik açıdan yük oluşturmaktadır.

Çözüm Önerisi: Konteynerler için freetime zaman dilimi zorunlu olarak genişletilmeli limanlar için sabit giriş ücreti TL bazında hesaplanmalıdır.

10. Problem: Eşyanın muayenesi ve cezalar. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: SDGR ekonomik etkili gümrük rejimi olmadığından dolayı rejim tamamlanması gerekmemektedir. Ancak mevzuat uygulamalarında birlik sağlanamadığından ve gümrük memurlarının mesleki bilgilerinin farklı olmasından dolayı gecikmeler ve vergi cezalarıyla karşılaşılmaktadır.

11. Problem: İdari para cezalarında kasıt aranmadığı için yurtdışının yapmış olduğu eksik fazla ya da hatalı yüklemekten dolayı sorumlu tutuluyoruz. **Önem Derecesi: Çok yüksek**

Çözüm Önerisi: Mahreç yazılarına göre işlem yapılması

12. Problem: Gümrük tarifesinde milli açılım ve istatistik hanelerine göre çok büyük vergi ve izin farklılıklarının olması. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: Bu farklılıkların ortadan kaldırılması.

13. Problem: Gümrük vergilerinin net olarak belirlenmediği, istisna aldığımızda gümrük vergisi olmadığı için muafiyet kabul edilmezken, söz konusu ceza kesmek olduğunda devlet adına tahsil edilen tüm tahakkuklardan ceza yazılması, KDV'de matrahtan sorumlu olduğumuz, geri alınabilir bir vergi olduğu için KDV'den esasında ceza olmaması gerektiği. **Önem Derecesi: Çok yüksek**

Çözüm Önerisi: Gümrük vergilerinin esasında net olduğu, gümrük vergisi ve ilave gümrük vergisi dışındaki kamu adına tahsilatların cezalarının da kendi kanun ya da yönetmeliklerinde belirtilmiş olması ya da olduğu şekilde ceza yazılması.

14. Problem: Uzun ithalat süreleri, lokal masraflar. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: İthalattan ön araştırma ve ithalat alt yapısı

15. Problem: GTİP ve Vergilendirme görüş ayrılıkları. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: Ceza sistemi kaldırılıp daha yol gösteri olunması

16. Problem: BTB yol gösteri olup baz alındığına daha sonra iptal edilip Ceza işlem uygulanması ve Avrupa BTB isteğe göre kabul edilip edilmemesi ceza durum varsa BTB gösteriliyor mükellef tarafında yer alıyorsa kabul görmüyor. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: Geriye doğru verilen yanlış BTB'ler için ceza işlem yapılmayıp vergi farklarını talebi.

17. Problem: Ticaret politikası önlemlerinin tamamının uygulandığı bir rejimdir, doğal olarak türlü türlü problemler ile karşılaşılır ve kanunlara uygun şekilde sonuçlandırmak üzere prosedürler ne gerektiriyorsa yapılması gerekmektedir. Rejimin işleyişiyle ilgili bir problem bulunmuyor.

18. Problem: Kanun ve yönetmelik hususunda denetim kurumlarının farklı yorum uygulamaları. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: Kanun, Yönetmelik, Tebliğ ihtilaflarında merkez yönetim tarafından online karar verme mekanizması oluşturulmalıdır.

4.1.7. Transit Rejimi

1. Problem: İhtisas Gümrüğü uygulamasına tabi eşyanın taşıma zorunluluğu nedeni ile geldiği gümrükten işlem yapma imkanı olmaması sebebi ile İhtisas Gümrüğüne Transit Rejimine tabi olarak taşınması teminatlı araç ile yapıldığından firmalara ilave maliyet getirmektedir. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Bu tür Transit taşımalarda müsait olması durumunda teminatlı araç kullanmadan Memur Refakati ile firmanın varsa kendi aracı ile eşyanın bir Gümrükten diğer Gümrüğe taşınmasına olanak sağlanabilir.

2. Problem: Gümrüklü sahalar arası sevk sırasında oluşan yüksek maliyetler. **Önem Derecesi: Orta**

Çözüm Önerisi: İlgili harç bedellerinin düşürülmesi

3. Problem: Bir iç gümrükten bir iç gümrüğü süre sınırlaması vardır. – Nisan-Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos-Eylül aylarında en fazla 6 gün (144 saat) Transit Süresi Tanınır. Ekim-Kasım-Aralık-Ocak-Şubat-Mart aylarında en fazla 8 gün (192 saat) Transit Süresi Tanınır. **Önem Derecesi: Düşük**

Çözüm Önerisi: Süre sınırlamasının artırılması uygun olacaktır

4. Problem: İhracat transit rejimi kapsamında bir iç gümrük idaresinden bir iç gümrük idaresine transit refakat belgesi eşliğinde gönderilmektedir. **Önem Derecesi: Düşük**

Çözüm Önerisi: Yavru beyanname ile gönderilmesi uygun olacaktır.

5. Problem: TR beyannamelerinde düzeltme yapılamaması. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: SDG Beyannamelerinde olduğu gibi sonradan düzeltme yapılabilmesi kararı alınmalı sonrası da IT konusudur.

6. Problem: Aynı gümrük içerisinde yurt dışı transit işlemi olan beyannamelerde teminat alınması.

Çözüm Önerisi: Alınmaması için gerekli kararın çıkarılması

7. Problem: Hareket ve Varış gümrük idareleri arasında yaşanan sistemsel sorunlar ciddi problem olarak bulunmaktadır.

Çözüm Önerisi: Ara merkez kontrol noktaları ile online plaka sistemi ile kontrolün hızlıca sağlanabilmesi günümüz teknolojisinde mümkün bulunmaktadır.

8. Problem: Transit eşya eğer uluslararası taşımacılık kapsamında ise gümrük muayenelerinde yaşanan zaman kaybı.

Çözüm Önerisi: Uluslararası Transit Rejiminde taşımacılık yapan firma ve eşyalara kolaylık gösterilmesi, güzergah kullanımında ülkemizin tercih edilmesine katkı sağlayacaktır.

9. Problem: Transit Rejimi sınır kapısı ile iç gümrükler arasında gerçekleştiği durumlarda, uygulanan gümrük denetimlerinin azaltılması süre kaybını önleyecektir. Eşyanın varış gümrüğünde idare tarafından gerekli kontrol ve denetimleri zaten yapılmaktadır.

10. Problem: Kısa transit süresi, cezalar. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Araç takip sistemi

11. Problem: Transit rejiminde gümrükler çok yüksek derecede “kırmızı hat fiziki muayene kuralı “uygulamaktadırlar, risk esaslı gümrük sistemleri transit beyanlarını sarı veya kırmızı hat olarak OTOMATİK atamaktadır fakat gümrükler bu kurala uymamakta ve SARI evrak muayenesi çıkan Transit yüklerinde Kırmızı muayeneye sevk etmektedir, bu da aşırı derecede yine zaman ve maliyet olarak firmaları olumsuz etkilemektedir. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Gümrüklerin risk esaslı bu uygulamanın vermiş olduğu sarı/kırmızı kriterlerine uyarak beyannameleri bu doğrultuda kapatması çok daha sağlıklı olacaktır, aksi halde bakanlığın uygulamasının bir anlamı kalmayacaktır.

12. Problem: Transit varış saatleri günümüz ticaretinde cezai işlemler bakımından olumsuz bir hal almıştır.

Çözüm Önerisi: Taşıma vasıtası ile yapılan bir ticarete saat/gün gibi cezai müeyyideler geçerliliğini yitirmelidir.

4.1.8. İhracat Rejimi

1. Problem: Mikro İhracat kapsamında hızlı kargo ile gönderilen eşyanın miktar ve kıymet açısından tutarın yüksek olması, mikro ihracatın amacına uygun kullanılmama

ihtimali ve Mikro İhracat Kapsamında çıkışı yapılan eşyanın herhangi bir nedenle geri geldiğinde Gümrükte yaşanan problemler. **Önem Derecesi: Orta**

Çözüm Önerisi: Mikro İhracata konu eşyanın kıymet ve ağırlık olarak kontrol edilmesi, Düzenlenen Elektronik Beyannamenin eşyanın geri gelmesi durumunda referans olarak görülmesi uygun olur.

2. Problem: KDV iadesinin, diğer kamu borçlarına mahsup edilmesi veya iadesinde yaşanan uzun süreç ve öznellik. Öznellikten kastedilen sizin ile ilgilenen memura göre sürecin değişmesi. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: İade sürecindeki işlemlerin belli bir standarda bağlanması ve iade sürecinin kolaylaşması.

3. Problem: Döviz hesaplarının fiili ihracatı gerçekleştirilen işlemlere ilişkin ihracat bedellerinin yurda getirilme süresi fiili ihraç tarihinden itibaren 180 günü geçemez. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: 180 gün şartının kaldırılması uygun olacaktır.

4. Problem: İhracat geri gelen eşya süresi 3 yıldır.

Çözüm Önerisi: Sürenin piyasa şartları gözetilerek 4 yıl olarak vergiden muaf tutulması uygun olacaktır.

5. Problem: OKSB ve YYS firmalarının kağıtsız beyanname ile mavi hat ve yeşil hat statü sahibi olması işlemlerin tamamlanması açısından çok önem arz etmektedir. Bu uygulama diğer ihraç eşyası sahiplerine tanınmamıştır. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: Tüm ihracatçılara ihraç eşyasının gümrükleme aşamasında gümrük işlemlerinin kolaylaştırılması yönetmeliği maddelerine dahil edilip, prosedüre takılmadan hızlı ihracat sağlanabilir.

6. Problem: İhracat işlemlerinde yanlış beyan yapıldığı durumlarda, beyannamenin düzeltilmesi için uygulanan mevzuat uzun sürdüğü için eşyaların tesliminde zaman kaybı yaşanmaktadır. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: İhracat işlemleri döviz kazandırıcı faaliyet olduğundan, gümrük uygulamalarının basit ve hızlıca yapılması gerekmektedir. Bu konuda iyileştirici çalışmalar hayata geçirilmekte olduğu gözlemlenmektedir.

7. Problem: Evrak hazırlama ve gönderimi.

Çözüm Önerisi: İhracat işlemlerinde kullanılan tüm evrakın elektronik ortamda düzenlenerek sistemsel kontrolün yapılması işlemleri hızlı yapılmasını sağlayacaktır

8. Problem: İhracat sayılan teslimlerin günümüz ticaretini karşılayamaması. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerisi: Değişen şartlara göre güncellenmesi, eşyanın fiilen yurtdışına çıkma şartının belli sektörlerden istenmemesi.

9. Problem: Müşteri bulunması, yeni pazarlar. **Önem Derecesi: Yüksek**

Çözüm Önerileri: Fuarlara katılım ve etkili pazarlama faaliyetleri.

10. Problem: İhracat işlemlerinde Damga pulu tahsilatı yapılmadan limandan araç çıkışına onay verilmemektedir. İhraç yükleri beklemekte, iş akışı sekteye uğramaktadır. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: Araçların TR fiili çıkışına kadar sınır gümrük kapılarından geçiş yapana kadar bu süreç genişleyebilir.

4.1.9. Türkiye'nin Dış Ticaret Sistemi

1. Problem: En büyük sorunların, çoğu işlem ile ilgili standartların yetersiz olması ve ilgili süreçlerin uzaması ve bunun sonucunda oluşan ek, gereksiz maliyetler ve yine bunun sonucunda oluşan iş aksaklıkları. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: Her noktada bahsettiğimiz gibi işlemlerin standardize edilmesi, kişi inisiyatiflerini azaltılması ve kontrol sürecini genele yayarak, nizami ve gayrinizami işler yapanları aynı kefeye koymamak.

2. Problem: Devlet destekleri. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: Devlet desteklerinin artırılması uygun olacaktır.

3. Problem: İhracat Müşavirliklerinin bilgilendirmesi. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: İhracat Müşavirliklerinin ihracat Pazar bilgilendirmesinin daha detaylı yapması uygun olacaktır.

4. Problem: Yeni bir proje geliştirildiğinde uygulamaya geçiş sürecinde yaşanan sorunlar.

Çözüm Önerisi: Kanun uygulayıcılarının mevzuatı uygularken katı davranmayarak, işlemin niteliği ve sağlayacağı faydaya göre düzenlemeler yapabileceği bir sistemin hayata geçirilmesi girişimcilerin işlerini kolaylaştıracaktır.

5. Problem: Mevzuat karışıklığı.

Çözüm Önerisi: aynı konu üzerinde yayımlanan kanun, yönetmelik, genelge ve tebliğlerin karşıt yorumlanmasını sağlayacak ifade yanlışlıklarının ortadan kaldırılması gerekmektedir.

6. Problem: Gümrükleme maliyetlerinin çok yüksek olması.

7. Problem: Gümrük İdarelerinin problem çözümlerinde hiçbir şekilde inisiyatif kullanmadan tamamen konuyu yargıya taşımaları. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

Çözüm Önerisi: Ayrı bir kurul oluşturulup GTİP'e diğer anlaşmazlıklardan bağımsız değerlendirme yapılması.

8. Problem: GTİP vergilendirmede ceza işlemlerin kaldırılması Danıştay kararlarına göre Muayene memuru ait olan bir işlem için ceza kesilmesi büyük adaletsizlik.

Önem Derecesi: Çok Yüksek

Çözüm Önerisi: farklı bir GTİP ve vergi oranına tabi olduğu bildirilip ona göre işlem tahsisi

9. Problem: Devletimizin bilgisayar veri işleme tekniği beyanname doldurmada eğitim ve yol gösterici olması yapılan değişiklik ve uygulamalar için ileri tarih başlatıp geriye doğru tarama yapılıp ceza uygulamaması. **Önem Derecesi: Çok Yüksek**

10. Problem: Kağıt ortamın bir an önce terkedilip tamamen dijital işlemlere dönülmeli, böylelikle dış ticaret hacmini artırarak ekonomiye katkı sağlayabiliriz. **Önem Derecesi: Yüksek**

11. Problem: Bilindiği gibi, ülkemizdeki Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonları (GTİP) ürünlerimizin malzemesi ve/ veya üretim yöntemlerinin tanımlanması konusunda yetersiz kalıyor.

Çözüm Önerisi: Çözüm olarak; döküm sektörümüz ile ilgili ürün ve ürün gruplarının GTİP sınıflamalarının ana ve alt pozisyonlarda boşluk kalmayacak şekilde yeniden düzenlenmesini ve gerekli olan ürünler için yeni tanımlar açılmasını öneriyoruz.

4.2. Literatür Taraması

Çalışma kapsamında yapılan literatür incelemesi sonucunda konu ile ilgili aşağıdaki araştırmalar farklı sorunları ortaya koymuştur.

Sayılgan ve Şenol (2010:40), DİR kapsamında, kamu gelirlerinden vazgeçiliyor olması ve hammadde, mamul, yarı mamul gibi ara malların kolayca ithal ediliyor olması, yerli üreticiyi, taleplerin daralması sebebiyle zora soktuğu şeklinde eleştiriler geldiği belirtilmiştir.

Doğan'a (2016:63) göre; 4458 sayılı Gümrük Kanunu ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu incelendiğinde, transit rejimin işleyişinde gerçekleşen bazı durumlarda

çok ağır cezai işlemler uygulanmaktadır. Kaçakçılık faaliyetinde asıl avantaj sağlayanın gönderici veya alıcı olduğu açıkça bilinmektedir. Buna rağmen rejim beyanını düzenleyen asıl sorumlu veya antrepo işleticisinin cezalandırılması büyük sorun oluşturmaktadır. Gümrük mevzuatı, taşımacılık kapsamında gerçekleşen sektörün doğasından kaynaklanan hataları kaçakçılık fiilinden ayırt edilebilecek şekilde düzenlenmesi ve kaçakçılıktan asıl fayda sağlayana göre yaptırım uygulanması gerekmektedir.

Uzun'a (2018:100) göre, gümrüklerde yükümlülerin pişmanlık beyanından faydalanabilmeleri, aynı konu kapsamında daha önce aykırılığın tespit edilmemiş olmasına bağlıdır. Gümrük idareleri 'tespit' kavramını aynı konu ile ilgili belirlenmiş bir ceza kararı bulunması sebebiyle yükümlülerin pişmanlık beyanını kabul etmemekte ve Gümrük Kanunu 234'üncü madde hükmünce 3 katı para cezası uygulamaktadır. Çalışmada, bu konu ile ilgili Gümrükler Genel Müdürlüğüne daha detaylı ve örnekler içeren bir tasarruf yazısı veya genelge düzenlenmesi gerektiği bununla birlikte 'tespit' kavramının neyi ifade ettiğinin daha detaylı açıklanması gerektiği belirtilmiştir.

Aşar (2017:67), çalışmasında, DİR uygulamaları kapsamında, en önemli hususun yerli üreticilerin ekonomik anlamda zarar görmesini engellemek olduğu belirterek, ihracatçıların, yurtiçinde imal edilmiş aynı kalite ve standartlardaki ara malları ithal etmesinin yerli üreticiyi olumsuz etkilediğini ve DİR kullanan firmaların uluslararası piyasalarda rekabet gücü kazanmasına rağmen bu durum yerli üretici açısından haksız rekabete dönüştüğü görüşünü ifade etmektedir.

Eser ve Polat (2019:458), çalışmalarında, Türkiye'de Motorlu Taşıtlar Vergisinin, Dünya'daki uygulamasından farklı olarak motor büyüklüğüne bağlı olarak alınmasıyla dolaylı yoldan emisyonu hedef alındığını belirtmekte ve geçici ithal edilen kara taşıtlarının bu vergi kapsamının dışında kaldığını belirtmektedir. Son yapılan düzenlemelerle geçici ithalat kapsamında yurda getirilen kara taşıtlarının yurtiçinde kalma süresi 6 aydan iki yıla çıkarılmıştır. Bu düzenlenmenin vergi kaçırmaya neden olabileceği öngörülmüş ve ülkede kaldıkları süre boyunca çevreye verdikleri zararın önemli bir miktar olduğu belirtilmiştir. Sonuç olarak geçici ithalat kapsamında yurda getirilen araçların MTV'ye tabi olmaları gerektiği savunulmuştur.

Takım ve Ersungur (2010:302), ihracata teşvik amaçlı ortaya çıkan Dahilde İşleme Rejiminin istismara açık bir sistem olduğunu belirtmiştir. Hayali ihracat olarak görülen bu sistemin, Türkiye'deki ithalatı ve dış ticaret açığını arttırdığı, üretim ve istihdamı azalttığı bu nedenle sistemin zayıf ve aksayan yönlerin giderilmesinin DİR'e olan güveni arttıracığı savunulmuştur. Ayrıca sistemin daha sağlıklı işleyebilmesi için;

- Arz yetersizliği olan mal ve sektörlerde kullanılması,
- Hali hazırdaki denetim sistemlerinin rejimde aksaklıklara sebep olduğu ve bu mekanizmaların geliştirilerek ithalatta kalite kontrolüne önem verilmesi gerektiğini,
- DİR belgeleri verilirken yüksek katma değer oluşturan sektörlerle öncelik tanınması gerektiğini,
- Gözetim önlemlerinin yetersiz olduğu, kota ve anti-damping uygulamalarına rağmen Uzakdoğulu ülkelerden gelen malların AB ülkeleri satıcıları sayesinde emsal fiyatların altında ülkeye haksız ve denetimsiz olarak girmekte olduğu ve bunun önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması gerektiğini,
- Dahilde İşleme Rejiminin hem gümrük rejimleri hem de ihracatı teşvik tedbirleri olarak da değerlendirilmekte olduğu, mevzuat karışıklığına sebebiyet verdiği ve Dahilde İşleme Rejiminin amacına uygun şekilde yasal zemin oluşturulması gerektiği savunulmuştur.

Koban ve Keser (2018:377), çalışmalarında, DİR'in uygulamalarının hatalı gerçekleştiği veya uygulamaların kötüye kullanılması ile vergiler açısından sorunlar doğurabileceğini belirtmiştir. Bu sorunlar oluştuğunda devletin karşılaşacağı vergi kayıpları için, Gümrük Kanunu kapsamında para ve usulsüzlük cezaları uygulanmaktadır. Bazı durumlarda ise kaçakçılık eylemlerine neden olduğu belirtilmiş ve bu durumların ortadan kaldırılması için iş süreçlerinin uzman kişiler tarafından yürütülmesi, ithalat ve ihracat faaliyetlerinin titizlikle yapılmasının önem arz ettiğini savunulmuştur.

SONUÇ

Çalışmamızda Türkiye için önemli bir konuma sahip olan ‘dış ticaret’ konusu işlenmiştir. Türkiye 1980 itibariyle izlemeye başladığı dışa açık politika ile ihracatı arttırmaya yönelik çabalara girişmiştir. 1996’da AB ile Gümrük Birliğine dahil olan Türkiye sanayide dış rekabete açık hale gelmiş ve çeşitli sektörlerde kalite ve verimliliğini arttırmıştır. Bununla birlikte Gümrük Birliği sonucu mevzuat uyumlaştırması sürecinde Türkiye gümrük rejimleri yeniden oluşturulmuş ve çeşitlendirilmiştir.

4458 sayılı Gümrük Kanunu’umuzda belirtilen 8 tane rejim çalışmamızda detaylıca incelenmiştir. Bu rejimler;

- Gümrük Antrepo Rejimi
- Dahilde İşleme Rejimi
- Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimi
- Hariçte İşleme Rejimi
- Geçici İthalat Rejimi
- Serbest Dolaşıma Giriş Rejimi
- Transit Rejimi
- İhracat Rejimi

Gümrük işlemleri, Türkiye Gümrük Bölgesine eşya giriş çıkışını düzenleyen faaliyetlerdir. Bu neticede gümrük idareleri dış ticaret işlemlerinin yasallığını kontrol eden ve denetleyen birimlerdir. Gümrük rejimleri 4458 sayılı Gümrük Kanunu’nda belirtilen ‘Gümrükçe Onaylanmış İşlem ve Kullanımlar’ başlığı altında düzenlenmiştir. Türkiye gümrük bölgesine giriş veya çıkış yapan eşyaların kanunda belirtilen belli süreler içerisinde herhangi bir gümrükçe onaylanmış işlem veya kullanıma tabii olması gerekmekte, aksi durumlarda Gümrük Kanunu veya Kaçakçılık Mevzuatı hükümleri uygulanmaktadır.

Gümrük rejimleri, ekonomik etkili ve ekonomik etkili olmayan gümrük rejimleri olarak 2 başlık altında incelenmektedir. Ekonomik etkili gümrük rejimi kavramı ilk kez 1/95

sayılı 26 Mart 1995 tarihli Ortaklık Konseyi Kararıyla resmi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği sonucu mevzuat uyumlaştırması konusu söz konusu olmuş ve ekonomik etkili gümrük rejimleri kavramı bu kapsamda ortaya çıkmıştır.

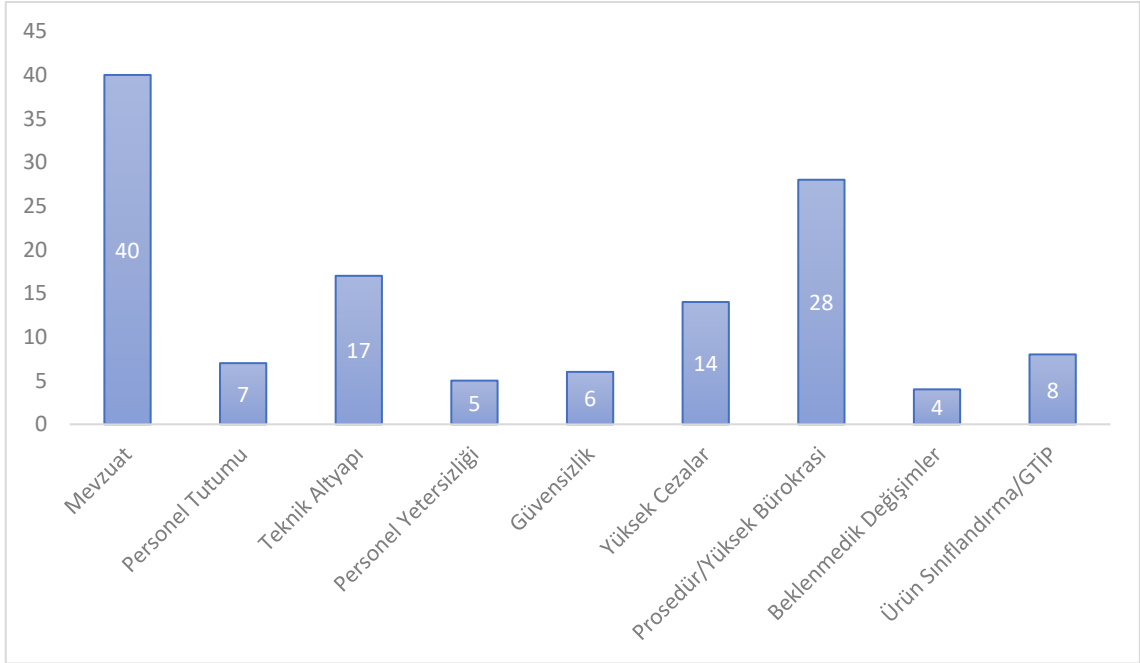
Ülkelerin ekonomik durumuna farklı yönlerden etkisi olan dış ticaretin gerçekleşmesi gümrük rejimleri çerçevesinde olmaktadır. Türkiye'nin dış ticaret sektöründe ve bu bağlamda gümrük rejimlerinde çeşitli sorunlar yaşanabilmekte olup bu sorunların ve çözümlerinin sektörün içinden tespit edilmesi, etkin bir dış ticaret sistemine sahip olmamıza ve bu bağlamda rekabet gücümüzün artmasına ve verimli kaynak kullanımına katkıda bulunacaktır. Bu çalışmamız bu çerçevede Türkiye'nin gümrük rejimleri ile ilgili sorunların incelenmesi ve çözüm önerilerinin geliştirilmesini amaçlamıştır.

Çalışmanın temel yöntemi olarak sektörde farklı gümrük rejimlerinin kapsamı içinde faaliyetleri olan kişi ve kurumlarla bir anket gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonuçları bağlamında Türkiye'nin dış ticaret sistemi ile ilgili çok sayıda sorun ve bunların çözümü için öneriler tespit edilmiştir. Sorunlar sınıflandırıldığında;

- Dış ticaret mevzuatından kaynaklanan sorunlar
- Gümrük idare ve idarecilerinin, personelinin uygulama ve tutumlarından kaynaklanan sorunlar
- Teknik altyapı ile ilgili sorunlar
- Personel yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar
- Uygulamaların mevzuata uymamasından kaynaklanan sorunlar
- İlgili personelin bilgi ve nitelik yeterliliğinden kaynaklanan sorunlar
- Dış ticareti gerçekleştiren ithalatçı, ihracatçı ve aracı kişi ve kurumlara güvensizlikten kaynaklanan sorunlar
- Sistemin yol gösterici ve teşvik edici olmaktan çok cezalandırıcı bir yaklaşım taşımasının doğurduğu sorunlar

- İşlem prosedürlerinin hızlı, rasyonel ve problem çözücü olmamasından kaynaklı sorunlar
- Sistemin birçok durumda gerçek dünyaya uyumunun olmamasından kaynaklı sorunlar
- İdare ve ilgili personele tanınan inisiyatif ve karar verme yetkilerinin farklı karar ve uygulamalara neden olmasının doğurduğu sorunlar
- Gümrük uygulamalarında yaşanan beklenmedik tarife, uygulama ve prosedür değişikliklerinin yarattığı sorunlar
- Ürünlerin sınıflandırılması ve tanımlanmasından kaynaklanan sorunlar olduğu görülmektedir.

Şekil 6. Problem Yoğunluğu Grafiği

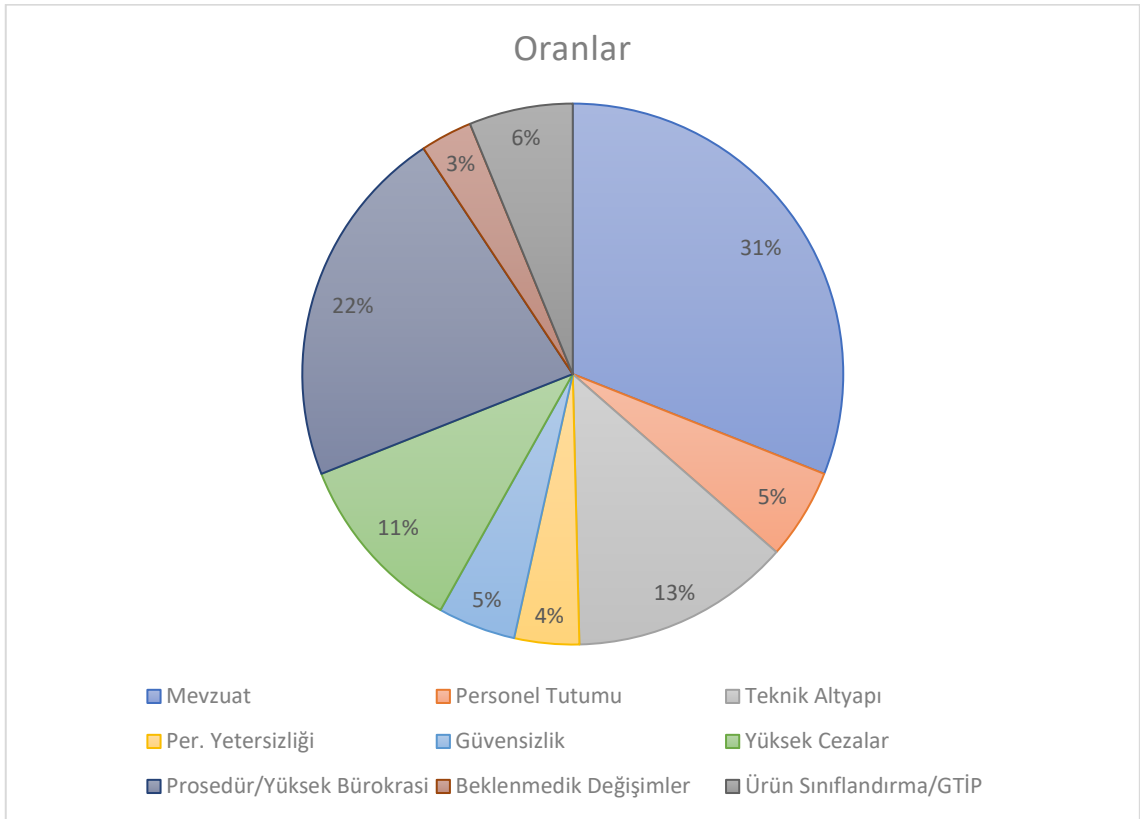

Kaynak: Anket sonuçlarına göre hazırlanmıştır.

Dış ticaret sektöründen 102 firma, kurum ve kişi ile yapılan anket sonucunda tespit edilen 129 sorun, 9 başlık altında sınıflandırılmıştır. Bu kapsamda 129 sorunun 40 tanesi

mevzuat kaynaklı sorunlar, 7 tanesini gümrük idarelerinde bulunan personelin tutumundan kaynaklanan sorunlar, 17 tanesi teknik altyapı yetersizliği sebebiyle oluşan sorunlar, 5 tanesi gümrük idarelerinde bulunan personelin sayısal yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar, 6 tanesi gümrük idarelerinin ithalatçı ve ihracatçıya güvensizliğinden kaynaklanan sorunlar, 14 tanesi sistemin yol gösterici ve teşvik edici olmaktan çok cezalandırıcı yaklaşım sergilemesinden doğan sorunlar, 28 tanesi işlem prosedürlerinin hızlı, rasyonel ve problem çözücü olmamasından kaynaklı sorunlar, 4 tanesi gümrük uygulamalarında yaşanan beklenmedik tarife, uygulama ve prosedür değişikliklerinin yarattığı sorunlar, 8 tanesi ürünlerin sınıflandırılması ve tanımlanmasından kaynaklanan sorunlar olarak tespit edilmiştir.

Şekil 7. Sorunların Sınıflarına Göre Yüzde Dağılımı

Kaynak: Anket sonuçlarına göre hazırlanmıştır.

Yukarıdaki şekilde görüldüğü üzere, problemlerin büyük çoğunluğu mevzuattan kaynaklanmaktadır. Daha sonra %22 ile işlem prosedürlerinin hızlı, rasyonel ve problem

Çözücü olmamasından ve yüksek bürokrasi sebebiyle oluşan problemlerdir. Bunu %13 ile teknik altyapı yetersizliğinden kaynaklanan problemler ve %11 ile sistemin cezalandırıcı bir yaklaşım sergilemesinden doğan problemler takip etmektedir.

Kalkınma sürecindeki ülkemizde dış ticaretin kalkınma ve büyümeye hizmet edecek etkinlikte ve verimlilikte gerçekleştirilmesi üretimin zaman, maliyet ve kalite hususlarında olumlu etkiler sağlayacak firmalarımızın küresel rekabet gücünü arttıracaktır. Çalışmamızda dış ticaret sistemimizin bel kemiğini oluşturan gümrük rejimleri ile ilgili tespit edilen sorunlar, konunun başta devlet kurumları olmak üzere dış ticaretin paydaşlarınca masaya yatırılarak çözümler sağlanmasının önemini ortaya koymuştur. Gümrük rejimlerinin her biri için daha detaylı araştırmaların yapılması sorunların tespitine ve çözümlerinin üretilmesine katkıda bulunacaktır.

EKLER

EK.1 ANKET SORULARI

Anket

Sayın Katılımcı,

Bu anket İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü Uluslararası Ticaret ve Avrupa Birliği Hukuku Yüksek Lisans Programı öğrencisi Buse Nur Yılmaz tarafından Dr. Öğr. Üyesi Muhittin Adıgüzel danışmanlığında yürütülen tez çalışması kapsamında gerçekleştirilmektedir. Araştırmamızın amacı Türkiye'nin Dış Ticaret Sisteminde uygulamada karşılaşılan sorunları ve çözüm önerilerini ortaya koymaktır.

Teşekkür ediyoruz.

Buse Nur Yılmaz

İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü Uluslararası Ticaret ve Avrupa Birliği Hukuku Yüksek Lisans Programı

Türkiye'nin Dış Ticaret Sisteminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri Anketi

1. Gümrük Antrepo Rejimi ile ilgili uygulamada yaşadığınız/karşılaştığınız problemler ve çözüm önerileriniz nelerdir.

1.1. Problem:

Çözüm Öneriniz:

**Problemin Önem Derecesi: 1. Düşük 2. Orta 3. Yüksek 4. Çok Yüksek
(İşaretleyiniz)**

1.2. Problem:

Çözüm Öneriniz:

**Problemin Önem Derecesi: 1. Düşük 2. Orta 3. Yüksek 4. Çok Yüksek.
(İşaretleyiniz)**

1.3.

1.4.

İLAVE EDEBİLİRSİNİZ.

2. Dahilde İşleme Rejimi ile ilgili uygulamada yaşadığınız/karşılaştığınız problemler ve çözüm önerileriniz nelerdir.

2.1. Problem:

Çözüm Öneriniz:

Problemin Önem Derecesi: 1. Düşük 2. Orta 3. Yüksek 4. Çok Yüksek (İşaretleyiniz)

2.2. Problem:

Çözüm Öneriniz:

Problemin Önem Derecesi: 1. Düşük 2. Orta 3. Yüksek 4. Çok Yüksek (İşaretleyiniz)

2.3.

2.4.

İLAVE EDEBİLİRSİNİZ.

3. Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimi ile ilgili uygulamada yaşadığınız/karşılaştığınız problemler ve çözüm önerileriniz nelerdir.

3.1. Problem:

Çözüm Öneriniz:

Problemin Önem Derecesi: 1. Düşük 2. Orta 3. Yüksek 4. Çok Yüksek (İşaretleyiniz)

3.2. Problem:

Çözüm Öneriniz:

Problemin Önem Derecesi: 1. Düşük 2. Orta 3. Yüksek 4. Çok Yüksek (İşaretleyiniz)

3.3.

3.4.

İLAVE EDEBİLİRSİNİZ.

4. Geçici İthalat Rejimi ile ilgili uygulamada yaşadığınız/karşılaştığınız problemler ve çözüm önerileriniz nelerdir.

4.1. Problem:

Çözüm Öneriniz:

Problemin Önem Derecesi: 1. Düşük 2. Orta 3. Yüksek 4. Çok Yüksek (İşaretleyiniz)

4.2. Problem:

Çözüm Öneriniz:

Problemin Önem Derecesi: 1. Düşük 2. Orta 3. Yüksek 4. Çok Yüksek (İşaretleyiniz)

4.3.

4.4.

İLAVE EDEBİLİRSİNİZ.

5. Hariçte İşleme Rejimi ile ilgili uygulamada yaşadığınız/karşılaştığınız problemler ve çözüm önerileriniz nelerdir.

5.1. Problem:

Çözüm Öneriniz:

Problemin Önem Derecesi: 1. Düşük 2. Orta 3. Yüksek 4. Çok Yüksek (İşaretleyiniz)

5.2. Problem:

Çözüm Öneriniz:

Problemin Önem Derecesi: 1. Düşük 2. Orta 3. Yüksek 4. Çok Yüksek (İşaretleyiniz)

5.3.

5.4.

İLAVE EDEBİLİRSİNİZ.

6. Serbest Dolaşıma Giriş Rejimi ile ilgili uygulamada yaşadığınız/karşılaştığınız problemler ve çözüm önerileriniz nelerdir.

6.1. Problem:

Çözüm Öneriniz:

Problemin Önem Derecesi: 1. Düşük 2. Orta 3. Yüksek 4. Çok Yüksek (İşaretleyiniz)

6.2. Problem:

Çözüm Öneriniz:

Problemin Önem Derecesi: 1. Düşük 2. Orta 3. Yüksek 4. Çok Yüksek (İşaretleyiniz)

6.3.

6.4.

İLAVE EDEBİLİRSİNİZ.

7. Transit Rejimi ile ilgili uygulamada yaşadığınız/karşılaştığınız problemler ve çözüm önerileriniz nelerdir.

7.1. Problem:

Çözüm Öneriniz:

Problemin Önem Derecesi: 1. Düşük 2. Orta 3. Yüksek 4. Çok Yüksek (İşaretleyiniz)

7.2. Problem:

Çözüm Öneriniz:

Problemin Önem Derecesi: 1. Düşük 2. Orta 3. Yüksek 4. Çok Yüksek (İşaretleyiniz)

7.3.

7.4.

İLAVE EDEBİLİRSİNİZ.

8. İhracat Rejimi ile ilgili uygulamada yaşadığınız/karşılaştığınız problemler ve çözüm önerileriniz nelerdir.

8.1. Problem:

Çözüm Öneriniz:

Problemin Önem Derecesi: 1. Düşük 2. Orta 3. Yüksek 4. Çok Yüksek (İşaretleyiniz)

8.2. Problem:

Çözüm Öneriniz:

Problemin Önem Derecesi: 1. Düşük 2. Orta 3. Yüksek 4. Çok Yüksek (İşaretleyiniz)

8.3.

8.4.

İLAVE EDEBİLİRSİNİZ.

DİĞER PROBLEMLER

9. Türkiye'nin Dış Ticaret Sisteminde uygulamada yaşadığınız/karşılaştığınız yukardaki kategoriler dışında DİĞER problemler ve çözüm önerileriniz nelerdir.

9.1. Problem:

Çözüm Öneriniz:

Problemin Önem Derecesi: 1. Düşük 2. Orta 3. Yüksek 4. Çok Yüksek (İşaretleyiniz)

9.2. Problem:

Çözüm Öneriniz:

Problemin Önem Derecesi: 1. Düşük 2. Orta 3. Yüksek 4. Çok Yüksek (İşaretleyiniz)

Firma Adı:

Anketi Cevaplayan:

Adı:

Soyadı:

E-Mail:

Tel:

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, M. (2011). Küresel Rekabet Gücü (1. Baskı) Ankara: Nobel Yayınevi
- Açılar, S. (2021). Dış Ticaret Nedir? <https://www.iienstitu.com/blog/dis-ticaret-nedir> (Erişim Tarihi: 18.11.2021)
- Argun D. Ve Eroğlu N. Z. (2015). Dahilde İşleme Rejimi Kapsamında Gerçekleşen İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi. Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, 11(44). 61-81
- Aslan, A. Ö., Gümrük İşlemleri. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/disticaret_ue/gumrukislemleri.pdf. (Erişim Tarihi: 12.11.2021)
- Aslan, K. (2014). Dış Ticaret İşlemleri (1. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Aşar, E. (2017). Türkiye’de Dahilde İşleme Rejimi ve Türk Dış Ticaretine Etkileri. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü
- Atiker, M. (2006). Antrepo Araştırma Raporu. Konya Ticaret Odası, http://www.kto.org.tr/d/file/Antrepo_rapor.pdf. (Erişim Tarihi: 12.11.2021)
- Doğan, A. ve Uzun, A. (2014). Serbest Ticaret Anlaşmalarının Türkiye’nin Dış Ticaretine Etkileri. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 15 (1), 325-344
- Doğan, H. P. (2016). Küreselleşme Bağlamında Ticaretin Kolaylaştırılması İçin Türkiye’de Lojistik Sektöründe Karşılaşılan Engeller ve Bunlara Çözüm Arayışları. Yüksek Lisans Tezi. TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Dölek, A. (2016). Gümrük İşlemleri (1. Baskı). İstanbul: Umut Kitapevi

Eken, A. İ. (2019). Dış Ticaret (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayın

Eser, L. Y. Ve Polat, S. (2019) Geçici İthal Edilen Kara Taşıtlarında Motorlu Taşıtlar Vergisi Sorunu. Muhasebe ve Veri Uygulamaları Dergisi. 12(2). 439-460

GATT Bilgilendirme Rehberi. Gelir İdaresi Başkanlığı, Ankara, (2009)

Geçici İthal Edilen Kara Taşıtlarına İlişkin Gümrük Genel Tebliği

Gözdem Gümrük Müşavirliği. Temel Gümrük Kavramları. <https://gozdemgumrukleme.com/temel-gumruk-kavramlari/> (Erişim Tarihi: 02.12.2021)

Gölge, Ç. (2018). Hariçte İşleme Rejiminde KKDF. Gümrük ve Ticaret Dergisi, (14), 64-67

Gürsoy, Y. (2013). Dış Ticarete Kullanılan Belgeler (8. Baskı). Bursa: Ekin Yayınevi

Gümrük Yönetmeliği

Hakim Denetim Danışmanlık ve Yetkilendirilmiş Gümrük Müşavirliği LTD. ŞTİ. <https://www.hakimyg.com.tr/makale-detay/gumruk-mevzuatina-dair-10-soru-10-cevap-r-n-kendime-soru-yorum-i-r-nortak-transit-rejimi-r-n> (Erişim Tarihi: 29.11.2021)

İHRACAT:2006/12 Sayılı Dahilde İşleme Rejimi Tebliği

İhracı Kayda Bağlı Mallara İlişkin Tebliğ (İhracat 2006/7)

İhracat 96/31 sayılı İhracı Yasak ve Ön İzne Bağlı Mallara İlişkin Tebliğ

İhracat Yönetmeliği

İhracatı Geliştirme Merkezi, <https://igeme.com.tr/ihracat-cesitleri/> (Erişim Tarihi:15.12.2021)

Kaya, F. (2013). Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi (Yeni Mevzuat ve Belgeler) (4. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık

Kaya, F. (2017). MYO için Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi (6. Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi

Koban, E. ve Keser H. Y. (2018). Gümrük Mevzuatında Dahilde İşleme Rejimi ve Vergi Özelinde Karşılaşılan Sorunlar. https://ulk.ist/media/kitap/IV-UKODTLK/gumruk-mevzuatinda-dahilde-isleme-rejimi-ve-vergi-ozelinde-karsilasilan_t6A2UF8.pdf (Erişim Tarihi: 19.01.2022)

Melemen, M. (2016). Uygulamalı Uluslararası Ticaret İşlemleri (3. Baskı). İstanbul: Türkmen Yayınevi

Nergiz, E. Ve Kaçmaz M. A. (2016). Avrupa Birliği'ne Üyelik Süreci Kapsamında Yeni Bilgisayarlı Transit Sistemi (NCST) Uygulamasının Transit Ticarete Etkileri: İpsala Sınır Kapısı Örneği. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 12 (2). 8-29

Nural, A. ve Akçin Remzi (1997). Ekonomik Etkili Gümrük Rejimi. İstanbul: Gümrük Kontrolörleri Derneği.

Özeroğlu, A. İ. (2011). Dış Ticaret ve Antrepo Rejimi, AMBYO Dergisi, 22, 33-38

Özdemir, Y. ve Koç Aytekin, G. (2016). Avrupa Birliği AB Gümrük Birliği'nin Türkiye Ekonomisine Etkileri. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5 (9), 45-59

Polat, M. Dış Ticarete Kullanılan Belgeler. <http://www.melihpolat.com.tr/dis-ticarete-kullanilan-belgeler> (Erişim Tarihi: 02.12.2021)

Sayılğan G. Ve Şenol C. (2010). Dahilde İşleme Rejimi ve Türk İşletmelerinin İhracatı Üzerine Etkileri. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 0 (35), 37-53

Selen, U (2005). Dış Ticaret Yardım Unsuru Olarak Dahilde İşleme Rejimi: Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. Akdeniz İİBF Dergisi, 5(10), 182- 205.

Selen, U. (2014). Gümrük İşlemleri ve Vergilendirilmesi (6. Baskı). Bursa: Ekin Yayınevi

Seyidoğlu, H. (2017). Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama (21. Baskı). İstanbul: Derya Yayınevi.

Subaşı, M. A. (2009). Gümrük İşlemlerinin Lojistik Maliyetlere Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Takım, A. Ve Ersungur, Ş. M. (2011). DAHİLDE İŞLEME REJİMİ: İHRACAT VE İTHALAT ÜZERİNDEKİ ETKİSİ. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 24 (2), 289-305

Tok, Ç. Transit Ticaret ve Yeniden İhracat. ÜNSPED Gümrük Müşavirliği. <https://ugm.com.tr/transit-ticaret-ve-yeniden-ihracat> (Erişim Tarihi: 29.11.2021)

Ticaret Bakanlığı, Gümrük Rehberi, <https://gumrukrehberi.gov.tr/sayfa/gumruk-antreposu-ne-demektir> , (Erişim Tarihi: 07.11.2021)

Ticaret Bakanlığı, <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/serbest-ticaret-anlasmalari/yururlukte-bulunan-stalar> (Erişim Tarihi: 23.12.2021)

Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, Türkiye – AB ilişkileri. https://www.ab.gov.tr/files/rehber/03_rehber.pdf (Erişim Tarihi: 23.12.2021)

Tüyen, Z. (2016) Türkiye’de Dış Ticaret Politika ve Uygulamaları (1. Baskı) İstanbul: ‘Globus’ Dünya Basınevi

UTIKAD, TASFİYE İŞLEMLERİ EL KİTABI, <https://www.utikad.org.tr/images/BilgiBankasi/utikadtasfiyeislemlerielkitabi-168.pdf>, (Erişim Tarihi: 10.11.2021)

Uzun, F. (2018). Gümrükte Pişmanlıkla Beyanda Uygulama Sorunları. Gümrük ve Ticaret Dergisi, (11), 98-101

Uzun, S. (2006). AB’ne Uyum Çerçevesinde Gümrük Rejimleri Uygulamaları ve Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Varol, N. B. (2009). Dış Ticaret İşlemlerinde, Lojistik Uygulamalar Açısından, Depo ve Antrepo Yönetimi. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldız, G. (2013). Ortak Transit Rejimi ve NCTS. Gümrük ve Ticaret Dergisi, (1), 29-32

Yılmaz, Ö. (2016), Gümrük Antrepo Rejimine İlişkin Genel Açıklamalar, <http://www.lojiblog.com/gumruk-antrepo-rejimine-iliskin-genel-aciklamalar/>, (Erişim Tarihi: 07.11.2021)

Yılmaz, Ö. (2016). Transit Rejimi Genel Açıklamalar ve NCTS Uygulaması. <http://www.lojiblog.com/2360-2/> (Erişim Tarihi: 29.11.2021)

4458 Sayılı Gümrük Kanunu

2007/11864 sayılı Hariçte İşleme Rejimi Kararı

2009/15481 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

<https://www.mavi.web.tr/mevzuat/EskiMevzuatGoster.aspx?id=478> (Erişim Tarihi: 18.11.2021)

https://www.verginet.net/UserFiles/File/Gunruk_yonetmeligi/yonetmelik_ekleri/ek32.pdf (Erişim Tarihi: 18.11.2021)

<https://www.mevzuat.gov.tr>